

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ**

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

«Η Ατζέντα του 2030 στην Ατζέντα της τάξης: Δράσεις, δραστηριότητες και συμμετοχικές μέθοδοι σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης νομού Χανίων για τους 17 στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ. Απόψεις των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Χανίων ».

Διαμαντούλα Χειμωνίδου

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Αικατερίνη Πλακίτση

Ιωάννινα, Μάιος 2023

Η συλλογή και η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που υποβάλλονται πραγματοποιείται σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις του Ν.4624/19 και του Κανονισμού (ΕΕ)2016/2019. Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων συλλέγει και επεξεργάζεται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα αποκλειστικά στο πλαίσιο της υλοποίησης του σκοπού της παρούσας διαδικασίας. Για το χρονικό διάστημα που τα προσωπικά δεδομένα θα παραμείνουν στη διάθεση του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων το υποκείμενο έχει τη δυνατότητα να ασκήσει τα δικαιώματά του σύμφωνα με τους όρους του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα 2016/679 (Ε.Ε.) και τα οριζόμενα στα άρθρα 34 και 35 Ν. 4624/2019. Υπεύθυνη Προσωπικών Δεδομένων του Ιδρύματος είναι η κα. Σταυρούλα Σταθαρά (email: dpo@uoi.gr).

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ**

«Η Ατζέντα του 2030 στην Ατζέντα της τάξης: Δράσεις, δραστηριότητες και συμμετοχικές μέθοδοι σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τους 17 στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ. Απόψεις των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Χανίων ».

Διαμαντούλα Χειμωνίδου

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:
Αικατερίνη Πλακίτση, Καθηγήτρια , ΠΤΝ,
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:
1. Αικατερίνη Πλακίτση, Καθηγήτρια
, ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
2. Κωνσταντίνος Κώτσης,
Καθηγητής, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο
Ιωαννίνων
3. Κώστας Γαβριλάκης,
Αναπληρωτής Καθηγητής, ΠΤΔΕ,
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ιωάννινα, Μάιος 2023

Ευχαριστίες

Θα ήθελα από καρδιάς να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου, κυρία Αικατερίνη Πλακίτση για την υποστήριξη αλλά και την έμπνευση σε όλο αυτό το ταξίδι γνώσης του ΔΠΜΣ του τμήματος Νηπιαγωγών του πανεπιστημίου Ιωάννινων.

Επίσης, όλους τους καθηγητές του ΔΠΜΣ, τον κύριο Κώτση Κωσταντίνο και τον κύριο Γαβριλακη Κώστα, για την τιμή να είναι μέλη της τριμελούς εξεταστικής επιτροπής και τους συμφοιτητές μου για την πολύτιμη γνώση που μοιραστήκαμε.

Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλους τους συναδέλφους της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης Χανίων για την συμπαράσταση τους και την ανταπόκριση τους στην έρευνα, κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών διακοπών. Ιδιαίτερες ευχαριστίες στην κυρία Πετρίκη Σοφία, συνάδελφο και οικογενειακή φίλη για το «χτίσιμο» του Αειφόρου Νηπιαγωγείου Ταυρωνίτη Χανίων, στο οποίο είχα την τιμή να υπηρετήσω και να «περπατήσω» το δρόμο της Αειφορίας καθώς και την κυρία Πόπη Κασσωτάκη- Ψαρουδάκη, διευθύντρια εκπαίδευσης της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Χανίων για την επί ετών υποστήριξη της από τη θέση της Σχολικού Συμβούλου της 50^{ης} Περιφέρειας (Ν. Χανίων).

Τέλος, ευχαριστώ θερμά όλη την οικογένειά μου καθώς και την οικογένεια του συζύγου μου για την έννοια τους να «ανέβουμε» ένα σκαλί ακόμη σε μια καλύτερη εκπαίδευση και κοινωνία.

Κινητήρια δύναμη στην προσπάθεια να φτιάξουμε ένα καλύτερο κόσμο ήταν, είναι και θα είναι τα παιδιά μου και τα παιδιά της τάξης μου. Από καρδιάς, ευχαριστώ.

“Ν' αγαπάς την ευθύνη. Να λες: Εγώ, εγώ μονάχος μου έχω χρέος να σώσω τη γη. Αν δε σωθεί, εγώ φταίω.”

Νίκος Καζαντζάκης, Ασκητική

Στον Γιώργο και την Νεκταρία-Κατερίνα.

Στον Μόχα και την Ήρα .

Περίληψη

“Οι Στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι το μονοπάτι που μας οδηγεί σε ένα κόσμο δικαιότερο, πιο ειρηνικό και ευημερούντα, και σε έναν υγιή πλανήτη. Είναι επίσης μια πρόσκληση για αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών. Δεν υπάρχει μεγαλύτερο καθήκον από το να επενδύσουμε στην ευημερία των νέων.” Α. Γκουτέρες , Γενικός Γραμματέας ΟΗΕ.

Το άκουσμα και μόνο ότι υπάρχει ένα μονοπάτι που οδηγεί σε ένα καλύτερο κόσμο, σε έναν υγιή πλανήτη, σε μια αλληλεπίδραση μεταξύ των γενεών, δεν θα μπορούσε να αφήσει ασυγκίνητο τον οποιοδήποτε ερευνητή. Ποιο είναι αυτό το μονοπάτι; Ποια βήματα ακολουθούμε για να το “περάσουμε”; Μπορούμε να το περάσουμε όλοι; Είναι γνωστά στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές μας, οι οποίοι καλούνται να δραστηριοποιηθούν με αυτή τη στοχοθεσία; Αυτά τα ερωτήματα απασχολούν την ερευνήτρια στην παρούσα έρευνα καθώς και οι έννοιες της Αειφορίας και της Βιώσιμης Ανάπτυξης αλλά και οι συμμετοχικές δράσεις, στις οποίες τα σχολεία λαμβάνουν μέρος για τη συνεργασία των συγκεκριμένων στόχων.

Λέξεις – Κλειδιά

Ατζέντα 2030

Βιώσιμη Ανάπτυξη

Αειφορία

Εκπαίδευση για την Αειφορία

17 στόχοι ΟΗΕ

Συμμετοχικές μέθοδοι

Τίτλος Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας

(στην αγγλική γλώσσα)

Agenda 2030 on the Classroom Agenda: Actions, activities and participatory learning methods for primary schools for the 17 Sustainable Development Goals. Opinions of Primary Education Teachers of Chania's regional unity. "

Diamantoula Cheimonidou

(στην αγγλική γλώσσα)

Abstract

"The Sustainable Development Goals are the path that leads us to a fairer, more peaceful and prosperous world, and to a healthier planet. It is also a call for solidarity between the generations. There is no greater task than investing in the well-being of young people. "A. Guterres, UN Secretary-General

Just hearing that there is a path that leads to a better world, to a healthy planet, to an interaction between the generations, could not leave any researcher unmoved. What is this path? What steps do we follow to "pass" it? Can we all get through it? Are they known to our teachers and students, who are called to be active with this goal? These questions concern the researcher in the present research as well as the concepts of Sustainability and Sustainable Development as well as the participatory actions, in which the schools take part for the collaboration of the specific goals.

Keywords

Agenda 2030, Sustainable Development, Sustainability, Sustainability Education, 17 goals UN, Participatory methods

Περιεχόμενα

Περίληψη	3
Abstract	4
Συνοτομογραφίες	6
1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	7
2. Εισαγωγή	7
3. Υπάρχουσα κατάσταση- Υποθέσεις	8
4. Η Ατζέντα 2030 και οι 17 στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης	10
5. Η Ατζέντα 2030	10
6. Ποιοι είναι οι 17 ΣΒΑ	11
7. Η αειφόρος ανάπτυξη	12
8. Η Αειφορία	13
9. Η Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη	15
10. Αξίες της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη	16
11. Αρχές της ΕΑΑ	17
12. Διδακτικές τεχνικές - Μεθοδολογικές Προσεγγίσεις της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη	17
13. ΦΕΚ 6/6/2022	18
14. Η συμμετοχική μάθηση	20
15. Η συμμετοχή ως Θεμελιώδες Δικαίωμα των Παιδιών	21
16. Η συμμετοχή στην εκπαίδευση	21
17. Η έννοια του ενεργού πολίτη	21
18. Οι συμμετοχικές μέθοδοι διδασκαλίας και μάθησης	23
19. Βασικά χαρακτηριστικά της συμμετοχικής μάθησης	23
20. Το πρότζεκτ	24
21. Η επίλυση προβλήματος	26
22. Η μελέτη περίπτωσης	27
23. Το ηθικό δίλημμα	29
24. Το παιχνίδι ρόλων	30
25. Η διαλογική αντιπαράθεση (Debate)	31
26. Το θέατρο φόρουμ	32
27. Χαρτογράφηση εννοιών (Εννοιολογικός χάρτης)	33
28. Ο καταγιτισμός ιδεών	35
29. Επιτροπή πολιτών	36
30. World cafe	37
31. Ομάδα μελισσών (Buzz group)	37
32. Open Space Technology (Ανοιχτού Χώρου Τεχνολογία)	38
33. Το εργαστήριο του μέλλοντος	39
39. Προσομοίωση	40
40. Εφημερίδες και ΜΜΕ	41
41. Απολογισμός	41
42. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	42
43. Προβληματική της έρευνας, σκοπός και στόχοι	42
44. Διεξαγωγή της έρευνας	43
i. Δείγμα	43
ii. Μεθοδολογική προσέγγιση	44
iii. Επεξεργασία των Δεδομένων	45
iv. Δεοντολογία της έρευνας	45
v. Πορεία της έρευνας, περιορισμοί και εμπόδια	45
vi. Προεκτάσεις της έρευνας	45
45. Συμπεράσματα	61
46. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	64
47. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ	83

Συντομογραφίες

Ελληνικές Συντομογραφίες

- ΠΕ (Περιβαλλοντική Εκπαίδευση)
- ΣΠΕ (Συμβούλιο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης)
- ΕΑΑ (Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη)
- ΟΗΕ (Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών)
- ΣΒΑ (Στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη)
- Κλπ (Και τα λοιπά)
- ΜΜΕ (Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης)
- Δ/ΝΣΗ (Διεύθυνση)
- Α/ΘΜΙΑΣ (Πρωτοβάθμιας)
- ΕΚΠ/ΣΗΣ (Εκπαίδευσης)
- Ν. ΧΑΝΙΩΝ (Νομού Χανίων)

Ξένες Συντομογραφίες

- UN (United Nations)
- UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
- HLPF (High- Level Political Forum for sustainable development)
- IUCN (International Union for Conservation of Nature)
- UNEP (United Nations Environmental Programme)
- WWF (World Wildlife Fund)
- WCED (World Commission on Environment and Development)
- UNECE (United Nations Economic Commission for Europe)
- PISA (Programme for International Student Assessment)

1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

2. Εισαγωγή

Τα σοβαρότατα ζητήματα που έχουν προκύψει στον πλανήτη όπως η κλιματική αλλαγή, η μείωση της βιοποικιλότητας, ο μεγάλος αριθμός ανθρώπων που ζουν στη φτώχεια, η μείωση των φυσικών πόρων, η μόλυνση του περιβάλλοντος κλπ έκαναν απαραίτητη την ανάδυση ενός σχεδίου για την αειφόρο ανάπτυξη. Έτσι σταδιακά από τα τέλη της δεκαετίας του 70 εισάγεται ο όρος αειφορία. Η ιδιαιτερότητα του όρου αυτού σε σχέση με τον όρο περιβάλλον είναι ότι περιλαμβάνει την αναγκαιότητα της σύζευξης της διατήρησης της φύσης με την οικονομία και θέτει τις έννοιες περιβάλλον και οικονομία και μια νέα σχέση συμπληρωματική. Το τρίπτυχο «οικονομία –περιβάλλον- κοινωνία» δημιουργεί τα τελευταία 50 χρόνια μια διαδρομή, η οποία μέσα από διασκέψεις διεθνών επιτροπών, οι οποίες αναλύονται παρακάτω, καταλήγει στη δημιουργία μιας Ατζέντας. Η «Ατζέντα 21» αποτελεί ένα πρόγραμμα δράσης για την πραγμάτωση της αειφόρου ανάπτυξης στον 21^ο αιώνα (UNCED, 1992). Εν συνεχεία, το 2015 δημιουργείται από τον ΟΗΕ η «Ατζέντα 2030», η οποία περιλαμβάνει ένα πρόγραμμα δράσης με 17 Στόχους και 169 υποστόχους.

Πιο συγκεκριμένα, η Ατζέντα 2030 και οι 17 Στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι τα σκαλοπάτια εκείνα που μπορούν να βοηθήσουν τόσο τον κάθε πολίτη ξεχωριστά όσο και μεγαλύτερες ομάδες ανθρώπων, οργανισμών και φορέων να οργανώσουν δράσεις με σκοπό την ευημερία των μελλοντικών γενεών, οικονομικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά.

Η UNESCO στην εξαγγελία της σχετικά με τη «Δεκαετία της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη (2005-2014), τοποθετεί την αειφορία σε θέση- κλειδί για τον επαναπροσανατολισμό της μάθησης και όχι απλώς ως εκπαιδευτικό στόχο. Η ΕΑΑ, ως μετεξέλιξη της ΠΕ ασχολείται με ζητήματα που αφορούν στο περιβάλλον αλλά και σχετίζονται με την οικονομία και την κοινωνία. Η έρευνα καλείται να συμβάλλει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στην ανάπτυξη της ΕΑΑ, να ανταποκριθεί στον πολυδιάστατο και μετανεωτερικό της ρόλο αλλά και να λειτουργήσει ως οργανωτικό πλαίσιο με στόχο την αλλαγή (Φλογαίτη, Λιαράκου, 2012).

Γίνεται προσπάθεια να διαμορφωθούν από το σχολείο παιδιά με κουλτούρα συμμετοχικής μάθησης ώστε να εξελιχθούν σε πολίτες με ενεργό συμμετοχή στα ζητήματα που αφορούν τον τόπο τους. Δίνοντας την απαραίτητη σημασία στη συμμετοχή των εκπαιδευομένων και τις συμμετοχικές δράσεις, ιδιαίτερος όταν αυτές στοχεύουν στους 17 ΣΒΑ, αλλά και κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές στους ρόλους και την εκπαιδευτική διαδικασία, υπάρχει η ελπίδα ότι θα επιτευχθούν πολλά από τα ζητήματα που τέθηκαν παραπάνω.

Η παρούσα διπλωματική εργασία χωρίζεται σε 2 μέρη:

A. Το θεωρητικό μέρος το οποίο περιλαμβάνει δυο σκέλη

1. την Ατζέντα 2030 και την Εκπαίδευση για την Αειφορία
2. Τις συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης

B. Το ερευνητικό μέρος

Στο πρώτο σκέλος του θεωρητικού μέρους γίνεται μια ανασκόπηση στην Ατζέντα 2030, τους 17 Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης, την Αειφορία και την Αειφόρο Ανάπτυξη, την αξία και τις αρχές της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη καθώς και τις διδακτικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις της Εκπαίδευσης για την αειφορία.

Στο δεύτερο σκέλος του θεωρητικού μέρους γίνεται αναφορά στην αξία του ενεργού πολίτη, την αξία της συμμετοχής, τη συμμετοχική μάθηση και τις συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας, το ερευνητικό, γίνεται μια παρουσίαση του τρόπου συλλογής και επεξεργασίας των δεδομένων και παρουσιάζονται οι απαντήσεις των ερωτηθέντων. Στην παρούσα έρευνα, συμμετείχαν εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του Νομού Χανίων.

Στο τέλος, γίνεται μια αποτίμηση των αποτελεσμάτων και καταγράφονται τα συμπεράσματα με σκοπό την υποστήριξη των εκπαιδευτικών σε θέματα, στα οποία υπάρχει επιμορφωτική ανάγκη. Επιπρόσθετα, γίνεται μια πρόταση η παρούσα έρευνα να πραγματοποιηθεί σε ευρύτερο επίπεδο, ίσως και εθνικό, ώστε να υποστηριχθούν οι εκπαιδευτικοί για να μπορούν να παρέχουν την εκπαίδευση που θα οδηγήσει στη δημιουργία ενός ενεργού πολίτη με διάθεση να διαχειριστεί τα σοβαρά και πολύπλοκα ζητήματα που προκύπτουν στον πλανήτη, από τοπικό έως και διεθνές επίπεδο πάντα με ορίζοντα την ευημερία των επόμενων γενεών.

3. Υπάρχουσα κατάσταση- Υποθέσεις

Στο παγκόσμιο συνέδριο της UNESCO για την «Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη» (UNESCO, 2009) καλούνται όλα τα κράτη να αναπροσανατολίσουν την εκπαίδευση προς την αειφορία. Η εκπαίδευση για την αειφορία, η οποία θεωρείται διάδοχος της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, κάνει κατανοητή την ανάγκη για αλλαγές στη ζωή του σχολείου, οι οποίες δεν θα αφορούν μόνο περιβαλλοντικά ζητήματα αλλά θα απλώνονται σε όλη την έκταση των σχολικών δραστηριοτήτων εφόσον, η Εκπαίδευση για την Αειφορία προτείνει διαφορετική προσέγγιση στη ζωή του σχολείου (Παπαδημητρίου, 2010).

Αρχίζει, κατά αυτόν τον τρόπο να υφίσταται ο όρος “αειφόρο σχολείο” ή και “βιώσιμο σχολείο” σε χώρες του εξωτερικού. Στην Ελλάδα, στο πλαίσιο των συνεδριάσεων του ΣΠΕ (Συμβούλιο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης), το 2008, αρχίζουν οι συζητήσεις για το αειφόρο σχολείο. Η σχολική χρονιά 2009-2010 ήταν η πιλοτική εφαρμογή του σε τρία σχολεία, σε Αλεξανδρούπολη, Πειραιά και Ηράκλειο. Η επίσημη εφαρμογή του ήταν την επόμενη σχολική χρονιά υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας και της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής για την UNESCO.

Από το 2015, όπου και υιοθετείται η Ατζέντα 2030 με τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης, αρχίζει εντονότερα η ενασχόληση των σχολείων με ζητήματα της αειφορίας μιας και όλο και περισσότερα σχολεία συμμετέχουν στο δίκτυο αειφόρων σχολείων, λαμβάνοντας το σήμα του Αειφόρου Σχολείου.

Το 2021 στην Ελλάδα, εντάσσονται στο υποχρεωτικό ωρολόγιο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, του δημοτικού και του γυμνασίου, τα εργαστήρια δεξιοτήτων. Αποτελούν μια νέα διδακτική και εκπαιδευτική δράση που στοχεύει στην καλλιέργεια των δεξιοτήτων των μαθητών, τόσο των ήπιων

και του 21ου αιώνα όσο και αυτών της ζωής, του νου, της επιστήμης, της μηχανικής και της τεχνολογίας.

Με αφετηρία τα εργαστήρια δεξιοτήτων ξεκινά σε όλα τα σχολεία που προαναφέρθηκαν, υποχρεωτικά να εφαρμόζονται σε κάθε σχολική χρονιά οι παρακάτω 4 θεματικές ενότητες:

- Ζω καλύτερα-Ευ ζην
- Φροντίζω το περιβάλλον
- Ενδιαφέρομαι και Ενεργώ- Κοινωνική Συναίσθηση και Ευθύνη
- Δημιουργώ και Καινοτομώ- Δημιουργική Σκέψη και Πρωτοβουλία

Οι θεματικές αυτές ενότητες και οι επιμέρους τομείς, σύμφωνα με τους οποίους οργανώνονται δράσεις και δραστηριότητες στη σχολική τάξη αποτελούν μια περιεκτική ενασχόληση εκπαιδευτικών και μαθητών με ζητήματα αειφορίας.

Στην παρούσα εργασία, μελετώνται τα πολύ σημαντικά αυτά ζητήματα.

Καταγράφουμε τις υποθέσεις της ερευνήτριας, πριν την εκπόνηση της έρευνας:

Οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Χανίων

- γνωρίζουν τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης
- έχουν οργανώσει δράσεις και δραστηριότητες στη σχολική τάξη με την παραπάνω στοχοθεσία
- οι στόχοι, με τους οποίους ασχολούνται περισσότερο, είναι αυτοί που έχουν σχέση με το περιβάλλον, για παράδειγμα ανακύκλωση και έπειτα με την ισότητα των φύλων
- με τους υπόλοιπους στόχους πιθανόν να μην προτιμούν την οργάνωση δράσεων λόγω ελλιπούς πληροφόρησης/κατάρτισης
- εκτός από την υποχρεωτική παρακολούθηση των εργαστηρίων δεξιοτήτων, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί γνωρίζουν την Ατζέντα 2030 από το διαδίκτυο ή το περιβάλλον του σχολείου, δηλαδή συναδέλφους
- έχουν μη ικανοποιητικές γνώσεις σχετικά με τις συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης
- δεν έχουν εφαρμόσει συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας με τη στοχοθεσία της Ατζέντας 2030
- προτιμούν συγκεκριμένες μεθόδους όπως το πρότζεκτ και ο καταγισμός ιδεών
- εφαρμόζουν τις μεθόδους εντός της τάξης και λιγότερο εκτός, για παράδειγμα, σε συνεργασία με άλλες τάξεις/φορείς κλπ.
- δεν έχουν επιμορφωθεί σχετικά με τις μεθόδους
- δεν έχουν συμμετάσχει, εκτός τάξης, σε συμμετοχικές μεθόδους ως πολίτες.

Ερευνητικά ερωτήματα:

1. Γνωρίζουν οι εκπαιδευτικοί Α/θμιας εκπαίδευσης Χανίων τους 17 ΣΒΑ;
  2. Έχουν ενταχθεί στο ωρολόγιο πρόγραμμα της τάξης δραστηριότητες με την παραπάνω στοχοθεσία;
  3. Ποιους από τους παραπάνω προτιμά το δείγμα να χρησιμοποιεί κατά το σχεδιασμό δράσεων και δραστηριοτήτων;
  4. Γνωρίζουν οι εκπαιδευτικοί Α/θμιας εκπαίδευσης Χανίων τις συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας;
5. Εφαρμόζουν τις μεθόδους αυτές στην τάξη; (Ποιες προτιμά το δείγμα;)

4. Η Ατζέντα 2030 και οι 17 στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης

5. Η Ατζέντα 2030

Στις 25 Σεπτεμβρίου 2015, 193 κράτη μέλη, στο πλαίσιο της 70ης Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, υιοθέτησαν μια νέα παγκόσμια αναπτυξιακή ατζέντα, η οποία περιείχε 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης και 169 υποστόχους, με την Απόφαση “Μετασχηματίζοντας τον Κόσμο μας: Η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη”. Σκοπός ήταν η διασφάλιση του παρόντος και του μέλλοντος για τον πλανήτη και τους ανθρώπους μιας και κύριο μέλημα της συμφωνίας αυτής είναι η ευημερία όλων. Η Ατζέντα 2030 είναι μια παγκόσμια συμφωνία, ένα σχέδιο δράσης από τα πλέον φιλόδοξα, που έχει υιοθετήσει ο ΟΗΕ για τους Ανθρώπους, τον Πλανήτη και την Ευημερία. Στη Γενική Συνέλευση παρευρίσκονταν εκπρόσωποι κρατών μελών, του ιδιωτικού τομέα, μέλη της κοινωνίας των πολιτών, επιστήμονες της ακαδημαϊκής κοινότητας, απεσταλμένοι συνδικάτων κ.α. Αποτελεί συνέχεια των οκτώ Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας του ΟΗΕ (2001-2015) για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και επιδιώκει να ολοκληρώσει ό,τι δεν επιτεύχθηκε με αυτούς, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην ευαλωτότητα (Πουρνάρας, 2019).

Η Ατζέντα 2030 προωθεί την ενσωμάτωση και των τριών διαστάσεων της βιώσιμης ανάπτυξης-κοινωνική, περιβαλλοντική και οικονομική- σε όλες τις τομεακές πολιτικές, ενώ παράλληλα προάγει τη διασύνδεση και τη συνοχή των σχετικών με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), πολιτικών και νομοθετικών πλαισίων. Η βιώσιμη ανάπτυξη μπορεί να γίνει αντιληπτή μέσω της αντιμετώπισης προκλήσεων που αφορούν τους εξής πέντε άξονες:

- Άνθρωποι (People)
- Πλανήτης (Planet)
- Ευημερία (Prosperity)

- Ειρήνη (Peace)
- Εταιρική Σχέση (Partnership)

Οι 17 Αειφόροι Αναπτυξιακοί Στόχοι αφορούν προκλήσεις κρίσιμες για την επιβίωση της ανθρωπότητας. Αποσκοπούν στην εξασφάλιση μιας αειφόρου, ειρηνικής, δίκαιης και ευημερούσας ζωής για όλους στη γη τώρα και στο μέλλον. Χαρακτηρίζονται οικουμενικοί καθώς απευθύνονται σε όλες τις χώρες, ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες, με χρονοδιάγραμμα υλοποίησης έως το 2030. Στην πρόσφατη ιστορία των Ηνωμένων Εθνών, η Ατζέντα 2030 αποτελεί ορόσημο, καθώς στον πυρήνα της, στον οποίο βρίσκονται οι 17 ΣΒΑ, αποτελούν ένα οδικό χάρτη επίτευξης ενός καλύτερου και βιώσιμου μέλλοντος για όλους, καθώς αντικατοπτρίζεται η πεποίθηση ότι οι παγκόσμιες προκλήσεις μπορούν να αντιμετωπιστούν μέσω συντονισμένων προσπαθειών, οι οποίες πρέπει να βασίζονται στη συστηματική εφαρμογή της αρχής της αειφόρου ανάπτυξης σε όλους τους τομείς της πολιτικής και σε κάθε χώρα για αυτό και η δράση των κρατών θα πρέπει να είναι συντονισμένη και να έχει ολιστικό χαρακτήρα.

6. Ποιοι είναι οι 17 ΣΒΑ

Η οικονομική και κοινωνική μεταστροφή, της οποίας η επιτάχυνση κρίθηκε αναγκαία από τη διάσκεψη κορυφής, το 2019, για τους ΣΒΑ σε επίπεδο αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων, είχε ως στόχο να σταλεί ένα ισχυρό μήνυμα λήψης τολμηρών και μετασχηματιστικών μέτρων που απαιτούνται ώστε ο κόσμος να μπει σε μια αειφόρο και ανθεκτική τροχιά.

Οι ΣΒΑ αντικατοπτρίζουν, επιπρόσθετα, μια νέα αντίληψη, σύμφωνα με οποία η ανάπτυξη θα πρέπει να ενσωματώνει τις τρεις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή, την οικονομική μεγέθυνση, την κοινωνική ευημερία και την προστασία του περιβάλλοντος η εξισορρόπηση αυτών των αλληλοσυγκρουόμενων και αλληλοεξαρτώμενων πλαισίων αποτελεί και το μεγάλο στοίχημα των 17 ΣΒΑ. Μαζί με τους 169 υποστόχους ενθαρρύνουν την ανάληψη δράσης για παγκόσμιες προκλήσεις όπως η εξάλειψη της φτώχειας, η μείωση των ανισοτήτων, η κλιματική αλλαγή και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος, η ειρήνη, η δικαιοσύνη, η κοινωνική συνοχή και η ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, έχοντας ως βάση τους προαναφερθέντες πέντε άξονες. Είναι αλληλένδετοι και αδιαίρετοι ώστε η επίτευξη του ενός να επιδρά σε άλλους.

Το Πολιτικό Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου των Ηνωμένων Εθνών (HLPF) αντικατέστησε την Επιτροπή για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και πλέον κάθε χρόνο αξιολογεί την όλη πορεία της δράσης των κρατών. Τη διαφάνεια και δικαιοσύνη της αξιολόγησης διασφαλίζει η δημιουργία δεικτών αξιολόγησης της πορείας κάθε υποστόχου για όλα τα κράτη. Ο Ο.Η.Ε έχει συστήσει 232 δεικτες (Απόφαση Α.ΡΕΣ/71/313) για την παρακολούθηση των στόχων ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει καταρτίσει ένα κατάλογο 100 δεικτών για την παρακολούθηση των μελών της. Παρουσιάζεται έκθεση παρακολούθησης των στόχων από την Eurostat σχετικά με την υλοποίηση και δράση των κρατών. Σε εθνικό επίπεδο, τα κράτη έχουν συστήσει δικούς τους δείκτες για την παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης των στόχων. Η πορεία των στόχων και των υποστόχων εξετάζεται σε μια θεματική, στην οποία επικεντρώνεται η ετήσια αξιολόγηση. Κατά την αξιολόγηση από το Πολιτικό

Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου (HLPF) δύναται η ανταλλαγή καλών πρακτικών που υιοθετήθηκαν από φορείς, επιχειρήσεις, οργανισμούς, σε εθνικό και πολιτικό επίπεδο. Η προώθηση και επίτευξη των ΣΒΑ σε παγκόσμιο επίπεδο γίνεται μέσω αυτής της ανταλλαγής απόψεων και δράσεων. Κάθε στόχος και υποστόχος πρέπει να επιτευχθεί μέχρι το 2030 ώστε να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς.

Πηγή : www.inactionforabetterworld.com

Οι ΣΒΑ τοποθετούν την εκπαίδευση στην τέταρτη θέση, μια πολύ υψηλή θέση, μετά την εξάλειψη της φτώχειας, της πείνας και την προστασία της υγείας. Επίσης, διατυπώνεται για πρώτη φορά ως ειδικός στόχος (βλ. υποστόχο 4.7) η Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη μαζί με την Εκπαίδευση για την Παγκόσμια Ιδιότητα του Πολίτη την οποία προωθεί και η UNESCO.

Στην καρδιά των αειφόρων στόχων βρίσκεται η εκπαίδευση καθώς θεωρείται η συμβολή της καθοριστική για τη βελτίωση της ζωής των ανθρώπων. Η ποιοτική εκπαίδευση θα πρέπει να εξασφαλίζει ίσες ευκαιρίες εκπαίδευσης σε όλους τους ανθρώπους ανεξαρτήτως φύλου, φυλής ή κοινωνικής θέσης. Εντάσσεται στον ίδιο Στόχο η καλλιέργεια δεξιοτήτων τέτοιων που θα τους βοηθήσουν στην εύρεση εργασίας ή στην ανάπτυξη επιχειρηματικών δράσεων. Επιπρόσθετα, εντάσσονται η μείωση του αναλφαριθμητισμού, η εισαγωγή περισσότερων νέων και ενηλίκων στον εγγράμματο κόσμο, η αναβάθμιση των εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των παιδιών, η παροχή ασφαλών μαθησιακών περιβαλλόντων και υποτροφιών με σκοπό την αύξηση της πρόσβασης στην ανώτερη εκπαίδευση.

7. Η αειφόρος ανάπτυξη

Η οικονομική ανάπτυξη και το περιβάλλον, από τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, αποδείχθηκαν έννοιες μάλλον αντιφατικές καθώς αφενός κατοχυρώθηκαν ανθρώπινα δικαιώματα,

κατακτήθηκαν πολιτικές ελευθερίες, καταπολεμήθηκαν ασθένειες και κατά συνέπεια βελτιώθηκαν οι όροι διαβίωσης. Αφετέρου, προέκυψαν κοινωνικές ανισότητες, οικολογικές καταστροφές, οικονομική αστάθεια, συρρίκνωση της βιοποικιλότητας και κλιματική αλλαγή. Συνεπώς, τέθηκε από το περιβαλλοντικό κίνημα το αίτημα να καθοριστεί εκ νέου η έννοια της ανάπτυξης και της προόδου. Μία “αιφόρος κοινωνία” είναι αυτή που προτείνεται από τους Αμερικάνους περιβαλλοντολόγους κατά τη δεκαετία του ‘70 και μία “αιφόρος ανάπτυξη” προτείνεται από τους διεθνείς οργανισμούς International Union for Conservation of Nature (IUCN), United Nations Environmental Programme (UNEP) και World Wildlife Fund (WWF), η οποία θα λαμβάνει υπόψη της, όχι μόνο την οικονομική, αλλά και την κοινωνική ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος (Βασάλα, 2011, σ.104).

Η έννοια της αιφόρου ανάπτυξης προσδιορίζεται ως “η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύει τις δυνατότητες των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους” , Έκθεση Brundtland, 1987 (WCED, 1987, σ.43). “Το βιοτικό επίπεδο που ξεπερνά τη βασική επιβίωση, είναι βιώσιμο μόνο όταν το επίπεδο καταναλώσης παντού λαμβάνει υπόψη, την μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα. Οι αντιληπτές ανάγκες διαμορφώνονται κοινωνικά και πολιτιστικά. Η αιφόρος ανάπτυξη απαιτεί την προώθηση αρχών που ενθαρρύνουν επίπεδα κατανάλωσης, που είναι μέσα στα όρια των οικολογικά δυνατών επιπέδων” έχουν συμπεριληφθεί στο βιβλίο “Our common future” η έρευνα που ολοκληρώθηκε από την Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη του ΟΗΕ (UN Commission on Environment and Development) , με επικεφαλής τον Πρωθυπουργό της Νορβηγίας Γκρο Χάρλεμ Μπρούτλαντ, της οποίας η σύσταση έγινε το 1983. Επίσης, σε ό,τι αφορά στην ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων με την αρωγή της τεχνολογίας και της ανακύκλωσης, σύμφωνα με WCED (1987, σ.43), : *Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι μια πορεία στην οποία η εξάντληση των φυσικών πόρων, η κατεύθυνση των επενδύσεων, ο προσανατολισμός της τεχνολογικής ανάπτυξης , των θεσμικών αλλαγών, συνυπάρχουν αρμονικά και αυξάνουν τόσο το τρέχον όσο και το μελλοντικό δυναμικό για την εκπλήρωση των ανθρώπινων αναγκών και φιλοδοξιών.*

Οι φορείς IUCN, UNEP, WWF(1991, σ.8) , όπως αναφέρθηκε παραπάνω, διατύπωσαν ένα ορισμό, ο οποίος έγινε αποδεκτός ευρέως και είναι ο εξής: “Η ανάπτυξη είναι αιφόρος όταν βελτιώνει την ποιότητα ζωής στο πλαίσιο των ορίων που θέτει η φέρουσα ικανότητα των οικοσυστημάτων που υποστηρίζουν τη ζωή”. Οι δύο αυτοί ορισμοί δρουν συμπληρωματικά. Ο πρώτος θέτει το θέμα της διαγενεαλογικής αλληλεγγύης και υπευθυνότητας και ο δεύτερος την περιβαλλοντική διάσταση (Jakobs, 1999).

8. Η Αειφορία

Αρχικά, θα πραγματοποιήσουμε μια ετυμολογική προσέγγιση του όρου “Αειφορία”, παρατηρώντας ότι έχει ως α συνθετικό το αρχαίο επίρρημα “Αεί” (=πάντοτε), στοιχείο που αμέσως δείχνει ότι εμπερικλείει την έννοια του παντοτινού, της διάρκειας, της συνέχειας, της διατήρησης, δηλαδή της ύπαρξης (Καραμάνου, 2018, σ.21-23, Τίγκας, 2016, σ/23-24).

Σύμφωνα με την Φλογαΐτη(2006) , η αειφορία μιας πρακτικής, μιας κοινωνίας ή της φύσης είναι βασικά η ικανότητά της, να λειτουργεί στο διηνεκές.

Η αειφορία, με τον καιρό, τη στενή επιστημονική της σημασία και συνάφεια με τα δασικά οικοσυστήματα και μετατράπηκε σε αρχή και μοντέλο διαχείρισης όλων των φυσικών οικοσυστημάτων και των ανανεώσιμων φυσικών πόρων. Το μοντέλο αυτό επιδιώκει να εναρμονίσει τη σχέση του περιβάλλοντος με την οικονομία και την ποιότητα ζωής (Αθανασάκης, 2000).

Η χρήση του όρου “Αειφορία” είναι επίσης πολλαπλή (Φλογαΐτη, 2006). Άλλοτε χρησιμοποιείται ως ανεξάρτητο αφηρημένο ουσιαστικό, κυρίως όμως χρησιμοποιείται το παράγωγό του ως επιθετικός προσδιορισμός στην ανάπτυξη και εναλλακτικά , για να αποδώσει ιδιότητες και χαρακτηριστικά σε άλλες έννοιες όπως η *αειφόρος κοινωνία*, η κοινωνία, δηλαδή, που ικανοποιεί τις ανάγκες της χωρίς να υποθηκεύει τις προσδοκίες των μελλοντικών γενεών, σύμφωνα με πρόταση των Brown, Flavin και Postel (1990), ή πιο απλά εκείνη που δεν υπονομεύει τους πόρους και τη βιοτική βάση από την οποία εξαρτάται η μελλοντική της ευημερία (Ott, 1992). Ο *αειφόρος τρόπος ζωής* (IUCN/UNEP/ WWF, 1991, σσ8-12) και το *αειφόρο μέλλον* που διασφαλίζονται με την αειφόρο ανάπτυξη. Η *αειφόρος οικονομία*, που είναι το προϊόν της *αειφόρου ανάπτυξης*(IUCN/UNEP/ WWF, 1991) κ.α.

Η αρχή της Αειφορίας αποτελεί μια συνεργατική, παρεμβατική αρχή με προοπτική μιας και αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, ώστε οι μελλοντικές γενιές να ζήσουν σε ένα ποιοτικά αναβαθμισμένο περιβάλλον. Ο σχεδιασμός αναπτυξιακών παρεμβάσεων στην κατεύθυνση της αειφορίας αποτελεί την προσέγγιση, που φαίνεται να μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, τη διασφάλιση της ποιότητας και της επάρκειας των φυσικών πόρων και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των τωρινών κι μελλοντικών γενεών (UNEP, 2000, UNESCO, 2005. WCED, 1987).

Σύμφωνα με την UNESCO (2005) οι τρεις πυλώνες της αειφορίας (περιβάλλον-κοινωνία-οικονομία) ορίζονται ως εξής: α) Περιβάλλον : επίγνωση των πόρων , του εύθραυστου του φυσικού περιβάλλοντος και των επιπτώσεων, που έχουν σε αυτό οι αποφάσεις και οι πράξεις των ανθρώπων, με τη δέσμευση να ενταχθούν οι περιβαλλοντικές συνιστώσες στις κοινωνικές και οικονομικές αναπτυξιακές πολιτικές, β) Κοινωνία : κατανόηση των κοινωνικών θεσμών και του ρόλου τους στην αλλαγή και την ανάπτυξη, καθώς και των δημοκρατικών και συμμετοχικών συστημάτων που επιτρέπουν την έκφραση γνώμης, τη διαμόρφωση συναινέσεων και την επίλυση των διαφορών και γ) Οικονομία: ευαισθητοποίηση ως προς τα όρια της οικονομικής μεγέθυνσης και τις επιπτώσεις στην κοινωνία και το περιβάλλον, με τη δέσμευση να επαναπροσδιοριστούν τα προσωπικά και κοινωνικά επίπεδα κατανάλωσης , σύμφωνα με τις αρχές της προστασίας του περιβάλλοντος και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Η ΑΑ σχετίζεται με την παγκόσμια περιβαλλοντική κρίση, με τις ιδέες και τις αξίες της ειρήνης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αφορά θέματα πολιτισμού και απαιτεί την παραδοχή της αμοιβαίας θέσης μεταξύ φυσικού περιβάλλοντος και ανθρώπου (ΙΕΠ, 2014, σ. 7-8).

9. Η Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη

Το σχολείο δεν μπορεί να είναι απαλλαγμένο από αξίες, αφού αυτές εκφράζονται ούτως ή άλλως μέσα από την εκπαιδευτική πολιτική, τις πρακτικές του σχολείου, το πρόγραμμα και κυρίως το παραπρόγραμμα (Karabel & Hasley, 1997- Apple, 1979).

Σε όλες τις επίσημες εκθέσεις, διακηρύξεις και αναφορές, που ανέδειξαν την Αειφόρο Ανάπτυξη, αναγνωρίζεται η σημασία της εκπαίδευσης ως βασικού μοχλού της κοινωνικής αλλαγής που απαιτείται για την πραγμάτωση της αειφορίας. Στην Έκθεση Brundtland τονίζεται η σχέση της ΑΑ με την εκπαίδευση και η ανάγκη να συμβάλλει τόσο τυπική όσο και η άτυπη εκπαίδευση στην προώθησή της.

Σταθμός στην ιστορία της Εκπαίδευσης για την Αειφορία είναι η Διεθνής Διάσκεψη της Θεσσαλονίκης που οργανώθηκε το 1977 από την UNESCO και την Επιτροπή για την ΑΑ με θέμα την Εκπαίδευση και κατάρτιση για την Αειφορία. Επόμενοι σταθμοί είναι η διάσκεψη της Τιφλίδας για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, η αντίστοιχη διάσκεψη της Μόσχας, η Διεθνής διάσκεψη της Θεσσαλονίκης, στην οποία τονίζεται ο σημαντικός ρόλος της εκπαίδευσης και της ευαισθητοποίησης του κοινού στην επίτευξη της αειφορίας (Mayor, 1998), το Παγκόσμιο Εκπαιδευτικό Φόρουμ (Ντακάρ, 2000) , στο οποίο η αειφόρος ανάπτυξη εμφανίζεται ως ο βασικός στόχος της εκπαίδευσης, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στην 57η συνεδρία της, τον Δεκέμβριο του 2002, στο Γιοχάνεσμπουργκ, όπου κηρύχθηκε η δεκαετία 2005-2014 ως “Δεκαετία της εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη”.

Τη δεκαετία της ΕΑΑ αναγνωρίστηκε η σημασία “ της διαμόρφωσης ενός κόσμου όπου όλοι μας θα έχουμε τη δυνατότητα, μέσω της εκπαίδευσης να αποκτήσουμε τις αξίες, τη συμπεριφορά, και τον τρόπο ζωής που απαιτείται για τη διαμόρφωση ενός αειφόρου μέλλοντος” (UNESCO, 2004, σ, 4).

Βασικός σκοπός, επίσης αυτής της δεκαετίας, είναι “να ενσωματώσει τις αξίες της αειφόρου ανάπτυξης σε όλες τις μορφές μάθησης, ώστε να ενθαρρύνει αλλαγές στη συμπεριφορά προς την κατεύθυνση μιας περισσότερο αειφόρου και δίκαιης κοινωνίας για όλους” (UNESCO, 2005, 5).

Στη Στρατηγική για την ΕΑΑ, η εκπαίδευση αξιολογείται ως προτεραιότητα, αφού μέσω αυτής υπάρχει η δυνατότητα να αυξηθούν και να ισχυροποιηθούν οι γνώσεις , οι δεξιότητες και οι στάσεις, οι οποίες θα διαπλάσουν πολίτες υπεύθυνους, ικανούς να διαμορφώσουν ένα αειφόρο μέλλον (UNECE, 2005).

Η πρόκληση που καλείται να αντιμετωπίσει η ΕΑΑ συσχετίζεται με την ολιστική μελέτη του περιβάλλοντος , όπου το ζητούμενο είναι η επίγνωση ότι τα περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά θέματα είναι αλληλεξαρτώμενα και άρρηκτα συνδεδεμένα και όχι μόνο η διερεύνηση και αναζήτηση αιτιών και λύσεων των περιβαλλοντικών προβλημάτων (Ζαχαρίου, Καΐλα & Κατσίκης, 2009, σ. 269-288).

Σύμφωνα, επίσης με την UNESCO (1998), τα χαρακτηριστικά της ΕΠΑ είναι :

- Διεπιστημονικότητα και ολιστικότητα
- Προσανατολισμός στις αξίες
- Συμμετοχική λήψη αποφάσεων
- Ενίσχυση της κριτικής σκέψης, της υπευθυνότητας, της αυτονομίας σκέψης και δράσης και της χειραφέτησης μέσω πολλαπλών παιδαγωγικών τεχνικών
- Ανάπτυξη της δια βίου μάθησης
- Είναι τοπικά επικεντρωμένη: λαμβάνει υπόψη τις τοπικές κουλτούρες, ασχολείται με το τοπικό περιβάλλον, χρησιμοποιεί τη γλώσσα που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευόμενοι αλλά και εξετάζει παγκόσμια ζητήματα
- Οικοδόμηση της ικανότητας λήψης αποφάσεων και προώθηση της περιβαλλοντικής διαχείρισης και της ποιότητας ζωής . Η μάθηση βασίζεται σε μια προσέγγιση όπου μαθητές και εκπαιδευτικοί εργάζονται από κοινού για να την αποκτήσουν και παίζουν ενεργό ρόλο.

Σε ό,τι αφορά στον ενεργό ρόλο, αξίζει να σημειωθεί ότι η έννοια του ενεργού πολίτη συνιστά κρίσιμη αρχή (Δημητρίου, 2014) σε όλα τα διακυρηκτικά κείμενα που σχετίζονται με την Εκπαίδευση για το περιβάλλον από τη θεσμοθέτηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης , το 1970 (IUCN, 1970), μέχρι την εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη, το 2005 (UN,2005). Σε επόμενο κεφάλαιο, θα αναλυθεί ο ρόλος του ενεργού πολίτη καθώς και η σημασία των συμμετοχικών μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης μιας και αποτελούν ένα σημαντικό αντικείμενο αυτής της έρευνας καθώς οδηγούν στην διαμόρφωση του ενεργού πολίτη μέσω της εκπαίδευσης.

10. Αξίες της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη

Η έννοια της αειφορίας απαντά σε μια διττή ανάγκη : την εξαφάνιση της φτώχειας και την διατήρηση των φυσικών πόρων, για να εγγυηθούμε την κοινωνική δικαιοσύνη και την ευημερία στις παρούσες και τις μελλοντικές γενιές (Φλογαΐτη, 2006). Αυτό επιτυγχάνεται μέσω του σεβασμού της αξίας της αλληλεγγύης. Χρειάζεται η προώθηση μιας αλληλεγγύης όλων των ανθρώπων, ανεξάρτητα από τη φυλή, το φύλο, το χρώμα, την εθνικότητα, την θρησκεία, τις πεποιθήσεις' όλων των χωρών πλούσιων, φτωχών, , Ανατολής, Δύσης, Βορρά, Νότου' και του ανθρώπινου πολιτισμού προς το φυσικό περιβάλλον και τα εκατομμύρια είδη ζωής , “χρήσιμα” ή “άχρηστα”, όμορφα ή άσχημα (Sosa, 1996).

Εκτός, όμως από μια βασική αξία της αειφορίας, η αλληλεγγύη μοιάζει να είναι και η έννοια που δείχνει πως να βγούμε από τη σύγχρονη οικολογική και κοινωνική κρίση μιας και μπορεί να διασφαλίσει την ελευθερία, την ισότητα αλλά και την οικολογική βιωσιμότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη. Οι δύο τελευταίες αποτελούν κεντρικές αρχές , που βρίσκονται στη βάση της ανάπτυξης μιας ηθικής της αειφορίας, και αφορούν η πρώτη τις σχέσεις μεταξύ κοινωνίας και φύσης και η δεύτερη τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων (Fien & Tilbury, 2002). Πιο συγκεκριμένα,

η οικολογική βιωσιμότητα διασφαλίζεται μέσω της αλληλεγγύης προς το φυσικό κόσμο και η κοινωνική δικαιοσύνη μέσω της αλληλεγγύης προς τους ανθρώπους .

Η αλληλεγγύη συνυπάρχει με αξίες όπως:

- η αυτονομία,
- ο αυτοπροσδιορισμός,
- η υπευθυνότητα,
- οι δημοκρατικές διαδικασίες,
- ο σεβασμός για τη ζωή και τον πλουραλισμό.(Φλογαΐτη, 2006) Ο τελευταίος με τη σειρά του υποδεικνύει την αξία της ανεκτικότητας.
- Ανεκτικότητα σημαίνει αναγνώριση και σεβασμό της διαφορετικότητας του ατόμων, των κοινωνιών και των πολιτισμών και επιδίωξη συνεργασίας για την από κοινού εξεύρεση λύσεων στα περιβαλλοντικά ζητήματα σε ισότιμη βάση (Goffin, 1997, Λιαράκου 2002).

11. Αρχές της ΕΑΑ

Οι γενικές αρχές της εκπαίδευσης για την ΑΑ παραπέμπουν σε γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες, στάσεις και συμπεριφορές σύμφωνα με την UNESCO-UNEP και UNECE . Εξειδικεύονται σε διδακτικούς και μαθησιακούς στόχους, σχετικούς με την ΑΑ, μέσω της οποίας, όπως προαναφέρθηκε οι ανάγκες των γενεών του παρόντος ικανοποιούνται χωρίς να υποσκάπτονται οι δυνατότητες των μελλοντικών γενεών.

Η δημιουργία ενεργών πολιτών είναι ο στόχος των εκπαιδευτικών-μεθοδολογικών προσεγγίσεων για το περιβάλλον και την αειφορία. Ενεργοί πολίτες οι οποίοι θα διέπονται από αρχές που σέβονται τις βασικές ανθρώπινες ανάγκες, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την αλληλεξάρτηση /αλληλεπίδραση μεταξύ όλων των μορφών ζωής μέσα στα φυσικά συστήματα, συμπεριλαμβανομένης και της ανθρώπινης, την αναγνώριση ότι η παραγωγή η η κατανάλωση ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας σε ένα μέρος του πλανήτη εξαρτάται από τους φυσικούς πόρους σε άλλα μέρη, το οικολογικό αποτύπωμα ενός τόμου, μιας κοινότητας ή ενός πληθυσμού δηλαδή την έκταση γης και φυσικών πόρων καθώς και των επιπτώσεών τους στο περιβάλλον και τέλος, την αρχή της πρόληψης, δηλαδή της γνώσης των συνεπειών στο περιβάλλον από τις ανθρώπινες δραστηριότητες.

12. Διδακτικές τεχνικές - Μεθοδολογικές Προσεγγίσεις της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη

Η παιδαγωγική διαδικασία, στην εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη προσεγγίζεται ολιστικά. Η ολιστική προσέγγιση αναγνωρίζει την αλληλοσύνθεση και αλληλεπίδραση μεταξύ όλων των εκπαιδευτικών διαστάσεων . Το αναλυτικό πρόγραμμα, οι εκπαιδευτικές δομές και οι προβαλλόμενες αξίες ή ακόμα και οι σχέσεις μεταξύ δασκάλων και μαθητών , δεν αντιμετωπίζονται ως ξεχωριστοί τομείς αλλά ως ένα ενιαίο σύνολο. Αξιοποιούνται και συνδυάζονται όλα τα πεδία της γνώσης και της ανθρώπινης εμπειρίας (κοινωνικό, αισθητικό, δημιουργικό, γλωσσικό, λογοτεχνικό, μαθηματικό, ηθικό, φυσικό, επιστημονικό, τεχνολογικό και

πνευματικό) ενώ αντιμετωπίζεται το άτομο ως ολότητα, της οποίας στόχος είναι η ολόπλευρη ανάπτυξη, γνωστική, ψυχοκινητική, κοινωνική και ηθική.

Επιπρόσθετα, καλλιεργείται η συστημική σκέψη, την οποία η ΕΑΑ θεωρεί σημαντικό εργαλείο και συνδέεται με την ικανότητα να εντοπίζει κανείς τις διαφορετικές διαστάσεις των σύνθετων ζητημάτων, να αναδεικνύει τις σχέσεις και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ τους και να αναλύει τη σημασία τους στο πλαίσιο της δομής και της δυναμικής του συστήματος το οποίο συγκροτούν (Sauve 1994, Φλογαΐτη και Δασκολιά, 2004). Τα ζητήματα της αειφορίας είναι ιδιαίτερα πολύπλοκα και σύνθετα τόσο ως προς την κατανόηση των αιτίων που τα δημιουργούν όσο και ως προς τις λύσεις γιατί προκύπτουν από τη διαπλοκή ήδη σύνθετων συστημάτων. Ο χειρισμός αυτών των ζητημάτων χωρίς την ανάπτυξη της συστημικής σκέψης είναι αδύνατος, αφού πρέπει να κατανοηθούν οι διαδραστικές σχέσεις που τα δημιουργούν και να συγκεραστεί η ικανοποίηση κοινωνικών αναγκών και επιθυμιών με την οικολογική βιωσιμότητα (Φλογαΐτη, 2006). Ο Sterling υπογραμμίζει ότι μόνη η συστημική και ολιστική προσέγγιση δεν αρκεί. Απαιτείται επιπλέον η μετάβαση από μια εκπαίδευση που στηρίζεται μεθοδολογικά στη μετάδοση της πληροφορίας και της γνώσης και όπου κάθε αλλαγή επιβάλλεται από την κορυφή προς τη βάση, προς μια εκπαίδευση αυτενέργειας και δράσης, μετατροπής και αλλαγής, που συντελείται από τη βάση με συμμετοχικές διαδικασίες (Sterling, 2002, σ.35)

Η ολιστική και συστημική προσέγγιση της πραγματικότητας εκφράζεται μέσω συγκεκριμένων μεθοδολογικών επιλογών, οι οποίες εστιάζονται στη διεπιστημονικότητα και σε συναφείς έννοιες στο πεδίο της πρακτικής του σχολείου όπως η διαθεματικότητα. Μέσω της διεπιστημονικότητας συγκροτούνται συστημικά γνώσεις και προσεγγίσεις από διαφορετικές επιστημονικές περιοχές και τελικά επιτυγχάνεται η επανασυγκρότηση της κατακερματισμένης πραγματικότητας, η οποία είναι απαραίτητη για τη διερεύνηση των ζητημάτων του περιβαλλοντος και της αειφορίας (Φλογαΐτη, 2006). Η διαθεματικότητα, δηλαδή η διάρθρωση του προγράμματος γύρω από συγκεκριμένα θέματα και ζητήματα είναι απαραίτητη για την άσκηση της διεπιστημονικότητας στο πεδίο πρακτικής του σχολείου. Το ενδιαφέρον στρέφεται στη βαθύτερη κατανόηση των σύνθετων ζητημάτων, τα οποία θέτει η αειφορία.

Η εκπαίδευση για την αειφορία είναι προσανατολισμένη στις αξίες και περιλαμβάνει τον κριτικό στοχασμό και τη δράση. Παροτρύνει τους εκπαιδευόμενους να αντιμετωπίζουν την κοινωνία, μέσα στην οποία ζουν με κριτική ματιά, διερευνώντας τις διαφορετικές ιδεολογικές τοποθετήσεις και πολιτικές αξίες με σκοπό την κατανόηση, την ερμηνεία και την επίλυση των σύγχρονων προβλημάτων. Οι εκπαιδευόμενοι εμπλέκονται στο πεδίο των αξιών μέσω της διαδικασίας του κριτικού στοχασμού προκειμένου να αντιληφθούν τη σημασία και το νόημα της αειφορίας και να αγωνιστούν για την πραγμάτωσή της στην κοινωνία.

13. ΦΕΚ 6/6/2022

Πρόγραμμα Σπουδών “Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη” του Νηπιαγωγείου, των Α’ - ΣΤ’ τάξεων Δημοτικού και των Α’, Β’ και Γ’ τάξεων Γυμνασίου. (Αριθμ. 66152/ΓΔ4)

Τα προγράμματα σπουδών της εκπαίδευσης, καθορίζονται από τις οικονομικές, πολιτισμικές, κοινωνικές και τεχνολογικές συνέπειες στο περιβάλλον. Το σύγχρονο σχολείο οφείλει να απαντά στις ανάγκες της καθημερινότητας, δίνοντας έμφαση στην μαθητοκεντρική και ομαδοσυνεργατική διδασκαλία. Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη, σύμφωνα με τα επίσημα κείμενα της UNECE, UNESCO και UNEP, αποτελεί αδιαμφισβήτητη πρόταση για τη διασφάλιση της ευημερίας στη Γη μέσω της προστασίας του περιβάλλοντος.

Σύμφωνα με το Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβέρνησης, λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, καθώς και την ανάγκη αλλαγών στο ελληνικό σχολείο, ώστε αυτό να ανταποκριθεί στις προκλήσεις των καιρών το ΠΣ του διδακτικού μαθησιακού πεδίου Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη εκπονήθηκε κατά τέτοιον τρόπο ώστε να:

- Εξασφαλίζει τη διασύνδεση-συνοχή της γνώσης από την πρώτη σχολική ηλικία μέχρι το Γυμνάσιο, δημιουργώντας το υπόβαθρο για μια εποικοδομητική και αναλυτικο-διερευνητική μάθηση.

- Αποσκοπεί στη σταδιακή ανάπτυξη της κριτικής και συστημικής σκέψης και στην καλλιέργεια διερευνητικού και δημιουργικού πνεύματος, μέσα από την ανάλυση και τη διερεύνηση περιβαλλοντικών ζητημάτων και προβλημάτων, καθώς και την αναζήτηση προτάσεων-λύσεων στη λογική του τι πρέπει να γνωρίζει για να κάνει ο/η μαθητής/-τρια, ο πολίτης, το κράτος και η ΕΕ.

- Προσεγγίζει βασικά θέματα και προβληματικές καταστάσεις που αντλούνται κυρίως από την επικαιρότητα και το άμεσο περιβάλλον του/της μαθητή/-τριας.

- Προτείνει τη διαμόρφωση ενός νέου παιδαγωγικού πλαισίου μέσα στο οποίο αναπτύσσονται ποικίλες δραστηριότητες, που συμβάλλουν στην ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και δραστηριοποίηση των μαθητών/-τριών στη λήψη αποφάσεων και στη συμμετοχή, στην πρόληψη ή την επίλυση περιβαλλοντικών ζητημάτων και προβλημάτων.

- Προτάσσει τις αρχές και τις αξίες της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη για τον εμποτισμό/ διάχυσή τους στα ΠΣ άλλων διδακτικών μαθησιακών πεδίων, αφού τα περισσότερα γνωστικά αντικείμενα και οι καθημερινές δραστηριότητες συνδέονται με αυτές, σε μια προσπάθεια να μη μετατραπούν σε στερεότυπες εκφράσεις. Στο νέο αυτό μαθησιακό περιβάλλον οι μαθητές/-τριες καθίστανται συνυπεύθυνοι/-ες για τη μάθησή τους και ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού γίνεται περισσότερο καθοδηγητικός-συμβουλευτικός.

Η «Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη-2030» στηρίζεται στο Παγκόσμιο Πρόγραμμα Δράσης, το οποίο σκοπεύει στον αναπροσανατολισμό της εκπαίδευσης, ώστε να συμβάλλει συνολικά στην ενίσχυση της αειφόρου ανάπτυξης. Επίσης, δίνει έμφαση και αναγνωρίζει τον κομβικό ρόλο της εκπαίδευσης στην επίτευξη των 17 Στόχων της Αειφόρου Ανάπτυξης.

Εισάγοντας στην εκπαίδευση τον όρο «Αειφόρος Ανάπτυξη», ουσιαστικά παραδεχόμαστε τη σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ ανθρώπου και φυσικού περιβάλλοντος.

Σκοπός της εκπόνησης του παρόντος Προγράμματος Σπουδών είναι η καλλιέργεια της περιβαλλοντικής συνείδησης των μαθητών/-τριών και η διαμόρφωση περιβαλλοντικά ενήμερων μαθητών/-τριών-πολιτών, ικανών να λαμβάνουν αποφάσεις και να συμμετέχουν με δράσεις σε

περιβαλλοντικά ζητήματα και προβλήματα. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη του περιβαλλοντικού εγγραμματισμού είναι η συμμετοχή όλων των μαθητών/-τριών.

Σύμφωνα με την Υφυπουργό Το Πρόγραμμα Σπουδών «Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη» (Α/θμια, Β/θμια) παρέχει το κατάλληλο πλαίσιο για την εκπαίδευση για την κλιματική αλλαγή, προωθεί μια συστηματική και διεπιστημονική κατανόηση των αιτιών και των συνεπειών της, προτείνει μαθησιακές προσεγγίσεις που καλλιεργούν την κριτική σκέψη και την επίλυση προβλημάτων, καλλιεργεί τις δεξιότητες, που επιτρέπουν στα άτομα και τις κοινότητες να πάρουν ενημερωμένες και υπεύθυνες αποφάσεις. Το συγκεκριμένο Πρόγραμμα Σπουδών, είναι πολύ σημαντικό και κεφαλαιώδες, καθώς υπηρετεί ακριβώς αυτή τη βασική στόχευση, κάθετα ως προς όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και οριζόντια ως προς όλα τα γνωστικά αντικείμενα κάθε τάξης. Δεν είναι μάθημα με την έννοια της ένταξης του στο ωρολόγιο πρόγραμμα αλλά είναι πολύτιμο εργαλείο/καταστατικός χάρτης των εκπαιδευτικών για την ευόδωση στόχων με προσανατολισμό την αειφόρο ανάπτυξη σε όλο το εύρος των μαθημάτων των ωρολογίων προγραμμάτων Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης. Το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών θα εφαρμοστεί σε όλα τα Νηπιαγωγεία, Δημοτικά και Γυμνάσια της χώρας από το σχολικό έτος 2022-2023.

14. Η συμμετοχική μάθηση

Συμμετέχω :

Η συμμετοχή μπορεί “να νοηθεί ως δικαίωμα ή/και υποχρέωση ενός ατόμου, ως μέρος της καθημερινής πρακτικής ή ως ζήτημα επικοινωνίας που εμπεριέχει τη μεταφορά πληροφοριών και τον διάλογο” (Kulti & Pramling Samuelsson, 2016, σ.72). Μπορεί, επίσης να θεωρηθεί ως ενεργή και δυναμική διαδικασία ή ως σιωπηλή παρατήρηση μιας κατάστασης (Rogoff, 2003), ως δυνατότητα έκφρασης απόψεων ή ως δυνατότητα επιρροής , ως κοινωνική ή/και πολιτική πράξη (Elfstrom-Pettersson, 2015).

Η κοινωνική ζωή συνδέεται άμεσα με την έννοια της δημοκρατίας και η συμμετοχή έχει ένα ιδιαίτερο νόημα σε αυτό το επίπεδο. Η συμμετοχή ορίζεται ως διαδικασία συμβολής στις αποφάσεις που επηρεάζουν τη ζωή κάποιου, και τη ζωή της κοινότητας στην οποία αυτός ζει (Hart, 1992). Αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα της πολιτειότητας(η ιδιότητα του να είναι κάποιος πολίτης) και για τον λόγο αυτό θεωρείται ως βασικό μέσο με το οποίο οικοδομείται η δημοκρατία (James & James, 2012).

Ο Dewey (1916/2016) είναι ο πρώτος που συνέδεσε ρητά την έννοια της συμμετοχής και της δημοκρατίας με την εκπαίδευση, επισημαίνοντας πως αν λάβουμε υπόψη μας πως η δημοκρατία αφορά τη συμμετοχή , τότε η εκπαίδευση είναι ο τρόπος που κάνει τα άτομα να αποκτήσουν εμπειρίες συμμετοχής (Μ. Παπανδρέου, 2020).

Σύμφωνα με

15. Η συμμετοχή ως Θεμελιώδες Δικαίωμα των Παιδιών

Η συμμετοχή αποτελεί θεμελιώδες ανθρωπινό δικαίωμα και, όταν αναφέρεται στα παιδιά, αφορά τον τρόπο με τον οποίο αυτά συμμετέχουν μέσα στα ποικίλα πλαίσια (οικογενειακό, σχολικό, κοινωνικό) της ζωής τους (Theobald, Danby, & Allwood, 2011). Συνδέεται με τις αξίες και περιγράφεται ως θεμελιώδες δικαίωμα των παιδιών στη Διεθνή Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (UNHR, 1989).

Ειδικότερα, το άρθρο 12 αναγνωρίζει ότι τα παιδιά ως πολίτες , δικαιούνται να εκφράζουν τη γνώμη τους και μπορούν (με διαφορετικό βαθμό ικανότητας ανάλογα με το περιβάλλον , την ηλικία και τις περιστάσεις) να συμβάλλουν ενεργά στις αποφάσεις που τα επηρεάζουν.

16. Η συμμετοχή στην εκπαίδευση

Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, η συμμετοχή των παιδιών παραπέμπει σε διαδικασίες κατά τις οποίες τα παιδιά συμμετέχουν ενεργοποιώντας τη σκέψη τους, μιλώντας, αλληλεπιδρώντας και λαμβάνοντας αποφάσεις για διάφορα θέματα που τα αφορούν και επηρεάζουν τη σχολική ζωή και τη μάθησή τους (Alderson, 2008, Breathnack, Danby & O’Gorman, 2018). Αυτό συμβαίνει σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα στα οποία οι ενήλικες ακούν , ανταποκρίνονται και ενσωματώνουν τις οπτικές των παιδιών στις τελικές τους αποφάσεις (Theobald, Danby & Allwood, 2011) ενώ όλοι οι συμμετέχοντες βιώνουν θετικά συναισθήματα όπως είναι η έκπληξη, η εγρήγορση, η περιέργεια, ο ενθουσιασμός, η χαρά και η ικανοποίηση (Arvola, Lastikka & Reunamo, 2017).

Ο Rager Hart ανέπτυξε τη “σκάλα της συμμετοχής”, ένα εργαλείο με 8 διαβαθμίσεις το οποίο σχεδιάστηκε για να προβληματίσει και να υποστηρίξει όσους δουλεύουν με παιδιά και θέλουν να αυξήσουν την ουσιαστική συμμετοχή τους σε δραστηριότητες της κοινότητας. Σύμφωνα με τον Hart (1992), η συμμετοχή αποτελεί μια δεξιότητα που μπορούν να αναπτύξουν τα παιδιά όταν αποκτούν ουσιαστικές εμπειρίες συμμετοχής, κι αυτό συμβαίνει όταν εμπλέκονται σε σημαντικά έργα, έχοντας ενδογενή κίνητρα και βιώνοντας το αίσθημα του ανήκειν.

Η συμμετοχή αποτελεί αντικείμενο μάθησης και ταυτόχρονα, λειτουργεί ως μέσο μάθησης (Grounwater-Smith et al. 2015). Η συμμετοχή είναι κάτι περισσότερο από το *λαμβάνω μέρος*. Πρόκειται για μια προγραμματισμένη και εξελισσόμενη διαδικασία που είναι κατανοητή από τα παιδιά, παρέχει σε αυτά σημαντικά εφόδια , οδηγεί στη βελτίωση της ζωής τους και προκαλεί αλλαγές στην ανάπτυξη και τη μάθησή τους (Grounwater-Smith et al. 2015).

17. Η έννοια του ενεργού πολίτη

“ Ο ενεργός πολίτης προκύπτει από τη δημοκρατία κι αυτή με τη σειρά της έχει ως προαπαιτούμενο τον ενεργό πολίτη, άποψη που ενισχύει τη σημαντικότητα του ρόλου του πολίτη στην ύπαρξη της δημοκρατίας” σύμφωνα με τον Κ. Καστοριάδη. Το σύγχρονο σχολείο καλείται να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις σε παιδαγωγικό και κοινωνικό επίπεδο προκειμένου να συμβάλει στην καλλιέργεια ενεργών πολιτών, μιας και αποτελεί σημαντικό φορέα πολιτικής κοινωνικοποίησης.

Το όραμα της αειφορίας, το οποίο αναλύεται σε 17 στόχους, τους οποίους η ανθρωπότητα καλείται να εκπληρώσει σταδιακά, έχει ως βασική ιδέα την κοινωνική αλλαγή στην ισόρροπη σχέση ανάμεσα στην κοινωνία, τη φύση, την οικονομία και την πολιτική. (Φλογαΐτη, Λιαράκου, Γαβριλάκης, 2021). Για να επιλυθούν σοβαρά προβλήματα της κοινωνίας και του περιβάλλοντος τόσο σε τοπικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο χρειάζεται αφενός η καλλιέργεια των αξιών της αειφορίας και αφετέρου η συμμετοχή πολιτών στις διαδικασίες λήψης απόφασης. Η εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία είναι το μέσον προκειμένου να εκπληρωθούν τέτοιου είδους κοινωνικές αλλαγές. Οι στόχοι της κινούνται στο Πεντάπτυχο Συνειδητοποίηση, Γνώσεις, Ικανότητες, Αξίες και Συμμετοχή/Δράση (Φλογαΐτη, Λιαράκου, Γαβριλάκης, 2021). Για να γίνει πραγματικότητα η αειφορία τοπικά και σε διεθνές επίπεδο, απαιτείται η ενεργός συμμετοχή δημοκρατικών πολιτών στην κοινωνία.

Το σύγχρονο σχολείο, (Δημητρίου, 2005) οφείλει να ενισχύσει τα παιδιά ώστε να λειτουργήσουν ως πολίτες οι οποίοι:

- θα ενδιαφέρονται για τον συνάνθρωπό τους
- θα ενδιαφέρονται για τις αξίες της κοινωνικής δικαιοσύνης και της ειρήνης
- θα υπερασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα
- θα ασκούν τα δημοκρατικά τους δικαιώματα
- θα προστατεύουν και θα υπερασπίζονται τη διαφορετικότητα των λαών και εθνοτήτων
- θα είναι ελεύθεροι και υπεύθυνοι πολίτες
- θα έχουν επίγνωση των περιβαλλοντικών προβλημάτων
- θα προστατεύουν το περιβάλλον
- θα χρησιμοποιούν τους φυσικούς πόρους με γνώμονα τη διατήρησή τους
- θα ενδιαφέρονται για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας
- θα ενεργούν εκτιμώντας την αλληλεξάρτηση όλων των παραγόντων που συνιστούν μια κατάσταση είτε οικολογική είτε κοινωνική
- θα έχουν την πρόθεση και την ετοιμότητα να δράσουν υπεύθυνα με στόχο τη βελτίωση των συνθηκών ζωής στο περιβάλλον
- θα συμβάλουν στη διατήρηση της πολιτιστικής ποικιλότητας
- θα λαμβάνουν δίκαιες και δημοκρατικές αποφάσεις
- θα υπερασπίζονται το δικαίωμα των ανθρώπων να απολαμβάνουν καθαρό νερό, τροφή και αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης.

Τόσο η μελέτη και η γνώση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς και ο τρόπος που “καταπατούνται” από τα περιβαλλοντικά προβλήματα όσο και η προσέγγιση και γνώση του πολιτισμού των άλλων λαών είναι αναγκαίο να συμπεριληφθούν στην εκπαιδευτική πράξη.

18. Οι συμμετοχικές μέθοδοι διδασκαλίας και μάθησης

Ως συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης εννοούμε τις διαδικασίες εκείνες που εντάσσουν την ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευόμενων στην εκπαιδευτική πράξη. Οι εκπαιδευόμενοι εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία, η οποία συχνά έχει ως αφετηρία τα βιώματά τους. (Φλογαΐτη, Λιαράκου, Γαβριλάκη, 2021). Οι μέθοδοι συμμετοχικής μάθησης βασίζονται στη βιωματική μάθηση που επιτρέπει στους νέους να αισθάνονται, να σκέφτονται και να ενεργούν έξω από τη ζώνη άνεσής τους, προκειμένου να αμφισβητούν τα στερεότυπα και να συμμετέχουν ενεργά στην αναζήτηση της προσωπικής τους ανάπτυξης, κατά την ανάπτυξη των βασικών δεξιοτήτων ζωής. (schools for future youth).

Οι εκπαιδευτικοί, από την άλλη, από μεταδότες της γνώσης, γίνονται υποστηρικτές και διευκολυντές της μάθησης, μετασχηματίζοντας τον ρόλο τους.

Οι συμμετοχικές διαδικασίες παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στο αλληλεπιδραστικό πλαίσιο μεταξύ εκπαίδευσης και κοινωνίας. Η εκπαίδευση διαμορφώνει πολίτες που θα συμμετάσχουν στην κοινοτική αναπτυξη και οι κοινότητες γίνονται πεδίο μάθησης για τους εκπαιδευόμενους (Φλογαΐτη, Λιαράκου, Γαβριλάκης, 2021)

Η εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία αποτελεί μέσον για κοινωνικές αλλαγές αυτού του είδους. Οι στόχοι της κινούνται στο πεντάπτυχο Συνειδητοποίηση, Γνώσεις, Ικανότητες, Αξίες και Συμμετοχή-Δράση. Σκοπός είναι η διαμόρφωση δημοκρατικών πολιτών με ενεργή συμμετοχή στην κοινωνία ώστε να πραγματώσουν συνθήκες αειφορίας στον τόπο τους και στον πλανήτη. (Φλογαΐτη, Λιαράκου, Γαβριλάκης, 2021).

19. Βασικά χαρακτηριστικά της συμμετοχικής μάθησης

Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, η συμμετοχική μάθηση είναι:

- Συμμετοχική και επικεντρωμένη στους μαθητές
- Ολιστική και προσανατολισμένη στη διαδικασία
- Κοντά στις ανησυχίες της πραγματικής ζωής, βιωματική και προσανατολισμένη στη μάθηση μέσα από την πράξη, χρησιμοποιώντας διαπολιτισμικές συνδέσεις και τη δημιουργία ενσυναίσθησης
- Εθελοντική και (ιδανικά) ανοικτής πρόσβασης
- Στοχευμένη στη μεταφορά και την καλλιέργεια αξιών και δεξιοτήτων της δημοκρατικής ζωής
- Επικεντρωμένη στην ισορροπημένη αλληλεπίδραση μεταξύ των αρχών, των γνώσεων και των δεξιοτήτων μάθησης
- Στοχευμένη στη διασύνδεση ατομικής και ομαδικής μάθησης, δημιουργώντας συνδέσεις σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο
- Υποστηρικτική στη συμμετρική διδασκαλία/ εκμάθηση των σχέσεων εξουσίας. (Council of Europe Symposium on Non-Formal Education: Report 2001)

Παρακάτω θα αναλύσουμε τις συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης:

20. Το πρότζεκτ

Η λέξη πρότζεκτ έχει τις ρίζες της στη λατινική μετοχή *projectum* που σημαίνει προβάλλω κάτι προς τα εμπρός. Η έννοια του όρου είναι πολυδιάστατη. Κατά μια γενική έννοια εκφράζει την επιθυμία του ανθρώπου αφενός να προσδώσει νόημα στις πράξεις του και αφετέρου να χαλιναγωγήσει το μέλλον. Ουσιαστικά το πρότζεκτ είναι μια ανοιχτή και δυναμική διαδικασία που προωθεί μια αντικουλτούρα στην κουλτούρα της προσαρμογής σε δεδομένες καταστάσεις και της υποταγής στις συγκυρίες και στο τυχαίο (Φλογαΐτη, Λιαράκου, Γαβριλάκης, 2021). Στο πρότζεκτ υπάρχει μια ρήξη με τη λογική της παθητικότητας και εισάγεται ο αντίποδάς της, η ενδυναμωτική δράση, συγκεντρώνοντας και κινητοποιώντας τους ανθρώπους γύρω από μια κοινή στοχοθεσία. Κατά τη διαδρομή που ακολουθεί κανείς στο πλαίσιο ενός πρότζεκτ, αναπτύσσει την ικανότητα να ελέγχει τόσο τη ζωή και τη δράση του όσο και να προγραμματίζει με το ελάχιστο άγχος και αβεβαιότητα το μέλλον του. Στο πλαίσιο αυτό, το πρότζεκτ, είναι “εργαλείο δημιουργικής απελευθέρωσης” (Noce & Paradowski, 2001).

Το πρότζεκτ στην εκπαίδευση

Από τα πολλά πεδία, τα οποία μπορεί να αφορά ένα πρότζεκτ στο χώρο της εκπαίδευσης (της εκπαιδευτικής μονάδας, της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών κλπ), το πρότζεκτ της διδακτικής πράξης και της μάθησης συνδέεται με ένα θεωρητικό παιδαγωγικό πλαίσιο, το οποίο δικαιολογεί, προσανατολίζει και στηρίζει την όλη διαδικασία. Με τον τρόπο αυτό αναπτύσσεται το “παιδαγωγικό” πρότζεκτ το οποίο συνήθως αποκαλείται ως “μέθοδος πρότζεκτ” και αναφέρεται σε μια μορφή διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας. Σε γενικές γραμμές πρόκειται για μια ανοιχτή διαδικασία μάθησης με όρια και δυνατότητες ευέλικτα και εξελισσόμενα ανάλογα με την περίπτωση (Φλογαΐτη, Λιαράκου, Γαβριλάκης, 2021)

Σύμφωνα με την Lafortune (2010), η μέθοδος πρότζεκτ αναφέρεται σε μία παιδαγωγική διαδικασία που αρθρώνεται γύρω από ένα πρότζεκτ. Οι εκπαιδευόμενοι επεξεργάζονται το δικό τους μαθησιακό πρότζεκτ, ένα έργο δικής τους επιλογής, διαχείρισης και συνεργατικής υλοποίησης και με τον τρόπο αυτό οδηγούνται σε συλλογική και ατομική μάθηση. Αυτός ο τρόπος μάθησης μπορεί να επιτευχθεί μόνο εάν οι εκπαιδευόμενοι είναι υπεύθυνοι για την παραγωγή των σχεδίων τους και την αναζήτηση για την εύρεση των απαραίτητων πόρων για την ολοκλήρωση των έργων τους. Πρωτίστως, όμως, ότι μπορούν να εξηγήσουν και να δικαιολογήσουν τη μάθησή τους και να αναλύσουν τα εμποδια και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν. (Φλογαΐτη, Λιαράκου, Γαβριλάκης, 2021).

Ο Χρυσοφίδης (2002) την αντιλαμβάνεται ως μια διδακτική προσέγγιση η οποία είναι ανοιχτή, δυναμική και ευέλικτη, αναφέρεται στη σύλληψη, την υλοποίηση και την αξιολόγηση μιας συγκεκριμένης μαθησιακής διαδικασίας, συνδέεται με τη διερεύνηση σε βάθος ενός συγκεκριμένου θέματος και συνοδεύεται από την παραγωγή και τη δημόσια έκθεση συγκεκριμένου έργου/ προϊόντος ή/και την υλοποίηση μιας συγκεκριμένης δράσης. Χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα ισχυρή μαθητοκεντρική προσέγγιση, δηλαδή μεγάλο μέρος του ελέγχου της μάθησης και μεγάλη ελευθερία δράσης αφήνεται στους μαθητές. Βασικές αρχές της παιδαγωγικής αυτής είναι :

- Η μάθηση μέσω της δράσης και της ενεργού συμμετοχής του εκπαιδευομένου στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- Η άντληση θεμάτων από την πραγματική ζωή.
- Η αναζήτηση νοήματος στη γνώση.
- Η σχέση του θέματος με τα πραγματικά προβλήματα της καθημερινής ζωής.
- Η σύνδεση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων με τις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις εμπειρίες του εκπαιδευομένου.
- Η αυτοοργάνωση και η υπευθυνότητα.
- Η συνεργατική μάθηση.
- Η αυτοκατευθυνόμενη μάθηση.
- Η διαφοροποίηση των πηγών γνώσης από τα εγχειρίδια και η χρήση πολλαπλών πηγών που αντλούνται από το περιβάλλον.
- Η κατάληξη σε ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα-προϊόν, το οποίο συνήθως δημοσιοποιείται ώστε να συνιστά ισχυρό κίνητρο για τον εκπαιδευόμενο.
- Η διαφοροποίηση του ρόλου του εκπαιδευτικού: συντονίζει, διευκολύνει, επεξηγεί, συμπαραστέκεται, συνεργάζεται, εμπνυχώνει.
- Η σύνδεση θεωρίας και πράξης.
- Η θεματοκεντρική και σε διάφορους βαθμούς διεπιστημονική διδασκαλία.
- Η διανοητική και συναισθηματική κινητοποίηση (ενεργοποίηση νόησης, αίσθησης, μνήμης, δημιουργικότητας και φαντασίας), η προτροπή για έρευνα και ανακάλυψη και η χειραφέτηση.

Η πορεία ανάπτυξης του πρότζεκτ

Σύμφωνα με τους Φλογαΐτη, Λιαράκου, Γαβριλάκης(2021) η πορεία ανάπτυξης ενός πρότζεκτ αρθρώνεται σε τέσσερις αλληλοεξαρτώμενες φάσεις και έξι διαδοχικά αλληλεξαρτώμενα πεδία :

1η φάση: Έναρξη του έργου

- Συγκρότηση της ομάδας
- Προβληματισμός σχετικά με τον εντοπισμό του θέματος
- Καθορισμός του θέματος

2η φάση : Υλοποίηση του έργου

- Σχεδιασμός, οργάνωση και προγραμματισμός των εργασιών
- Υλοποίηση των εργασιών

3η φάση: Τελικό προϊόν

- Ολοκλήρωση και παρουσίαση των εργασιών

4η φάση : Αξιολόγηση και αναστοχασμός

Όπως και να το υλοποιήσουμε ένα πρότζεκτ με θέμα το περιβάλλον και την αειφορία δεν σημαίνει ότι πρόκειται για την εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία ή τουλάχιστον, τίθεται ένα

ζήτημα ως προς το είδος της εκπαίδευσης για το περιβάλλον και την αειφορία που υιοθετούμε. Αυτό επισημαίνεται γιατί, τελικά, σημασία έχει η προβληματική εντός της οποίας εγγράφεται και αναπτύσσεται το πρότζεκτ, καθώς και οι εκπαιδευτικές και περιβαλλοντικές ιδεολογίες που παράγονται. Για να συμπλέει με τις αρχές και την προβληματική αυτή ένα πρότζεκτ επιδιώκει τη διαμόρφωση πολιτών αυτόνομων και χειραφετημένων, ικανών να σκέφτονται και να δρουν κριτικά και δημοκρατικά για την αλλαγή στην εκπαίδευση και την κοινωνία. Ένα κεντρικό σημείο της εκπαίδευσης για το περιβάλλον και την αειφορία είναι η συνεργασία σχολείου-κοινότητας. Το πρότζεκτ από τη φύση του, συνιστά ιδανική μέθοδο για το άνοιγμα του σχολείου στην κοινότητα. (Boss & Larmer, 2018).

21. Η επίλυση προβλήματος

Στην ευρύτερη οικογένεια των συνεργατικών εκπαιδευτικών προσεγγίσεων ανήκει η επίλυση προβλήματος, η οποία όπως και το πρότζεκτ βασίζεται στις αρχές του εποικοδομητισμού.

Σύμφωνα με το PISA (Αναγνωστοπούλου & Χατζηνικήτα, 2007) επίλυση προβλήματος είναι η ικανότητα ενός ατόμου να χρησιμοποιεί γνωστικές διαδικασίες (εφαρμογή της γνώσης, χαρακτηρισμός, αναπαράσταση, επίλυση, αναστοχασμός, επικοινωνία) προκειμένου να αντιμετωπίσει και να επιλύσει τα προβλήματά του που: 1) προέρχονται από πραγματικές καταστάσεις της ζωής του εκπαιδευμένου είτε αναγνωρίζονται σημαντικά για την κοινωνία 2) είναι διεπιστημονικά/διαθεματικά, 3) η διαδικασία επίλυσής τους δεν είναι προφανής. Η έμφαση δίνεται περισσότερο στην μαθησιακή διαδικασία παρά στο επίπεδο του απαιτούμενο γνωσιολογικού περιεχομένου και αυτή είναι που αξιολογείται κυρίως και όχι μόνο το αποτέλεσμα (Αναγνωστοπούλου & Χατζηνικήτα, 2007).

Κατά τη βιβλιογραφία ο Savery προτείνει την παρακάτω προσέγγιση: Η επίλυση προβλήματος αποτελεί μια διδακτική (ή και μια μορφή οργάνωσης ενός προγράμματος σπουδών) μαθητοκεντρική προσέγγιση που ενδυναμώνει τους εκπαιδευμένους στην προσπάθειά τους να διεξάγουν μια έρευνα, να ενσωματώσουν τη θεωρία με την πράξη και να εφαρμόσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους με στόχο την ανάπτυξη μιας βιώσιμης λύσης σε ένα ορισμένο πρόβλημα. Απαραίτητες προϋποθέσεις για την επιτυχία της παραπάνω προσέγγισης είναι η επιλογή ασαφώς διατυπωμένων προβλημάτων-συνήθως διεπιστημονικών- και η ύπαρξη ενός εκπαιδευτικού που κατευθύνει τη μαθησιακή διαδικασία και διεξάγει ανακεφαλαιωτική συζήτηση στο τέλος της (Savery, 2006).

Για να γίνει καλύτερα κατανοητή η μέθοδος αυτή, δίνονται παρακάτω τα βασικά της χαρακτηριστικά (Savery, 2006), Hung, 2015, Νατσιοπούλου, 2019, Servant-Miklos, 2020):

- Η ανάγκη επίλυσης ενός προβλήματος που αφορά στην πραγματική ζωή, είναι αυτή που οδηγεί τη μάθηση.
- Η μάθηση είναι μαθητοκεντρική
- Εφόσον τα προβλήματα του πραγματικού κόσμου σπάνια εμπίπτουν σε μία επιστήμη, η προσέγγιση στη μάθηση είναι διεπιστημονική.

- Είναι συνεργατική γιατί βασίζεται στην ομαδική εργασία.
- Οι διαδικασίες της μάθησης είναι αναστοχαστικές. Οι εκπαιδευόμενοι συμμετέχουν ενεργά σε μεταγνωστικές δραστηριότητες για να βελτιώσουν τις πρακτικές που κατέκτησαν.
- Αξιολόγηση και αυτοαξιολόγηση , αφορούν τη γνώση και τη διαδικασία . Οι εκπαιδευόμενοι αναστοχάζονται και αυτοξιολογούνται μιας και είναι οι ίδιοι υπεύθυνοι για τη μάθησή τους.
- Σημαντικό για τη συγκεκριμένη μέθοδο μάθησης είναι να εξελίσσεται σε ένα πρόγραμμα σπουδών που οργανώνεται με βάση τα προβλήματα.

Το πρόβλημα, το οποίο θα επιλεγεί για διερεύνηση, είναι ιδιαίτερα σημαντικό μιας και όλη η διαδικασία αρθρώνεται γύρω από αυτό. Θα πρέπει να είναι πραγματικό ή τουλάχιστον να φαίνεται ρεαλιστικό. Να παρακινεί τους εκπαιδευόμενους να το διερευνήσουν και να το εξετάσουν από πολλές οπτικές γωνίες, να μπορούν να δοθούν σε αυτό πολλές πιθανές λύσεις , ώστε να υποκινείται η ευέλικτη σκέψη. Επίσης, είναι σημαντικό το πρόβλημα να είναι αυθεντικό ώστε να μπορεί να νοηματοδοτηθεί από τα βιώματα των εκπαιδευομένων και ν σχετιστεί με τις εμπειρίες τους, το περιβάλλον τους και τη ζωή τους. (Hung, 2015).

Η πορεία μια επίλυσης προβλήματος εξελίσσεται σε τρεις αλληλοεξαρτώμενες φάσεις (Φλογαΐτη, Λιαράκου, Γαβριλακης, 2021):

1.1η φάση: Το πρόβλημα :

- Εντοπισμός μιας προβληματικής κατάστασης,
- Διερεύνηση και ανάλυση της κατάστασης
- Αναπαράσταση/Σαφής διατύπωση του προβλήματος-Διάγνωση

2. 2η φάση: Οι λύσεις

- Αναζήτηση λύσεων
- Αξιολόγηση λύσεων
- Επιλογή της κατάλληλης λύσης(λήψη απόφασης)

3. 3η φάση:

- Επεξεργασία σχεδίου δράσης
- Υλοποίηση της δράσης
- Αξιολόγηση και επανατροφοδότηση της διαδικασίας.

22. Η μελέτη περίπτωσης

Μια επιπλέον μέθοδος διδασκαλίας ενεργού μάθησης όπως το πρότζεκτ και η επίλυση προβλήματος, η οποία εγγράφεται και στις εποικοδομιστικές θεωρίες είναι η μελέτη περίπτωσης. Θεωρείται ένας τύπος επίλυσης προβλήματος αλλά μικρότερου βεληνεκούς κατά κάποιους ενώ κατά άλλους το αντίστροφο, δηλαδή η επίλυση προβλήματος θεωρείται μια προσέγγιση της μελέτης περίπτωσης (NCCSTS, 2020).

Θεωρείται, επίσης, μια μέθοδος συμμετοχική, η οποία ως επί το πλείστον κατευθύνεται από τον εκπαιδευτικό, σε αντίθεση από το πρότζεκτ και την επίλυση προβλήματος.

Ανασυνθέτοντας κάποιους ορισμούς που έχουν δοθεί σχετικά με τη μελέτη περίπτωσης, σύμφωνα με την Lalancette (2014), είναι μια διαδικασία ανάλυσης, σε ομάδες ενός προβλήματος, πραγματικού ή πλασματικού με σκοπό την πρόταση λύσεων και την ανάπτυξη ικανοτήτων, οι οποίες κινητοποιούν την εφαρμογή θεωρητικών γνώσεων.

Είναι εξαιρετικά ευέλικτη μέθοδος και μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως επιμέρους δραστηριότητα σε διαφορετικά παραδοσιακά μαθήματα διαλέξεων ή εργαστηρίων, ή ακόμη και να αποτελεί τον πυρήνα ενός ολοκληρωμένου μαθήματος. Στην περίπτωση της εκπαίδευσης για το περιβάλλον και την αειφορία, η προσέγγιση είναι διεπιστημονική και η περίπτωση που αφορά ένα ζήτημα περιβάλλοντος έχει διεπιστημονική συγκρότηση όταν είναι σύνθετο και πολύπλοκο.

Κάποια βασικά χαρακτηριστικά και στόχοι της μελέτης περίπτωσης παρατίθενται παρακάτω (Φλογαίτη, Λιαράκου, Γαβριλάκης, 2021):

- Είναι συμμετοχική μέθοδος
- Προωθεί τη συνεργατική μάθηση
- Έχει ως βάση τη συζήτηση και ευνοεί την εργασία σε ομάδες
- Η θεωρία συνδέεται με την πράξη
- Η ανακάλυψη και η σύνδεση ποικίλων προοπτικών σε σχέση με ένα θέμα δίνουν τη δυνατότητα και την ευκαιρία της ολιστικής και συστημικής προσέγγισης
- Καλλιεργείται η κριτική σκέψη, η επικοινωνία, η ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, η αναλυτική και συνθετική σκέψη
- Καλλιεργείται η ικανότητα διαχείρισης σύνθετων και πολυδιάστατων προβλημάτων της πραγματικότητας
- Ενισχύεται η δημιουργικότητα και η καινοτομική σκέψη
- Οι εκπαιδευτικοί βρίσκονται σε θέση καθοδηγητή αλλά και διευκολυντή της μάθησης.

Η περίπτωση είναι μέρος της μεθόδου, αποτελεί δηλαδή, το σενάριο πάνω στο οποίο χτίζονται η διδασκαλία και η μάθηση. Οι εκπαιδευτικοί παρουσιάζουν, γραπτά ή προφορικά, στους εκπαιδευόμενους διάφορα γεγονότα είτε πραγματικά είτε πλασματικά προκειμένου αυτά να μελετηθούν. Οι περιπτώσεις μπορεί να είναι κείμενα, ταινίες, εκπομπές, ιστορίες, αφηγήσεις κλπ. Οι εκπαιδευτικοί, καθόλη τη διάρκεια της συγκεκριμένης μεθόδου καθοδηγούν τη διαδικασία αλλά και ενδυναμώνουν τους εκπαιδευόμενους γι αυτό είναι πολύ σημαντικό να βρεθεί μια ισορροπία ανάμεσα σε αυτά τα δύο ώστε να μην αποθαρρυνθούν οι εκπαιδευόμενοι αν καταπατηθεί η δημιουργικότητά τους αφενός αλλά και να μην υπάρχουν τα επιθυμητά αποτελέσματα αν είναι εντελώς μη κατευθυνόμενη, αφετέρου.

Μια μελέτη περίπτωσης για να αξιοποιηθεί με επιτυχία πρέπει να λέει μια όσο το δυνατόν ρεαλιστική ιστορία, η οποία να μην στερείται ελκυστικότητας και να κεντρίζει το ενδιαφέρον. Ακόμη, να έχει εκπαιδευτικούς στόχους και να υπάρχει μία προβληματική. Να υπάρχει σαφήνεια και περιεκτικότητα και να εμπεριέχονται οι κατάλληλες πληροφορίες για ανάλυση. Επιπρόσθετα,

να δημιουργεί ενσυναίσθηση και να μπορεί να σχετιστεί με τον εκπαιδευόμενο και τέλος, να προωθή τη διατύπωση πολλών λύσεων και απόψεων.

Οι δύο φάσεις της μελέτης περίπτωσης, όπως παρουσιάζονται από τους Φλογαΐτη, Λιαράκου και Γαβριλάκη (2021) είναι οι παρακάτω:

- 1η φάση: Το πρόβλημα
  - ❖ Παρουσίαση της περίπτωσης
  - ❖ Διερεύνηση και ανάλυση της κατάστασης
  - ❖ Σαφής διατύπωση και διάγνωση τους προβλήματος
- 2η φάση: Οι λύσεις
  - ❖ Αναζήτηση και διερεύνηση λύσεων
  - ❖ Αξιολόγηση λύσεων
  - ❖ Επιλογή της κατάλληλης λύσης και παρουσίαση στην ολομέλεια

Αξιολόγηση της διαδικασίας

Προτείνεται επίσης, ένα τελευταίο 7ο στάδιο : αναστοχασμός και μεταγνωστικά σχόλια. Είναι μια ευκαιρία μεγάλης σημασίας ώστε οι εκπαιδευτικοί σε συνεργασία με τους εκπαιδευόμενους να αναστοχαστούν σχετικά με τις στρατηγικές που χρησιμοποίησαν, τη λειτουργία των ομάδων αλλά και τα αποτελέσματα της δουλειάς τους.

23. Το ηθικό δίλημμα

Μια ακόμη μέθοδος διδασκαλίας και μάθησης, η οποία επικεντρώνεται στη διδασκαλία και την καλλιέργεια αξιών. Ως αξίες εννοούμε εκείνες τις καθοδηγητικές αρχές που χρησιμοποιούνται για να κρίνουμε καταστάσεις και να καθορίσουμε τις δράσεις μας (Reid, 2013). Στα ζητήματα που αφορούν το περιβάλλον και την αειφορία, η ανάπτυξη αξιών παράλληλα με την καλλιέργεια γνώσεων και δεξιοτήτων είναι ιδιαίτερα σημαντική μιας και στόχος είναι οι άνθρωποι όλων των ηλικιών να καταστούν ικανοί να αναλάβουν ευθύνες τόσο για τη δημιουργία όσο και για την εξασφάλιση ενός αειφόρου μέλλοντος. Στα συγκεκριμένα ζητήματα προκύπτουν συγκρούσεις συμφερόντων και αξιών, οπότε δίνεται χώρος στη συζήτηση και ανάδειξη εκείνων των αξιών κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής πράξης. Αυτή η διαδικασία καθιστά την εκπαίδευση χώρο για κριτική και συζήτηση και στο πλαίσιο ενός δημοκρατικού παραδείγματος και αειφορίας, δίνεται η δυνατότητα για ανάπτυξη δεξιοτήτων αναγνώρισης αξιών και αξιολόγησής τους (Unesco, 2005). Για τους παραπάνω λόγους, η μέθοδος αυτή θεωρείται από τα πιο σημαντικά παιδαγωγικά εργαλεία εφόσον έχει ως σκοπό τη συνειδητοποίηση τους προσωπικού πλαισίου αλλά και την τροποποίηση και τον εμπλουτισμό του με τις αξίες της αειφορίας.

Ένα δύσκολο ζήτημα, εξ ορισμού άλυτο, το οποίο περιλαμβάνει δύο ισοδύναμες εναλλακτικές λύσεις, είναι μία ερμηνεία του όρου δίλημμα. Η εσωτερική συζήτηση που έχουμε με τον εαυτό μας όταν βρισκόμαστε μπροστά από δύο ή περισσότερες αντικρουόμενες αξίες (Behnke, 2005). Καθεμιά από τις εναλλακτικές δράσεις οι οποίες προτείνονται ως απάντηση στο ηθικό δίλημμα, υποστηρίζονται από βάσιμα επιχειρήματα και έχουν διαφορετικά εμπόδια και συνέπειες. Συνήθως,

μάλιστα, οι εναλλακτικές δράσεις είναι αντιφατικές. Παρόλο που κάποιος πρέπει να επιλέξει, εμπεριέχουν σύγκρουση αξιών. μια διαδικασία δύσκολη καθώς η απόφαση λαμβάνεται μετά από εσωτερική σύγκρουση γι αυτό και δεν τίθεται θέμα “σωστής” ή “λανθασμένης” απόφασης.

Ο πρώτος που χρησιμοποίησε τη μέθοδο αυτή ήταν ο Piaget, ο οποίος αρχικά μελέτησε τους ηθικούς κανόνες που θέτουν οι γονείς στο παιδί και στη συνέχεια προσπάθησε να διαπιστώσει με ποια κριτήρια κρίνουν τα παιδιά τις ηθικές παραβάσεις. Με βάση τα αποτελέσματα των ερευνών του περιλαμβάνονται τρία στάδια στο μοντέλο της ηθικής ανάπτυξης των παιδιών : το προ-ηθικό στάδιο, το στάδιο της ετερόνομης ηθικής ή του ηθικού ρεαλισμού και τέλος, το στάδιο της αυτόνομης ηθικής σκέψης. (Φλογαΐτη, Λιαράκου, Γαβριλάκης, 2021). Τις μελέτες συνέχισε ο μαθητής του Piaget, Kohlberg, ο οποίος έθετε στα παιδιά υποθετικά ηθικά διλήμματα, στο πλαίσιο μιας ατομικής συνέντευξης.

Βασικό στοιχείο της μεθόδου είναι το σενάριο που θα δοθεί και για να θεωρηθεί καλό θα πρέπει να υπάρχει, αρχικά, ένας κεντρικός ήρωας, οποίος θα πρέπει να βρίσκεται κοντά στους εκπαιδευόμενους για να μπορέσουν να ταυτιστούν μαζί του. Επιπρόσθετα, να παρουσιαστεί μια πλοκή ούτε απλή αλλά ούτε και σύνθετη, η οποία να περιλαμβάνει διλημματικές καταστάσεις και τέλος, να μπορεί να υπάρχει μια ισορροπία ανάμεσα στις δύο λύσεις ώστε να προκαλείται έντονος προβληματισμός σχετικά με την απόφαση που πρέπει να ληφθεί.

Η πορεία ανάπτυξης ενός ηθικού διλήμματος περνά από τρεις φάσεις (Φλογαΐτη, Λιαράκου, Γαβριλάκης, 2021):

1η φάση: Σχεδιασμός (επιλογή του ζητήματος)

2η φάση Παρουσίαση του ηθικού διλήμματος και αρχική τοποθέτηση (Παρουσίαση του σεναρίου και αρχική τοποθέτηση των συμμετεχόντων)

3η φάση: Ανάλυση των αξιών (Καταγραφή και παρουσίαση των επιχειρημάτων και των αξιών)

4η φάση Διασαφήνιση των αξιών(Τελική τοποθέτηση ως προς τη λύση και παρουσίαση και αιτιολόγηση της τελικής απόφασης στην ολομέλεια)

5η φάση: Αναστοχασμός

24. Το παιχνίδι ρόλων

Στα συγκρουσιακά ζητήματα που προκύπτουν κατά την προσέγγιση καταστάσεων που αφορούν το περιβάλλον και την αειφορία, η μέθοδος του παιχνιδιού ρόλων δημιουργεί κατάλληλες συνθήκες διδασκαλίας και μάθησης ώστε να προσεγγιστούν με αποτελεσματικό τρόπο. Αποτελεί, επίσης, μια σύγχρονη μέθοδο, στην οποία μέσω ενός σεναρίου, αποδίδονται στους εκπαιδευόμενους ρόλοι ώστε να αναπαραστήσουν μια κατάσταση, η οποία απασχολεί την κοινότητα.

Οι εκπαιδευόμενοι “μπαίνουν στη θέση” πραγματικών ή φανταστικών προσώπων υποστηρίζοντας τις θέσεις του , γι αυτό και η μέθοδος αυτή είναι ιδιαίτερα ενεργητική . Οι συμμετέχοντες καλούνται να σκεφτούν και να δράσουν όπως τα πρόσωπα που υποδύονται , όχι, όμως ως ηθοποιοί.

Υπάρχει σενάριο, το οποίο δεν υπηρετούν με ακρίβεια αλλά αυτοσχεδιάζουν και εκφράζονται δημιουργικά, με τρόπο που εκείνοι έχουν αντιληφθεί.

Πολλά τα πλεονεκτήματα της υλοποίησης της συγκεκριμένης μεθόδου. Ένα από αυτά είναι ο σεβασμός στη διαφορετικότητα, μιας και διερευνώνται καταστάσεις στις οποίες μπορεί να εμπεριέχονται προκαταλήψεις και συναισθηματικές αντιφάσεις. Επίσης, καλλιεργείται η διαχείριση συναισθημάτων αλλά και δεξιότητες όπως ο διάλογος, η διαπραγμάτευση, η συνεργασία, η επιχειρηματολογία, η συναίνεση, η κριτική και δημιουργική σκέψη. Καθώς παρατηρούν τις επιτυχημένες και ανεπιτυχείς στρατηγικές, βοηθούνται στο να επιλύουν τις δικές τους διαφορές.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, τα ζητήματα της αειφορίας περιλαμβάνουν διεπιστημονικές έννοιες και συγκρουσιακά θέματα. Για το λόγο αυτό οι δεν είναι εύκολο να προσεγγιστούν με συμβατικές διδακτικές μεθόδους (Osterlind, 2018). Το παιχνίδι ρόλων έχει μελετηθεί σε αρκετά εκπαιδευτικά πλαίσια για ζητήματα περιβάλλοντος και αειφορίας όπως για παράδειγμα το φαινόμενο του θερμοκηπίου και την κλιματική αλλαγή (Belova, Eilks & Feierabend, 2015), την πληθυσμιακή αύξηση (Osuafor & Samuel, 2015), τη διαχείριση υδάτινων πόρων (Annandale & Morrison-Saunders, 2007) και την εκμετάλλευση ενεργειακών πόρων (Gordon & Thomas, 2018).

Η προώθηση ενός αειφόρου τρόπου ζωής είναι στόχος μιας μετασχηματιστικής μαθησιακής διαδικασίας, στην οποία οι συμμετέχοντες γίνονται μέρος μέσω του παιχνιδιού ρόλων. Εκτός από την απόκτηση νέας γνώσης, η καλλιέργεια αξιών και δεξιοτήτων είναι απαραίτητες για τη δράση.

Δύο είναι οι βασικές φάσεις ενός παιχνιδιού ρόλων :

- Ο σχεδιασμός, ο οποίος περιλαμβάνει την επιλογή ζητήματος και μαθησιακών στόχων, την ανάπτυξη του σεναρίου, τον προσδιορισμό των ρόλων, την προετοιμασία των ρόλων (ανάπτυξη επιχειρηματολογίας) και την οργάνωση του παιχνιδιού
- Την υλοποίηση και αξιολόγηση, οι οποίες περιλαμβάνουν τη συνοπτική ενημέρωση, τη συζήτηση και τον αναστοχασμό.

25. Η διαλογική αντιπαράθεση (Debate)

Ζητήματα που αφορούν διαφορετικές ιδεολογίες και αξίες, που ξεκινούν από δύο πλευρές με αντίθετες αφετηρίες είναι αυτά που χρειάζονται ένα δομημένος διάλογος, μια σύγχρονη μέθοδος καλλιέργειας της επιχειρηματολογίας είναι οποία είναι συνώνυμη με τη διαλογική αντιπαράθεση ή debate.

Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται σε παγκόσμιο επίπεδο ευρύτατα, όμως στα σχολεία και τις κοινότητες της χώρας μας, περιορισμένα.

Σύμφωνα με τον ορισμό των Fedrizzi και Ellis (2011), πρόκειται για μια προφορική αντιπαράθεση μεταξύ δύο ατόμων ή ομάδων για να υποστηρίξουν τους υπέρ και κατά μιας θέσης που έχει τεθεί. Υπάρχει μια προκαθορισμένη φόρμα και διαδικασία, η οποία ακολουθείται για τα επιχειρήματα. Μπορεί να συνδέεται στενά με ένα γεγονός και σχετίζεται με τη λήψη μιας απόφασης γύρω από το θέμα αυτό.

Στην εκπαίδευση, στόχος της χρησιμοποίησης αυτής της μεθόδου είναι η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και των επικοινωνιακών δεξιοτήτων στους συμμετέχοντες. Ιδιαίτερα, στην εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία, οι διαλογικές αντιπαραθέσεις αποτελούν μια ευκαιρία για διερεύνηση αμφιλεγόμενων και συγκρουσιακών καταστάσεων στο ασφαλές ακαδημαϊκό περιβάλλον. Το γεγονός αυτό ευνοεί την ανάπτυξη της ελεύθερης και κριτικής σκέψης μιας και τα σύνθετα ζητήματα που σχετίζονται με αυτό το θέμα πολλές διαστάσεις (οικολογικές, οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές) και διαφορετικές οπτικές, θέσεις και αξίες.

Η διαλογική αντιπαραθέση μπορεί να είναι τυπική, δηλαδή συνήθως προγραμματισμένη και με καθορισμένο πλαίσιο ή άτυπη δηλαδή με περιορισμένη προετοιμασία και χαλαρούς κανόνες σύμφωνα με τους Fedrizzi και Ellis (2011). Επιπρόσθετα, υπάρχουν αντιπαραθέσεις ατομικές ή ομαδικές. Οι περισσότερες διαλογικές αντιπαραθέσεις πραγματοποιούνται μεταξύ δύο πλευρών αλλά υπάρχουν περιπτώσεις, στις οποίες περισσότερες πλευρές εκθέτουν τα επιχειρήματά τους. Μία κρίσιμη επιλογή του διοργανωτή είναι εάν και σε ποιο βαθμό θα επιτρέψει τη συμμετοχή του κοινού (Broda-Brahm & Kempf, 2004).

Σε μια διαλογική αντιπαραθέση υπάρχουν κάποιοι ρόλοι που πρωταγωνιστούν στην υλοποίησή της όπως: ο συντονιστής, ο χρονομέτρης, η ομάδα υπέρ, η ομάδα κατά, το κοινό και οι κριτές.

26. Το θέατρο φόρουμ

Θυμίζει τις εμπειρίες από το θέατρο, όπως αυτές έχουν τυπωθεί στο μυαλό των θεατών, δηλαδή, με σενάριο, σκηνοθέτη, ρόλους, σκηνικά και λοιπά αλλά πρόκειται για μια εκπαιδευτική μέθοδο η οποία μας συστήνει το θέατρο με διαφορετικό τρόπο. Με ρόλους, δηλαδή που εναλλάσσονται, σενάριο που ξαναφτιάχνεται κτλ.

Ο όρος στα αγγλικά είναι forum theatre. Σύμφωνα με τους Φλογαΐτη, Λιαράκου και Γαβριλάκη (2021), στην ελληνική βιβλιογραφία συναντώνται διάφορες ονομασίες όπως θέατρο αγορά, ή θέατρο της αγοράς ή ακόμα και ανοικτό θέατρο. Στο παραπάνω βιβλίο προτιμήθηκε ο όρος “θέατρο φόρουμ” μιας και είναι διεθνώς αναγνωρισμένος όρος αλλά και γιατί η λέξη φόρουμ ερμηνεύεται ως ο χώρος συζήτησης, αγορά κτλ.

Σε γενικές γραμμές, πρόκειται για την παρουσίαση ενός θεατρικού έργου, στο οποίο οι θεατές αλληλεπιδρούν με τους ηθοποιούς. Το θεατρικό έργο αφορά σε μια προβληματική κατάσταση γύρω από ένα ζήτημα. Από τις αναποτελεσματικές αποφάσεις του πρωταγωνιστή δημιουργούνται περισσότερα προβλήματα νιας και οι υπόλοιποι χαρακτήρες δεν συνδράμουν προς την επίλυση του ζητήματος.

Μετά την ολοκλήρωση της πρώτης παράστασης, το έργο παίζεται ξανά από την αρχή. Κατά τη διάρκεια, αυτής της δεύτερης παράστασης, οι θεατές καλούνται να σταματήσουν την εξέλιξη του έργου και να αναλάβουν τον ρόλο του ηθοποιού αντικαθιστώντας του ώστε να παρουσιαστούν επι σκηνής περισσότερους τρόπους αντίδρασης των χαρακτήρων που πιθανόν να βοηθούσαν στην επίλυση του προβλήματος. Κατά αυτόν τον τρόπο συνεχίζονται οι παρεμβάσεις μέχρις ότου μπορεί να δοθεί μια πρόταση που να μπορεί να οδηγήσει σε αυτή. Η συζήτηση, η οποία λαμβάνει χώρα

στην ολομέλεια, τόσο στο τέλος της πρώτης όσο και κατά τη διάρκεια της δεύτερης παράστασης, αποτελεί στόχο για μια συστηματική ανάλυση ενός ζητήματος και των επιπτώσεων που έχουν οι αντιδράσεις των θεατών/ηθοποιών στην πραγματική ζωή. Ουσιαστικά πρόκειται για μια συλλογική πρόβα της πραγματικότητας με εκπαιδευτικό χαρακτήρα που αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της κοινότητας των συμμετεχόντων.

Αυτή η μορφή θεάτρου είναι μια πιο γνωστή μορφή του θεάτρου του καταπιεσμένου, του οποίου εμπνευστής ήταν ο Βραζιλιάνος σκηνοθέτης Augusto Boal. Στα τέλη της δεκαετίας του 1960 το θέατρο του καταπιεσμένου ήταν η αντίδραση στα δικτατορικά καθεστώτα της Λατινικής Αμερικής. Εφαρμόστηκε, τις επόμενες δεκαετίες ως εκπαιδευτική προσέγγιση σε διάφορα μέρη του κόσμου.

Ο επίσης Βραζιλιάνος παιδαγωγός Paulo Freire, ανέπτυξε την παιδαγωγική του καταπιεσμένου, της οποίας σκοπός ήταν η καλλιέργεια κριτικής σκέψης. Με τον τρόπο αυτό οι άνθρωποι καλλιεργούνται στην αντίληψη, την ερμηνεία, την κριτική και τον μετασχηματισμό της ζωής τους και των κοινοτήτων τους. Ενθαρρύνεται, ακόμη, η ανάληψη ρόλων με ενεργό κοινωνικό, πολιτικό και παιδαγωγικό ρόλο από τους πολίτες.

Με το θέατρο φόρουμ, ο συμμετέχων γίνεται φορέας της δράσης, καθώς δοκιμάζει τρόπους αντίδρασης. Η μάθηση γίνεται μια βιωματική διαδικασία, στην οποία οι συνθήκες είναι κατάλληλες για την κριτική κατανόηση της πραγματικότητας. Αποτελεί προϊόν συνεργατικής μάθησης μιας και δεν πρόκειται για ατομική δράση αλλά για συλλογική διαπραγμάτευση.

27. Χαρτογράφηση εννοιών (Εννοιολογικός χάρτης)

Η χρήση γραφικών παραστάσεων όπως διαγράμματα, πίνακες, συμβατικοί ή διαδραστικοί χάρτες, ιστοριογραμμές και ιστορικοί χάρτες είναι ευρεία, ιδιαίτερος στη σύγχρονη διδασκαλία και μάθηση. Μία τέτοια μέθοδος διδασκαλίας και μάθησης είναι η χαρτογράφηση εννοιών, η οποία βασίζεται στην οπτικοποίηση της πληροφορίας και την κωδικοποίησή της και αποτελεί μια από τις σημαντικότερες του είδους.

Χαρακτηρίζεται από τη δόμηση γραφημάτων/διαγραμμάτων με σκοπό την οργάνωση της γνώσης. Αναπαριστώνται έννοιες, οι οποίες αποτελούν τα δομικά στοιχεία του χάρτη. Οι σχέσεις των εννοιών αυτών αποτελούν επίσης δομικά στοιχεία και δηλώνονται με γραμμές και λέξεις. Η νέα πληροφορία αποτυπώνεται ευκολότερα και συνδέεται με τις προϋπάρχουσες γνώσεις. Εκτός από εργαλεία διδασκαλίας και μάθησης, οι εννοιολογικοί χάρτες μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μέσα αξιολόγησης. Επιπρόσθετα, τα ζητήματα που αφορούν περιβάλλον και αειφορία αποτελούν ευκαιρία για την εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου. Το περιβάλλον ως πλέγμα διαφόρων παραγόντων, οικονομικών, βιολογικών κλπ, οι οποίοι βρίσκονται σε αλληλεπίδραση, προάγουν την ολιστική, διεπιστημονική και συστημική προσέγγιση των ζητημάτων και η χαρτογράφηση εννοιών είναι η αποτελεσματική μέθοδος αντιμετώπισής τους στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Οι χάρτες προωθούν την ουσιαστική μάθηση, η οποία σε αντίθεση με την αποστήθιση, συντελείται όταν οι εκπαιδευόμενοι προσπαθούν σκόπιμα να συνδέσουν τη νέα γνώση με την προϋπάρχουσα (Φλογαΐτη, Λιαράκου, Γαβριλάκης, 2021). Η ουσιαστική μάθηση σε συνδυασμό με τη συστημική σκέψη προάγονται από τους εννοιολογικούς χάρτες. Ιδιαίτερως, η καλλιέργεια της συστημικής σκέψης, σύμφωνα με έρευνες, είναι αποτέλεσμα της συγκεκριμένης μεθόδου και συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση των σύνθετων ζητημάτων του περιβάλλοντος και της αειφορίας, όπως προαναφέρθηκε.

Ένας εννοιολογικός χάρτης αποτελείται από κόμβους, στους οποίους περικλείονται οι έννοιες που αναπτύσσονται. Οι έννοιες αυτές μπορούν να οριστούν με μία ή περισσότερες λέξεις ή εικόνες ή ακόμα και σύμβολα. Ο κόμβος μπορεί να είναι διάφορα σχήματα, όπως για παράδειγμα, ένας κύκλος. Κατά αυτόν το τρόπο, από μία κεντρική έννοια, ξεκινά και αναλύεται σε μία ή περισσότερες γενικές έννοιες και αυτές με τη σειρά τους, σε δεύτερο επίπεδο αναλύονται σε επιμέρους. Οι συνδέσεις ή σύνδεσμοι που προσδιορίζουν τις σχέσεις μεταξύ των εννοιών αναπαρίστανται με τόξα ή γραμμές, μονόδρομες ή αμφίδρομες. Τέλος υπάρχουν κάποιες συνδετικές λέξεις ή μικρές φράσεις, οι οποίες μετά τους κόμβους και τους συνδέσμους αποτελούν το τρίτο δομικό στοιχείο ενός εννοιολογικού χάρτη. Τοποθετούνται δίπλα στους συνδέσμους και εξηγούν το είδος της σχέσης μεταξύ των συνδεόμενων εννοιών (Φλογαΐτη, Λιαράκου, Γαβριλάκης, 2021).

Οι εννοιολογικοί χάρτες μπορούν να αξιοποιηθούν κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας, σε όλα τα στάδιά της. Ο εκπαιδευτικός μπορεί αρχικά να χρησιμοποιήσει ένα χάρτη ως πλάνο για τη διδασκαλία του, διαγράφοντας την πορεία του μαθήματος και ξεχωρίζοντας τις σημαντικές πληροφορίες. Επίσης, μπορεί να παρουσιάσει έννοιες πιο πολύπλοκες με τρόπο εύληπτο για τους εκπαιδευόμενους. Τέλος, εφόσον έχει καταλήξει στις έννοιες που θέλει να διδάξει, ο εκπαιδευτικός εύκολα μπορεί να διαπιστώσει τις προϋπάρχουσες γνώσεις των εκπαιδευομένων σχετικά με αυτές.

Από την πλευρά των μαθητών, ένας εννοιολογικός χάρτης προάγει την ενεργή μάθηση αφενός γιατί οι ίδιοι οργανώνουν και ασκούν τη σκέψη τους και αφετέρου γιατί δομούν τη γνώση αναπτύσσοντας στοχαστικές διαδικασίες. Επιπρόσθετα, οι εννοιολογικοί χάρτες είναι ένα εργαλείο, όχι μόνο γνωστικό αλλά και μεταγνωστικό, γιατί ο εκπαιδευόμενος μαθαίνει να οργανώνει και να συσχετίζει έννοιες, ενώ ταυτόχρονα αντιλαμβάνεται τη δομή των γνώσεών του και τη διαδικασία δόμησης της γνώσης (Βοσνιάδου, 2002). Εν κατακλείδι, προάγεται η συνεργατική μάθηση λόγω της ανταλλαγής απόψεων, της αλληλεπίδρασης μεταξύ των μαθητών καθώς ακούν και μαθαίνουν ο ένας από τον άλλο και αναθεωρούν. Μέσω αυτής της έκφρασης, της διαπραγμάτευσης και της συμφωνίας των μελών μιας ομάδας για τη συμφωνία σε μια κοινή δομή, η δόμηση ενός χάρτη αποτελεί ένα επικοινωνιακό εργαλείο (Ματσαγγούρας, 2000, Φορτούνη κα, 2006).

28. Ο καταϊσμός ιδεών

Μία ακόμη μέθοδος, ευρέως διαδεδομένη στην εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία αλλά και στην εκπαίδευση γενικότερα, λόγω της απλότητάς της είναι ο καταϊσμός ιδεών. Πρόκειται για μια μέθοδο ενεργού μάθησης, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί αυτόνομα και είναι ανοιχτή στη διαμόρφωση ποικίλων παραλλαγών από τους εκπαιδευτικούς σε πολλά γνωστικά πεδία. Μπορεί, επίσης να χρησιμοποιηθεί και ως επιμέρους τεχνική άλλων μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης, όπως για παράδειγμα, το πρότζεκτ και η μελέτη περίπτωσης.

Χρησιμοποιείται και σαν “ιδεοθύελλα” από τον αγγλικό όρο “brainstorming”. Η χρήση του δεν παραμένει μόνο στο πλαίσιο της εκπαίδευσης αλλά ευρύτερα σε κάθε κοινότητα για την καλλιέργεια της δημιουργικής σκέψης και την ανάπτυξη της καινοτομίας. Ξεκίνησε να χρησιμοποιείται στο χώρο της διαφήμισης, μιας και πραγματοποιείται σε μικρό χρονικό διάστημα και αφορά μεγάλο αριθμό ιδεών. Αφορά ομαδική εργασία αλλά μπορεί να υλοποιηθεί και ως ατομική προσπάθεια.

Στη διαδικασία του καταϊσμού των ιδεών συμμετέχουν συνήθως ο συντονιστής, ο οποίος κατευθύνει τη διαδικασία ο γραμματέας ή βοηθός, ο οποίος καταγράφει τις ιδέες και αν χρειάζεται τις κωδικοποιεί και τέλος οι συμμετέχοντες.

Κάποιοι κανόνες του καταϊσμού ιδεών σύμφωνα με τους Arivanathan, 2015, Wilson, 2013 και Βασάλα & Φλογαΐτη, 2002, είναι οι εξής:

- Οι συμμετέχοντες μιλάνε ένας-ένας
- Οι ιδέες πρέπει να είναι σύντομες
- Εξαιρετική σημασία έχει ο αυθορμητισμός, στην έκφραση των ιδεών
- Ενθαρρύνεται η έκφραση των πρωτότυπων και ασυνήθιστων ιδεών
- Οι ιδέες μπορούν να εκφράζονται χωρίς συγκεκριμένη σειρά
- Η κριτική, η επιδοκιμασία και γενικότερα η αξιολόγηση των ιδεών, δεν επιτρέπονται.
- Δεν υπάρχει πρόβλημα αν η ιδέα έχει ήδη διατυπωθεί
- Μπορεί να προκύψει η ιδέα ενός άλλου από την ιδέα κάποιου συμμετέχοντα
- Είναι αποδεκτές όλες οι ιδέες που εκφράζονται
- Μπορεί να ζητηθεί μια σύντομη διευκρίνιση για κάποια ιδέα που δεν είναι σαφής
- Στόχος είναι η ποσότητα των ιδεών, οπότε είναι επιθυμητές όσο το δυνατόν περισσότερες ιδέες.
- Δεν χρησιμοποιούνται ηλεκτρονικές συσκευές, όπως κινητά τηλέφωνα κατά τη διάρκεια της έκφρασης ιδεών
- Οι παραπάνω κανόνες δεν πρέπει να παραβιάζονται.

Οι κανόνες είναι καλό να δίνονται στους συμμετέχοντες γραπτώς και σε γλώσσα κατανοητή είτε να προβληθούν σε ένα μέρος του πίνακα της τάξης ή γραμμένοι σε χαρτόνι ώστε να διατηρηθεί στην τάξη σε περίπτωση που χρειαστεί να εφαρμοστεί ξανά η συγκεκριμένη μέθοδος.

29. Επιτροπή πολιτών

Έναν τρόπο για να εξαλειφθεί η περιθωριοποίηση της κοινότητας και να ενσωματωθούν οι απόψεις της στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και κατ'επέκταση στη νομοθέτησή τους, αποτελεί μια ακόμη μέθοδος που ονομάζεται επιτροπή πολιτών. Μια ελεύθερη μετάφραση του όρου "citizens' jury" μόνο που αντί για την απόφαση της ενοχής ή αθωότητας ενός πολίτη, επιδιώκεται η κατάθεση προτάσεων για ζητήματα που αφορούν στην κοινότητα.

Πρόκειται για μια καινοτόμο μέθοδο ενεργοποίησης της συμμετοχής των πολιτών στη λήψη αποφάσεων αλλά και στην ανάπτυξη ιδεών και σχεδίων δράσης. Θεωρείται πολλά υποσχόμενη για την ενθάρρυνση της δημοκρατικής συμμετοχής των πολιτών, την οποία η αειφορία προϋποθέτει (Ward et al., 2003). Ουσιαστικά, η επιτροπή των πολιτών ενδυναμώνει τη φωνή της κοινότητας (The Jefferson Center, 2004). Με τη μέθοδο αυτή, λαμβάνονται σοβαρά υπόψιν οι ιδέες και απόψεις των πολιτών. Ευρεία εφαρμογή η μέθοδος αυτή έχει βρει στον τομέα της υγείας και λιγότερο σε άλλους τομείς όπως το περιβάλλον, η οικονομία, η κοινωνία κτλ.

Σε γενικές γραμμές η ανάπτυξη της μεθόδου ακολουθεί τρεις φάσεις:

1. την προετοιμασία:
2. την υλοποίηση
3. την ολοκλήρωση-παρακολούθηση.

Οι ρόλοι που περιλαμβάνονται στη διαδικασία επιτροπής πολιτών, οι οποίοι ανάλογα το πλαίσιο εφαρμογής τους μπορεί κάποιος να παραληφθούν είναι (Bryant & Hall, 2017, Carson et al., 2003, Slocum, 2005, The Jefferson Center, 2004, WHO, 2002) :

- Ο διαχειριστής του συνολικού εγχειρήματος
- Η συμβουλευτική επιτροπή, η οποία αποτελείται από άτομα που είναι πολύ καλοί γνώστες των διαστάσεων του θέματος
- Η ομάδα εργασίας, η οποία αναλαμβάνει την εποπτεία του σχεδιασμού της μεθόδου αλλά και την επικοινωνία μεταξύ οργανωτή και ομάδων που εμπλέκονται.
- Η επιτροπή πολιτών, η οποία αποτελεί και τον πιο βασικό ρόλο. Πρόκειται συνήθως για ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα, από πλευράς φύλου, ηλικίας, επαγγελματικής ιδιότητας, οικογενειακής κατάστασης κλπ. 12 -24 ατόμων.
- Οι ειδικοί εισηγητές, οι οποίοι είναι συνήθως επιστήμονες, ειδικούς επί του θέματος, που παρουσιάζουν εισηγήσεις ώστε να καταθέσουν τη γνώμη τους και τα δεδομένα που διαθέτουν επί του ζητήματος.
- Ο διευκολυντής, ο οποίος αναλαμβάνει την ομάδα ώστε να είναι αποδοτική και αποτελεσματική. Για παράδειγμα, παρουσιάζει τεχνικές που βοηθούν στην αξιολόγηση μιας πληροφορίας αλλά και στο να επικεντρώνεται η προσοχή σε καίρια ερωτήματα επί του θέματος.
- Ο προεδρεύων, ο συντονιστής, δηλαδή, και διαχειριστής των παρουσιάσεων των ειδικών εισηγητών.

- Ο αξιολογητής, ο επιτηρητής, δηλαδή, ο οποίος όμως δεν συμμετέχει με άλλο τρόπο στη διαδικασία.
- Οι παρατηρητές. Πρόκειται για άτομα από την κοινότητα , τα οποία μπορούν να παρακολουθούν τη διαδικασία, λόγω του ότι είναι ανοιχτή.

30. World cafe

Πρόκειται για ένα καφενείο , όπου δίνεται η δυνατότητα για συνομιλία, αλληλεπίδραση, επεξεργασία ιδεών και προτάσεων σε κάποιο θέμα που τους απασχολεί. Το καφενείο αυτό, ξεκίνησε από τους J.Brown και D. Isaacs , το 1995, όταν οργανώθηκε μια πρωινή υπαίθρια συζήτηση με επιχειρηματίες και ακαδημαϊκούς για ένα θέμα που τους απασχολούσε και όταν έβρεξε, η συζήτηση συνεχίστηκε στο εσωτερικό του σπιτιού, στο Mill Valley της Καλιφόρνια.

Το καφενείο αυτό, έχει εξελιχθεί σε μέθοδο διαλόγου και συζήτησης, διαγενεακής συνεργασίας, κοινωνικής δέσμευσης και συνεργατικής μάθησης (Φλογαϊτη, Λιαράκου, Γαβριλάκης, 2021).

Στην Ελλάδα, το “παγκόσμιο καφενείο” αφορά μέθοδο διδασκαλίας και μάθησης στη σχολική εκπαίδευση (Αβούρη, 2014).

Σύμφωνα με ορισμούς που έχουν δοθεί για τη συγκεκριμένη μέθοδο, το World Cafe έχει κάποια βασικά χαρακτηριστικά, τα οποία βρίσκουμε συγκεντρωμένα από τους Φλογαϊτη, Λιαράκου, Γαβριλάκη (2021):

Είναι μια συμμετοχική διαδικασία, η οποία προωθεί τη συνεργατική μάθηση, την ανταλλαγή ιδεών και απόψεων και τις κοινωνικές αλλαγές. Προάγει την ενεργητική ακρόαση, τον ουσιαστικό διάλογο, τις δημοκρατικές διαδικασίες και τη δράση στη μάθηση και στην κοινωνία. Βασίζεται στη συζήτηση και στην εργασία σε ομάδες. Καλλιεργεί την επικοινωνία, την αλληλεπίδραση, την ικανότητα επίλυσης προβλήματος, την ικανότητα χειρισμού σύνθετων και πολυδιάστατων ζητημάτων της πραγματικότητας. Παράγει καινοτόμες ιδέες και συλλογική γνώση. Ενισχύει τη δημιουργικότητα και ενθαρρύνει τη διακίνηση και διατύπωση διαφορετικών απόψεων, ιδεών. Συντελεί στην καλλιέργεια της αυτοπεποίθησης, εξελίσσεται σε χαλαρό περιβάλλον και κινητοποιεί διανοητικά και συναισθηματικά τους συμμετέχοντες.

Η έννοια “cafe” περιγράφει τη χαλαρή διευθέτηση του χώρου ενώ η λέξη “world” αφορά την επικοινωνία μεγάλου αριθμού ατόμων ταυτόχρονα.

31. Ομάδα μελισσών (Buzz group)

Όταν στην ολομέλεια δεν υπάρχουν ιδέες σε μια συζήτηση, τότε είναι η καλύτερη ευκαιρία για να χρησιμοποιηθεί η συγκεκριμένη μέθοδος. Μπορεί να εφαρμοστεί σε ζευγάρια ή σε μικρές ομάδες 3-4 ατόμων για ένα σύντομο χρονικό διάστημα. Το θέμα κάθε ομάδας μπορεί να είναι ίδιο αλλά και να διαφέρει. Βοηθά τους συμμετέχοντες να επιλύουν προβλήματα ομαδοσυνεργατικά και να μαθαίνουν από τους άλλους συμμετέχοντες καθώς ακούν τις ιδέες σαν απαντήσεις στις σκέψεις

τους. Για τους συμμετέχοντες είναι εύκολο να μιλήσουν σε κάποιο κοινό όταν νωρίτερα έχουν τοποθετηθεί “ιδιαιτέρως” στην ομάδα τους.

Οι ρόλοι που περιλαμβάνονται κατά την εφαρμογή της μεθόδου είναι οι παρακάτω:

- Ο γραφέας: Καταγράφει τις αποφάσεις και οργανώνει τις πληροφορίες σε κείμενο για να διαβαστεί και να μοιραστεί
- Ο χρονομέτρης, ο οποίος παρακολουθεί το χρόνο ώστε η διαδικασία να ολοκληρώνεται εντός του καθορισμένου χρονικού ορίου.
- Ο εκπρόσωπος της ομάδας, ο οποίος παρουσιάζει ιδέες και αποφάσεις της ομάδας στην τάξη.

Κάποιες προτάσεις ώστε να γίνει η εφαρμογή μιας ομάδας μελισσών καλύτερα:

1. Να υπάρχει σαφήνεια στη χρήση μιας ομάδας μελισσών ως προς τους μαθησιακούς στόχους που εξυπηρετεί
2. Η τοποθέτηση της ομάδας σε κύκλο κάνει τη συζήτηση πιο αποτελεσματική
3. Είναι μεγάλης σημασίας, η γνωριμία μεταξύ των μελών, οπότε καλό είναι να δίνεται χρόνος να συστηθούν τα μέλη μεταξύ τους
4. Το θέμα της συζήτησης πρέπει να γίνεται σαφές και να ζητείται από τους συμμετέχοντες να ορίσουν έναν αριθμό θεμάτων
5. Κατά τη συμμετοχή στη συζήτηση, γίνεται προτροπή στους συμμετέχοντες να μοιράσουν τους ρόλους, όπως αναφέρθηκαν παραπάνω
6. Ο εκπαιδευτικός δύναται να μετακινηθεί μεταξύ των ομάδων για οδηγίες ή εξηγήσεις αλλά η ομάδα επεξεργάζεται τα θέματα μόνο με τα μέλη της
7. Οι ομάδες μεταφέρουν στην τάξη τα συμπεράσματά τους, ο εκπαιδευτικός μπορεί να διευκρινήσει ή να διορθώσει, συνοψίζουν και κλείνουν τη συζήτηση.

32. Open Space Technology (Ανοιχτού Χώρου Τεχνολογία)

Η μέθοδος αυτή εφαρμόζεται με στόχο τη δημιουργία συλλογικών ιδεών και προτάσεων για ένα ζήτημα που απασχολεί την κοινότητα. Η διάρκειά της μπορεί να είναι από 2 ώρες έως και 2 ημέρες και οι συμμετέχοντες μπορεί να είναι από 5 έως εκατοντάδες.

Ο διευκολυντής σε αυτή τη μέθοδο, θέτει το ερώτημα με το οποίο προσκαλεί τους συμμετέχοντες.

Στη συνέχεια ο συντονιστής, εξηγεί τους κανόνες και δημιουργεί την ημερήσια διάταξη

Στις διάφορες ομάδες εργασίας, οι συμμετέχοντες μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα και να συμμετέχουν ανάλογα με τα συναισθήματα, τις γνώσεις και τις εμπειρίες τους στα ζητήματα που βρίσκονται υπό συζήτηση. Στην ολομέλεια, θα παρουσιαστεί μια έκθεση με τα κύρια αποτελέσματα, στα οποία η κάθε ομάδα έχει καταλήξει. Διοργανώνεται περισσότερο από τους συμμετέχοντες παρά από τους διοργανωτές. Σε αντίθεση με τα προγραμματισμένα συνέδρια, οι ομιλητές δεν έχουν κάποιο προκαθορισμένο πρόγραμμα αλλά η ατζέντα και το πρόγραμμα των

παρουσιάσεων δημιουργείται όταν οι συμμετέχοντες ξεκινήσουν. Στο τέλος κάθε συνάντησης, γίνεται ενημέρωση, στην οποία συνοψίζονται όσα λειτούργησαν και όσα όχι (Wikipedia.org).

Οι αρχές της μεθόδου Open Space Technology (sfyouth.eu):

- «Οποιοσδήποτε έρχεται είναι το κατάλληλο άτομο»
- «Οτιδήποτε γίνεται είναι το μόνο πράγμα που μπορούσε να γίνει»
- «Οποτεδήποτε αρχίσει είναι η κατάλληλη στιγμή»
- «Όταν τελειώσει, τελειώνει»

Το Open Space Technology επαναφέρει τη ζωή στους οργανισμούς και τους οργανισμούς στη ζωή μιας και διαχειρίζεται πολύπλοκα ζητήματα για τα οποία απαιτούνται οι άνθρωποι να έχουν πάθος για την επίλυσή τους. Δεν αποκλείονται οι συγκρούσεις ακόμη μεταξύ των ιδεών. Σχετική έρευνα αναφέρει ότι η χρήση της μεθόδου στην εκπαίδευση κεντρίζει το ενδιαφέρον των μαθητών και καλλιεργεί την κριτική σκέψη(wikipedia.org).

33. Το εργαστήριο του μέλλοντος

Αποδίδεται ως “εργαστήριο του μέλλοντος” στα ελληνικά ο όρος “future workshop”. Πρόκειται για μια συμμετοχική διαδικασία στην οποία οι συμμετέχοντες αλληλεπιδρούν, επικοινωνούν, μαθαίνουν συλλογικά, επεξεργάζονται και αναζητούν συναινετικές λύσεις και χαράσσουν πολιτικές για προβλήματα που απασχολούν τις ομάδες μιας κοινότητας. Πιο συγκεκριμένα, υλοποιούνται σχέδια δράσης, τα οποία έχουν ως βάση την κριτική και τα οράματα και μορφοποιούνται συγκεκριμένες εικόνες του μέλλοντος. Συνήθως η μέθοδος αυτή εφαρμόζεται για ζητήματα αειφορίας και περιβάλλοντος, γι αυτό είναι γνωστή και ως “πράσινη” μέθοδος. Το εργαλείο, με την μεγαλύτερη αξία είναι οι εμπειρίες, οι πεποιθήσεις, τα οράματα και τα όνειρα των συμμετεχόντων για το μέλλον.

Όπως προαναφέρθηκε, το εργαστήριο του μέλλοντος παράγει συλλογική και κοινωνική μάθηση ως μια συμμετοχική διαδικασία. Παράγει, επίσης, καινοτόμες ιδέες, πολιτικές και στρατηγικές. Καλλιεργεί ικανότητες όπως αυτές της λήψης απόφασης και της επίλυσης προβλημάτων, την κατανόηση, τον σεβασμό στις διαφορετικές απόψεις και κατευνάζει τις συγκρούσεις. Καλλιεργεί, επιπρόσθετα, την αλληλεπίδραση, την εμπλοκή, την επιθυμία για δράση, την αυτοπεποίθηση αλλά και την εμπιστοσύνη στους άλλους καθώς και την προσωπική και συλλογική δέσμευση. Τέλος, καλλιεργεί μια τοπική συμμετοχική κουλτούρα. Καθώς η βάση του είναι η εργασία σε ομάδες και η συζήτηση, ανανεώνει τις δημοκρατικές διαδικασίες και ενδυναμώνει τους πολίτες.

Εξελίσσεται σε πέντε στάδια, μια κλασική πορεία ανάπτυξης ενός εργαστηρίου (Φλογαΐτη, Λιαράκου, Γαβριλάκης 2021):

34. Προετοιμασία του εργαστηρίου

35. Η φάση της κριτικής: Κριτική στην υπάρχουσα κατάσταση

36. Η φάση της φαντασίας: Προσδοκίες και οράματα για το μέλλον

37. Η φάση της υλοποίησης και των σχεδίων δράσης

38. Η αξιολόγηση και η παρακολούθηση

Ο συντονιστής έχει την ευθύνη της προετοιμασίας του εργαστηρίου και του υλικού που θα χρησιμοποιηθεί. Στην περίπτωση που αυτό εφαρμοστεί στη σχολική κοινότητα, συντονιστής είναι ο εκπαιδευτικός. Αποφασίζει για την το θέμα και τους στόχους, τον αριθμό των συμμετεχόντων, τον τόπο και το χρόνο υλοποίησης (Βασάλα). Επίσης, δίνει οδηγίες, συντονίζει και διακριτικά παρεμβαίνει όπου υπάρχει ανάγκη (ApeI, 2004). Οι συμμετέχοντες, εργάζονται σε μικρές ομάδες, συμμετέχουν ενεργά και είναι πολύ καλοί γνώστες της κατάστασης αλλά και έχουν μεγάλο ενδιαφέρον για την επίλυση της προβληματικής αυτής κατάστασης.

39. Προσομοίωση

Η μάθηση στους εκπαιδευόμενους δεν γίνεται μόνο με τα χέρια ή το κεφάλι τους αλλά και με την καρδιά τους. Η συναισθηματική εμπλοκή που απαιτείται, αποτελεί πολύ σημαντικό εργαλείο ώστε οι προσομοιώσεις να δίνουν την ευκαιρία στους εκπαιδευόμενους να βιώνουν δύσκολες καταστάσεις σε ασφαλές περιβάλλον(sfyouth.eu).

Διαφέρουν από ένα παιχνίδι ρόλων, διαθέτουν ένα σενάριο, το οποίο παρουσιάζει κρίσιμες καταστάσεις και οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να το εκτελέσουν αλλάζοντας, για παράδειγμα, το τέλος, επιλύοντας τις διαφορές και κάνοντας την κατάσταση να μοιάζει πιο θετική. Πολύ σημαντικό είναι μετά από μία προσομοίωση να ακολουθήσει ένας απολογισμός, ώστε να συζητηθούν δράσεις, συναισθήματα και κατά πόσο ο διακανονισμός που επιτεύχθηκε ήταν αποδεκτός. Στο σημείο αυτό, οι παραλληλισμοί που σχεδιάζονται είναι, επίσης, μεγάλης σημασίας από το τι βίωσαν μέχρι τις πραγματικές καταστάσεις.

Οι εκπαιδευόμενοι, επιπρόσθετα, έχουν τη δυνατότητα να εργαστούν σε ένα περιβάλλον ψηφιακό, στο οποίο οι συνθήκες είναι πολύ κοντά με αυτές της πραγματικής ζωής. Έχουν, για παράδειγμα, τη δυνατότητα χειρισμού ενός μηχανήματος ή την εκπόνηση ενός πειράματος με τέτοιο τρόπο τέτοιο που να επιτρέπονται τα λάθη και η διαδικασία να μπορεί να επαναληφθεί.

Στην εκπαίδευση, μπορεί να αντικαταστήσει τα πραγματικά εργαστήρια ή μηχανήματα λόγω υψηλού κόστους ή διαφόρων κινδύνων. Οπότε επιτρέπει τις υποθέσεις, τον έλεγχο, την περιύγηση, τα λάθη, τη μάθηση και την ανακάλυψη σε μέρος ή κατάσταση που δύσκολα θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν ή να πειραματιστούν στην πραγματική ζωή.

Στα σχολεία αλλά και τα Πανεπιστήμια, κυρίως στα μαθήματα Φυσικής, Χημείας και Βιολογίας αλλά και στην Ιατρική η προσομοίωση χρησιμοποιείται ως μέθοδος ολοένα και περισσότερο. Η εμπλοκή των προσομοιώσεων στη διδασκαλία –τουλάχιστον στις Φυσικές Επιστήμες– θα ενισχύεται (Δημητρακοπούλου, 1999) αλλάζοντας ριζικά τον τρόπο διδασκαλίας (Κουλαϊδής & Τσατσαρώνη, 2001).

Όπως προαναφέρθηκε, εκτός από το υψηλό κόστος, το οποίο με τη χρήση της προσομοίωσης μπορεί να αποφευχθεί, πολλά είναι τα οφέλη της χρήσης της συγκεκριμένης μεθόδου. Κατ' αρχάς,

ευνοείται η καλύτερη κατανόηση του μαθήματος μιας και το εικονικό περιβάλλον κεντρίζει το ενδιαφέρον των εκπαιδευομένων. Παρακινείται η έρευνα και η μελέτη λόγω της οικειότητας του περιβάλλοντος προς τους χρήστες/εκπαιδευόμενους.

40. Εφημερίδες και ΜΜΕ

Ο όρος Μέσα περιλαμβάνει όλο το φάσμα των μέσων επικοινωνίας: τηλεόραση, ραδιόφωνο, βίντεο, κινηματογράφο, εφημερίδες, περιοδικά, φωτογραφία, διαφήμιση (Buckingham, 2003).

Αποτελούν, επίσης, πηγές με υλικό, που λειτουργεί ως αφορμή για το ξεκίνημα συζητήσεων στο σχολείο. Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τόσο ο τρόπος παρουσίασης και το περιεχόμενο όσο και η ανάλυση τυχόν προκαταλήψεων και στερεοτύπων.

Το σχολείο, ως φορέας κοινωνικοποίησης, ακολουθεί τις εξελίξεις και εναρμονίζεται με αυτές, οπότε και τα Μέσα εντάσσονται σε αυτό αρμονικά. Τα ΜΜΕ στην εκπαίδευση χρησιμοποιούνται τόσο ως μέσα διδασκαλίας όσο και ως αντικείμενα διδασκαλίας. Ως μέσα βοηθούν στη διαδικασία της μάθησης (Βρύζας, 1997) . Ως αντικείμενο, είναι καλό να διδάσκονται τόσο τα παραδοσιακά όσο και τα σύγχρονα.

Όταν το περιβάλλον μάθησης, είναι σχεδιασμένο με πολυμέσα, αποκτά μεγάλο ενδιαφέρον από τους εκπαιδευόμενους και με αυτόν τον τρόπο ευνοείται η ενεργή συμμετοχή τους. Πολλώ δε μάλλον, όταν οι ίδιοι παράγουν αντίστοιχο υλικό.

41. Απολογισμός

Ο απολογισμός, όπως αναφέρεται στο sfyouth.eu , κρίνεται ως ένα απαραίτητο στάδιο διαφόρων συμμετοχικών μεθόδων, το οποίο βοηθά τους συμμετέχοντες να προβληματιστούν σχετικά με τα συναισθήματα που τους δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της εφαρμογής της εκάστοτε μεθόδου. Για το λόγο αυτό, σημαντικό θα ήταν να δίνεται ο απαραίτητος χρόνος, να βγουν από τους ρόλους τους όλα τα μέλη της ομάδας, μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας.

Βοηθητικό θα ήταν να απαντηθούν κάποια ερωτήματα, στο πλαίσιο της αξιολόγησης της διαδικασίας, όπως:

- Τι συνέβη κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας και πώς ένιωσαν οι συμμετέχοντες κατά τη διάρκεια της διαδικασίας;
- Τι έμαθαν οι συμμετέχοντες για τον εαυτό τους;
- Τι έμαθαν οι συμμετέχοντες για το θέμα που συζητήθηκε κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας;
- Μπορούν οι συμμετέχοντες και με ποιον τρόπο να χρησιμοποιήσουν τις γνώσεις τους μελλοντικά σε σχέση με το θέμα που καλύφθηκε;

Τέλος, επιγραμματικά θα αναφερθούν κάποιες συμμετοχικές μέθοδοι διδασκαλίας και μάθησης, οι οποίες είναι καταγεγραμμένες και αναλύονται από τους Φλογαίτη, Λιαράκου και Γαβριλάκη στο

βιβλίο “Συμμετοχικές μέθοδοι διδασκαλίας και μάθησης: Εφαρμογές στην εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία”:

- Η επίλυση προβλήματος
- Η διαλογική αντιπαράθεση (debate)
- Η χαρτογράφηση κοινότητας
- Η αναζήτηση κοινού μέλλοντος
- Ο καθοδηγούμενος οραματισμός
- Το καφενείο της αειφορίας
- Η επιτροπή πολιτών

42. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

43. Προβληματική της έρευνας, σκοπός και στόχοι

Η έρευνα διεξάγεται το 2022 και αφορά την Ατζέντα 2030 και συγκεκριμένα τους 17 Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης καθώς και τις συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης και την εφαρμογή αυτών από τους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Νομού Χανίων, στις σχολικές τους τάξεις. Απώτερος σκοπός είναι να διερευνηθούν οι γνώσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με το σημαντικό θέμα των 17 Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης, δεδομένου ότι αυτοί αποτελούν την αλφάβητο για την ευημερία των μελλοντικών γενεών αλλά και τις Συμμετοχικές Μεθόδους Διδασκαλίας και Μάθησης, οι οποίες αποτελούν την οδό που οδηγεί στον αυριανό ενεργό πολίτη, όπως αναφέρεται αναλυτικά και στο θεωρητικό μέρος. Επιπρόσθετα, στόχος είναι να διερευνηθούν και οι ανάγκες των εκπαιδευτικών σε ό,τι αφορά την κατάρτισή τους σε αυτά τα σημαντικά ζητήματα της εκπαίδευσης ώστε να είναι δυνατή μια πρόταση για την υποστήριξή τους. Η πρωτοτυπία της έρευνας βρίσκεται αφενός στο γεγονός ότι δεν έχουν πραγματοποιηθεί σχετικές έρευνες στο παρελθόν που να αφορούν την Ατζέντα 2030 στα σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και αφετέρου ότι δεν έχουν διερευνηθεί οι Συμμετοχικές μέθοδοι διδασκαλίας και μάθησης και οι εφαρμογές αυτών σε σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης γενικά και ειδικότερα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση Χανίων. Κατά τη βιβλιογραφική επισκόπηση διαπιστώθηκε ελλιπής βιβλιογραφία σχετικά με τις Συμμετοχικές Μεθόδους Διδασκαλίας και Μάθησης και τις εφαρμογές τους στα σχολεία στη χώρα μας. Επίσης, η έρευνα θα μπορούσε να προεκταθεί στις

Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης όλης της χώρας ακόμα στις υπόλοιπες βαθμίδες της Εκπαίδευσης.

Στον πυρήνα της παρούσας έρευνας, υπάρχουν τα ερευνητικά της ερωτήματα , τα οποία καλούμαστε να εξετάσουμε και είναι τα παρακάτω:

1. Γνωρίζουν οι εκπαιδευτικοί Α/θμιας εκπαίδευσης Χανίων τους 17 ΣΒΑ;
2. Έχουν ενταχθεί στο ωρολόγιο πρόγραμμα της τάξης δραστηριότητες με την παραπάνω στοχοθεσία;
3. Ποιους από τους παραπάνω προτιμά το δείγμα να χρησιμοποιεί κατά το σχεδιασμό δράσεων και δραστηριοτήτων;
4. Γνωρίζουν οι εκπαιδευτικοί Α/θμιας εκπαίδευσης Χανίων τις συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας;
5. Εφαρμόζουν τις μεθόδους αυτές στην τάξη; (Ποιες προτιμά το δείγμα;)

Με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα επιχειρείται να διερευνηθεί αν οι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης Χανίων έχουν κάποιες βασικές γνώσεις σε ζητήματα που αφορούν την Αειφορία και συγκεκριμένα τους 17 ΣΒΑ. Στο δεύτερο ερευνητικό ερώτημα διερευνάται αν στη σχολική τάξη έχουν σχεδιαστεί και ενταχθεί δράσεις και δραστηριότητες με την συγκεκριμένη στοχοθεσία. Στο τρίτο ερευνητικό ερώτημα , διερευνάται αν οι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης Χανίων έχουν κάποιες προτιμήσεις σε σχέση με τους στόχους ή αν στη σχολική τάξη επιλέγουν συγκεκριμένους στόχους πάνω στους οποίους εργάζονται και για ποιο λόγο δεν επιλέγουν τους υπόλοιπους. Στο τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, συνεχίζεται το δεύτερο σκέλος της έρευνας , αυτό δηλαδή, που αφορά στις Συμμετοχικές Μεθόδους Διδασκαλίας και Μάθησης. Επιχειρείται η διερεύνηση των γνώσεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Νομού Χανίων σχετικά με τις μεθόδους αυτές και στο πέμπτο ερευνητικό ερώτημα διερευνάται αν εφαρμόζονται στη σχολική τάξη, ποιες προτιμά το δείγμα και ποιες όχι.

44. ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

i. Δείγμα

Το δείγμα αποτελείται από 164 εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Χανίων κατά την περίοδο: Ιούλιος 2022-Σεπτέμβριος 2022. Η φόρμα εστάλη στις διευθύνσεις ηλεκτρονικών ταχυδρομείων όλων των σχολείων, δημοσίων και ιδιωτικών, που ανήκουν στην Δ/νση Α/θμιας Εκπ/σης του Νομού Χανίων. Επίσης έγινε ανάρτηση του ερωτηματολογίου στη σελίδα του Συλλόγου Εκπαιδευτικών ΠΕ Χανίων καθώς και σε άλλες σελίδες εκπαιδευτικών του Νομού Χανίων αλλά και ευρύτερου κοινού στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

ii. Μεθοδολογική προσέγγιση

Η αναζήτηση της βιβλιογραφίας έγινε μέσω βιβλίων τα οποία υπήρχαν διαθέσιμα αλλά και μέσω του Google Scholar.

Ως καταλληλότερη για την παρούσα έρευνα κρίθηκε η ποσοτική ερευνητική προσέγγιση λόγω της δυνατότητας που παρέχει για συγκέντρωση, συστηματοποίηση και στατιστική επεξεργασία μεγάλου αριθμού δεδομένων (Bell, 1997). Η δειγματοληπτική επισκοπική εμπειρική έρευνα αποτελεί την εφαρμογή της ποσοτικής προσέγγισης (Τσιώλης, 2013), η οποία μέσω του σχεδιασμού αντιπροσωπευτικού δείγματος, αποσκοπεί στη συγκέντρωση ποσοτικών δεδομένων σε μια χρονική στιγμή, σε σύντομο χρονικό διάστημα, στην μέτρηση των τρεχουσών απόψεων και στάσεων σε μεγάλο πληθυσμό ατόμων, αλλά και στην παροχή απλών μετρήσεων συχνότητας έως την παρουσίαση ανάλυσης σχέσεων ανάμεσα σε μεταβλητές (Creswell, 2011, Robson, 2010, Cohen, Manion & Morrison, 2008). Το πλεονέκτημα της χρήσης δειγματοληπτικών ερευνών είναι η οικονομία, η προσέγγιση γεωγραφικά διασκορπισμένου πληθυσμού, η αμεροληψία και η ανωνυμία που προσφέρουν, (Creswell, 2011).

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε ονομάζεται πρωτογενής ποσοτική έρευνα και μελετά σταθερά φαινόμενα με θετικιστική προσέγγιση (Cohen, Manion & Morrison, 2012). Επιπρόσθετα, πραγματοποιείται και ποιοτική προσέγγιση καθώς οι συμμετέχοντες έχουν την δυνατότητα να καταγράψουν την άποψή τους ελεύθερα σε διαφορά σημεία του ερευνητικού εργαλείου, στα οποία δεν προσφέρεται απάντηση για να επιλέξουν. Προτιμάται η διερεύνηση και ανάλυση τους με την ποιοτική μέθοδο. Κατά τον (Bryman, 2017) ο συνδυασμός της ποσοτικής και της ποιοτικής μεθόδου δίνει τη δυνατότητα της τριγωνοποίησης των ευρημάτων με σκοπό κοινά δεδομένα να συνδυαστούν και να επαληθευτούν δημιουργώντας μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στα αποτελέσματα.

Η σύνταξη του ερωτηματολογίου έγινε από την ερευνήτρια λαμβάνοντας υπόψιν τα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία προέκυψαν από τη βιβλιογραφία και τους στόχους της έρευνας. Το ερωτηματολόγιο είναι ένα δημοφιλές, εύχρηστο και εύληπτο εργαλείο συλλογής δεδομένων το οποίο παρέχει δομημένα αριθμητικά δεδομένα (Cohen, Manion & Morrison, 2008). Το εργαλείο συνοδεύεται από επιστολή με στοιχεία για την ταυτότητα της ερευνήτριας και την ηλεκτρονική διεύθυνση της για το ενδεχόμενο της επικοινωνίας αλλά και κοινοποίησης των αποτελεσμάτων της έρευνας, το σκοπό της έρευνας και τη σημασία της συμμετοχής, διαβεβαιώσεις για την ανωνυμία και την εμπιστευτικότητα (Creswell, 2011, Manion & Morrison, 2008). Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 3 μέρη: Α. Τα δημογραφικά στοιχεία Β. Οι 17 ΣΒΑ και Γ. Οι Συμμετοχικές μέθοδοι διδασκαλίας και μάθησης. Πιο συγκεκριμένα αποτελείται από : 49 ερωτήματα, 36 πολλαπλής επιλογής, 8 ανοιχτού τύπου, 2 γραμμικής κλίμακας και 3 πλέγματος πολλαπλής επιλογής.

iii. Επεξεργασία των Δεδομένων

Η επεξεργασία των ποσοτικών δεδομένων έγινε στο πρόγραμμα JAMOVI και Excel και η ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων περιγραφικά.

iv. Δεοντολογία της έρευνας

Προκειμένου να διασφαλισθεί η ελευθερία του λόγου αλλά και η προστασία των ερωτωμένων η δειγματοληψία βασίστηκε στην ανωνυμία και τον εθελοντισμό των προσώπων.

v. Πορεία της έρευνας, περιορισμοί και εμπόδια

Η προσέγγιση του δείγματος όπως προαναφέρθηκε έγινε ηλεκτρονικά. Αρχικά το ερωτηματολόγιο εστάλη σε όλες τις διευθύνσεις ηλεκτρονικών ταχυδρομείων όλων των σχολείων, ιδιωτικών και δημοσίων δημοτικών και νηπιαγωγείων, που ανήκουν στη Δ/νση Α/μιας Εκ π/σης Ν. Χανίων. Στη συνέχεια το ερωτηματολόγιο, αναρτήθηκε στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, στην ομάδα του Συλλόγου Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Χανίων και στην ομάδα των Αναπληρωτών αλλά και στις ομάδες εκπαιδευτικών Νομού Χανίων και γενικότερα σε ομάδες εκπαιδευτικών. Επιπρόσθετα, διαμοιράστηκε από την ερευνήτρια σε γνωστούς εκπαιδευτικούς και αυτοί προώθησαν το ερωτηματολόγιο σε γνωστούς τους. Αυτή είναι η βολική μέθοδος δειγματοληψίας, γνωστή και ως μέθοδος χιονόμπαλας, και χρησιμοποιείται κυρίως όταν υπάρχει μόνο αυτός ο τρόπος προσέγγισης.

Η έρευνα διεξήχθη κατά τους καλοκαιρινούς μήνες (Ιούλιο- Αύγουστο), γεγονός που έκανε δύσκολη την επικοινωνία με τις σχολικές μονάδες και τους εκπαιδευτικούς λόγω των καλοκαιρινών διακοπών.

vi. Προεκτάσεις της έρευνας

Η συγκεκριμένη έρευνα, θα ήταν αποτελεσματικό να διεξαχθεί σε εθνικό επίπεδο. Αυτό, θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο ώστε να εντοπιστούν οι γνώσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με σημαντικά ζητήματα αειφορίας αλλά και με τις συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης. Εφόσον εντοπιστούν οι γνώσεις, θα εντοπιστούν και οι ελλείψεις σε αυτές, οπότε θα μπορούσε να οργανωθεί μια σειρά συνεργασιών/ επιμορφώσεων με αρμόδια ιδρύματα, όπως Πανεπιστήμια ώστε να καλυφθούν αυτά τα κενά. Επιπρόσθετα, θα ήταν εξίσου χρήσιμο, εάν η έρευνα προχωρούσε στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Τέλος, φορείς και οργανώσεις της κοινωνίας, θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τα ερωτήματα της παρούσας έρευνας, προσαρμοσμένα στα δικά τους χαρακτηριστικά με σκοπό την αειφόρο κατεύθυνση και πορεία τους αλλά και τη συνεργασία τους με άλλους φορείς η και σχολεία.

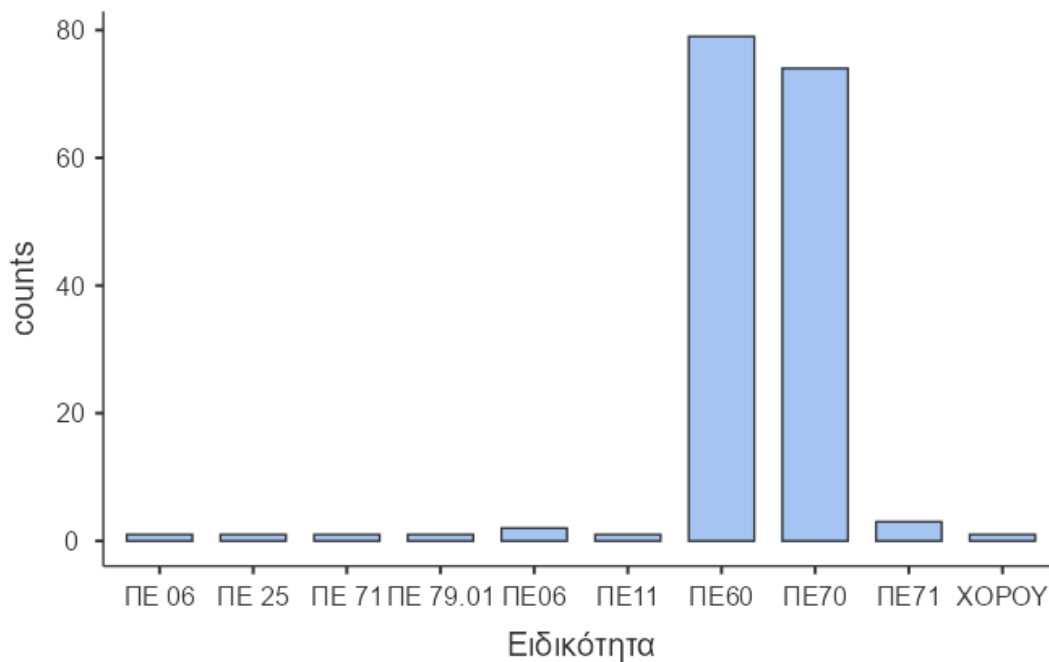
Ποσοτική ανάλυση των Δεδομένων

6.1.1 Ανάλυση συχνοτήτων

Πίνακας 1

Ειδικότητα

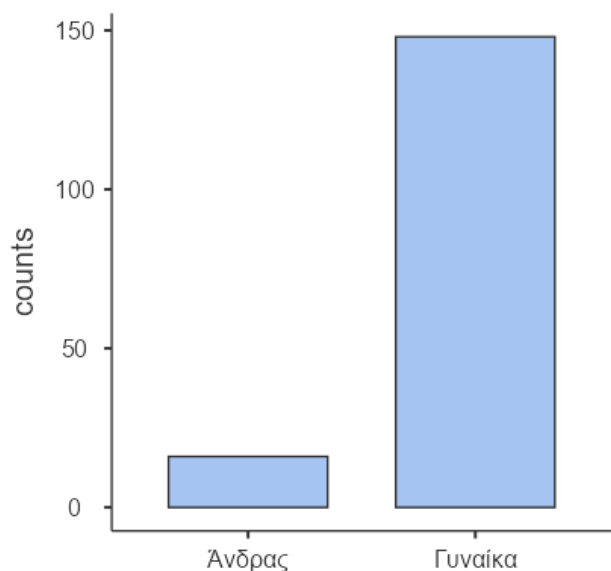
Ειδικότητα	N %	Ποσοστό
Καθηγητής χορού και μουσικής	1	0,6%
ΠΕ06	3	1,8%
ΠΕ25	1	0,6%
ΠΕ79.01	1	0,6%
ΠΕ11	1	0,6%
ΠΕ60	79 48,2%	
ΠΕ70	74 45,1%	
ΠΕ71	4	2,4 %

Στον πίνακα 1 παρατηρείται ότι το 48,2 % (79) των ερωτηθέντων ανήκουν στον κλάδο των Νηπιαγωγών (ΠΕ60), το 45,1% (74) είναι δάσκαλοι (ΠΕ70), το 1,8% (3) είναι καθηγητές αγγλικής γλώσσας (ΠΕ06), το 2,4% (4) δάσκαλοι ειδικής αγωγής (ΠΕ71) και 0,6% (1) ανήκουν στις ειδικότητες σχολικού νοσηλευτή (ΠΕ 25), καθηγητή μουσικής (ΠΕ 79.01), φυσικής αγωγής (ΠΕ 11), καθηγητής χορού και μουσικής.

Πίνακας 2

Φύλο	N	Ποσοστό %
Αντρας	16	9,8 %
Γυναίκα	148	90,2%

Όπως προκύπτει από την έρευνα, το δείγμα αποτελείται από 9,8% (16) άντρες και 90,2% (148) γυναίκες.

Πίνακας 3

Ηλικιακή Ομάδα		Ποσοστό %
22-30	19	11,6%
31-40	76	46,3 %
41-50	45	27,4 %
51-60	24	14,6 %

Στον Πίνακα 3 παρατηρείται ότι από τους 164 ερωτηθέντες, το 11,6% (19) βρίσκονται στην ηλικιακή ομάδα 22-30, το 46,3%(76) σε αυτή των 31-40, το 27,4% (45) στην ηλικιακή ομάδα των 41-50 και τέλος, το 14,6% (24) την ηλικιακή ομάδα 51-60 .

Πίνακας 4

Ανώτατο Μορφωτικό Επίπεδο	N	Ποσοστό %
Διδακτορικό	4	2,4%
Μεταπτυχιακός Τίτλος	84	51,2%
Μετεκπαίδευση	1	0,6%
Μετεκπαίδευση στην Ειδική Αγωγή (Διδασκαλείο)	1	0,6%
Πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας	10	6,1%
Πτυχίο Πανεπιστημίου	63	38,4%
Εκπαιδευτικής και Πολιτικής Αγωγής-Ειδική Αγωγή Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	1	0,6%

Από τα αποτελέσματα της ερευνάς προκύπτει ότι το 2,4 % (4)εκπαιδευτικοί είναι κάτοχοι διδακτορικής διατριβής, 51,2% (84)μεταπτυχιακού τίτλου, 6,1% (10)πτυχίου παιδαγωγικής ακαδημίας, 38,4% (63) πτυχίου πανεπιστήμιου, 0,6% (1)έχει λάβει μετεκπαίδευση, 0,6%

(1)μετεκπαίδευση στην ειδική αγωγή και 0,6% (1)πτυχιούχος του τμήματος Ειδικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Πίνακας 5

Διδακτική Εμπειρία	N	Ποσοστό %
0-10	50	30.5%
11-20	90	54,9%
21-30	18	11%
Άνω των 30 ετών	6	3,7%

Στον πίνακα 5 παρατηρείται ότι το 30,5% (50) των ερωτηθέντων έχουν διδακτική εμπειρία από 0-10 έτη, το 54,9% (90)από 11-20 έτη, 11% (18)από 21-30 έτη και 3,7% (6)άνω των 30 ετών.

Πίνακας 6

Σχέση εργασίας	N	Ποσοστό%
Αναπληρωτής/τρια στον δημόσιο τομέα	45	27,8%
Μόνιμος/η στον δημόσιο τομέα	113	69,8%
Συμβασιούχος στον ιδιωτικό τομέα	2	1,2%
Ωρομίσθιος στον δημόσιο τομέα	2	1,2%

Από την έρευνα προκύπτει ότι το δείγμα αποτελείται από 27,8% (45) αναπληρωτές,69,8% (113) μόνιμους , 1,2% (2)ωρομίσθιους στον δημόσιο τομέα και από1,2% (2) συμβασιούχους στον ιδιωτικό τομέα.

Πίνακας 7

Γνωρίζετε τον όρο Βιώσιμη Ανάπτυξη;	N	Ποσοστό%
Όχι	14	8,5%
Ναι	150	91,5%

Στο ερώτημα “Γνωρίζετε τον όρο βιώσιμη ανάπτυξη;” Το 8,5% (14)απάντησαν ΟΧΙ και το 91,5% (150) απάντησαν ΝΑΙ.

Πίνακας 8

Πώς θα χαρακτηρίζατε τις γνώσεις σας σχετικά με την Βιώσιμη Ανάπτυξη;	N	Ποσοστό%
Άριστες	2	1,2%
Ανεπαρκείς	12	7,3%
Επαρκείς	26	15,9%
Ικανοποιητικές	70	42,7%
Μη ικανοποιητικές	54	32,9 %

Για τις γνώσεις σχετικά με τη Βιώσιμη ανάπτυξη από το δείγμα παρατηρείται ότι 1,2% (2)των εκπαιδευτικών διαθέτουν άριστες γνώσεις, 7,3% (12)ανεπαρκείς, 15,9%(26)επαρκείς, 42,7% (70)ικανοποιητικές και 32,9%(54) μη ικανοποιητικές.

Πίνακας 9

Οι γνώσεις σας για την βιώσιμη ανάπτυξη πηγάζουν από τις σπουδές σας;	N	Ποσοστό%
Όχι	126	76,8%
Δεν γνωρίζω/ δεν απαντώ	8	4,9%
Ναι	30	18,3%

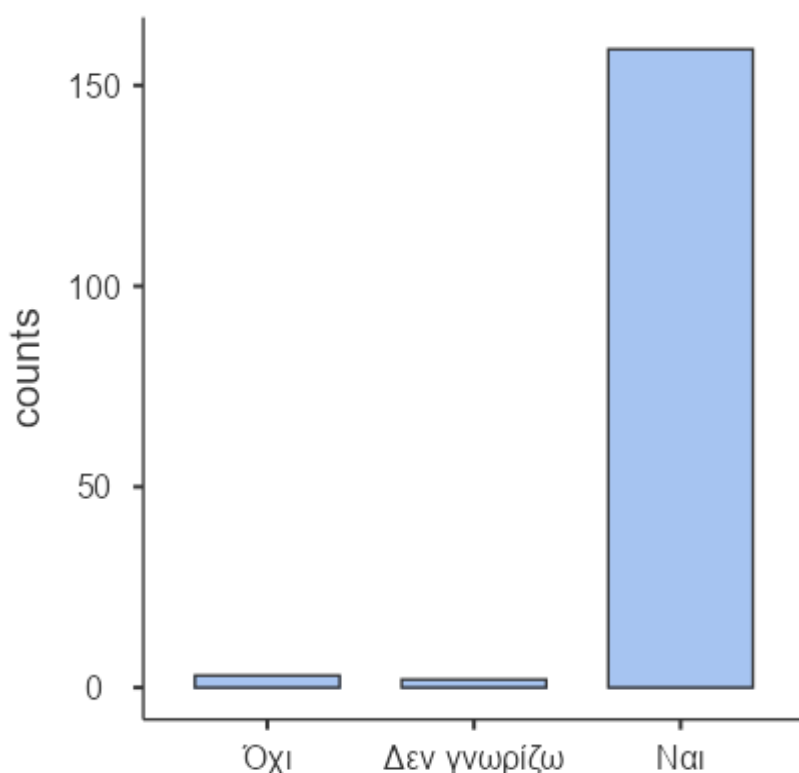
Στο ερώτημα αν οι γνώσεις πηγάζουν από τις σπουδές 76,8% (126) των εκπαιδευτικών του δείγματος απάντησαν όχι, 4,9% (8) δεν απάντησαν και 18,3% (30) απάντησαν ναι.

Πίνακας 10

Ποιες είναι οι διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης;	N	Ποσοστό%
Περιβαλλοντική και Οικονομική	2	1,2%
Περιβαλλοντική και Κοινωνική	4	2,4%
Περιβαλλοντική, Οικονομική και Κοινωνική	153	93,3%
Δεν γνωρίζω	5	3,0%

Από την έρευνα προκύπτει ότι το 3% (5) δεν γνωρίζουν τις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης, 1,2% (2) απαντούν ότι είναι η περιβαλλοντική και η οικονομική, 2,4%(4) περιβαλλοντική και κοινωνική και 93,3% (153) περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική.

Πίνακας 11

Οι 17 Στόχοι για την Βιώσιμη Ανάπτυξη τοποθετούν την εκπαίδευση σε πολύ υψηλή θέση. Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση οφείλει να αποτελέσει βασικό εργαλείο στη δημιουργία ενός πιο βιώσιμου κόσμου ;	N	Ποσοστό%
Όχι	3	1,8%
Ναι	159	97.0%
Δεν γνωρίζω	2	1,2%

Στον Πίνακα 11 , το 97,0% (159) των εκπαιδευτικών πιστεύουν ότι η εκπαίδευση οφείλει να αποτελέσει βασικό εργαλείο στη δημιουργία ενός πιο βιώσιμου κόσμου, 1,8% (3)πιστεύουν πως όχι και 1,2% (2) δεν γνωρίζουν.

Πίνακας 12

Τι θα πρέπει να κατακτήσει το κάθε άτομο ξεχωριστά από την εκπαίδευση για την βιώσιμη ανάπτυξη;	N	Ποσοστό%
Αξίες και συμπεριφορά	2	1,2%
Γνώσεις και δεξιότητες	3	1,8%
Γνώσεις,δεξιότητες, αξίες και συμπεριφορά	158	96,3%
Δεν γνωρίζω	1	0.6%

Στον Πίνακα 12, το 96,3% (158) του δείγματος πιστεύουν ότι κάθε άτομο θα πρέπει να κατακτήσει γνώσεις, δεξιότητες, αξίες και συμπεριφορά, από την εκπαίδευση για τη ΒΑ, 1,2% (2) εκπαιδευτικοί αξίες και συμπεριφορά, 1,8%(3)εκπαιδευτικοί γνώσεις και δεξιότητες και 0,6%(1) δεν γνώριζε.

Πίνακας 13

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΔΓ
Η εκπαίδευση για την Βιώσιμη ανάπτυξη αφορά όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα από την προσχολική ως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και από τις δομές μη τυπικής ως αυτές της τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης. Συμφωνείτε	1,80% (3)	95,10% (155)	3,10% (5)
Στην εκπαίδευση για την βιώσιμη ανάπτυξη ενυπάρχει η έννοια της δια βίου μάθησης;	1,20% (2)	95,1% (155)	3,70% (6)
Η εκπαίδευση για τη ΒΑ στοχεύει στην ανάπτυξη ικανοτήτων ενός ατόμου να αναστοχάζεται τον αντίκτυπο των ενεργειών του, τωρινών και μελλοντικών, σε τοπικό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο. Συμφωνείτε;	0,60% (1)	96,90% (158)	2,50% (4)

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, 95,10% του δείγματος (155) συμφωνεί με την άποψη ότι η εκπαίδευση για τη ΒΑ αφορά όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα από την προσχολική έως την τριτοβάθμια, ενώ 1,80% (3) πιστεύει πως όχι και το 3,10%(5) δεν γνωρίζει.

Επιπρόσθετα, το 95,1% (155) πιστεύει ότι στην εκπαίδευση για τη ΒΑ ενυπάρχει η έννοια της δια βίου μάθησης, 1,20% (2) διαφωνεί ενώ το 3,70% (6)δεν γνωρίζει..

Τέλος, 96,9% (158) του δείγματος, συμφωνεί με την άποψη ότι η εκπαίδευση για τη ΒΑ στοχεύει στην ανάπτυξη ικανοτήτων ενός ατόμου να αναστοχάζεται τον αντίκτυπο των ενεργειών του,

τωρινών και μελλοντικών σε τοπικό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο, 0,60% (1) διαφωνεί και 2,50% (4) δεν γνωρίζουν.

Πίνακας 14

Ποιες επιπτώσεις των ενεργειών ενός ατόμου λαμβάνονται υπόψιν στη εκπαίδευση για τη ΒΑ;	N	Ποσοστό%
Οι οικονομικές και περιβαλλοντικές	13	7,9%
Οι οικονομικές, περιβαλλοντικές, πολιτιστικές και κοινωνικές	148	90,2%
Οι περιβαλλοντικές	1	0,6%
Δεν γνωρίζω	2	1,2%

Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα της έρευνας, στην εκπαίδευση για τη ΒΑ λαμβάνονται υπόψιν οι οικονομικές, περιβαλλοντικές, πολιτιστικές και κοινωνικές επιπτώσεις των ενεργειών ενός ατόμου απάντησε το 90,2%(148) των ερωτηθέντων, οικονομικές και περιβαλλοντικές απάντησε το 7,9%(13) των ερωτηθέντων, περιβαλλοντικές απάντησε το 0,6% (1) των ερωτηθέντων ενώ 1,2%(2) δεν γνώριζαν την απάντηση.

Πίνακας 15

Κοινό σημείο όλων των ορισμών της αειφόρου ανάπτυξης είναι η ανησυχία για την...Παρακαλώ συμπληρώσατε (Krysiak & Krysiak, 2006)	N	Ποσοστό%
Ευημερία των μελλοντικών γενεών	109	66,5%
κλιματική αλλαγή	45	27,4%
δεν γνωρίζω	10	6,1%

Κοινό σημείο όλων των ορισμών της αειφόρου ανάπτυξης είναι η ανησυχία για την ευημερία των μελλοντικών γενεών σύμφωνα με το 66,5% (109) των εκπαιδευτικών του δείγματος, με την κλιματική αλλαγή απαντά το 27,4% (45) αυτών και δεν γνωρίζει το 6,1% (10).

Πίνακας 16

	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Γνωρίζετε τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης του ΟΗΕ;	39,6% (65)	60,4% (99)
Έχετε επιμορφωθεί σχετικά με τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης ;	24,4% (40)	75,6% (124)

Στον παραπάνω πίνακα το 39,6% (65) των εκπαιδευτικών απαντούν ότι δεν γνωρίζουν τους 17 ΣΒΑ ενώ το 60,4% (99) απαντούν ότι δεν τους γνωρίζουν. Επίσης, το 24,4% (40) των εκπαιδευτικών απαντούν ότι έχουν λάβει επιμόρφωση σχετικά ενώ το 75,6% (124) όχι.

Πίνακας 17

Με ποιον τρόπο;	N	Ποσοστό%
Αυτομόρφωση	48	51,6%
Σεμινάριο	6	6,5%
Σπουδές σε ΑΕΙ	15	16,1%
Άλλο	24	25,8%

Το 51,6% (48) του δείγματος απάντησαν ότι έχουν αυτομορφωθεί σχετικά με τους 17 ΣΒΑ, 16,1% (15) έχουν σπουδάσει σε κάποιο ΑΕΙ, 6,5% (6) έχουν πάρει μέρος σε σεμινάριο και 25,8%(24) με κάποιον άλλο τρόπο.

Πίνακας 18

Ποια είναι η κύρια πηγή ενημέρωσής σας σχετικά με τους 17 στόχους ΒΑ;	N	Ποσοστό%
Δεν θυμάμαι	1	0,7%
Δεν έχω ενημέρωση	1	0,7%
Δεν έχω ενημέρωση για το θέμα	1	0,7%
Διαδίκτυο	100	70,4%
Επιμόρφωση	19	13,4%
Εφημερίδες/Περιοδικά	7	4,9%
Καμία	1	0,7%
Εργαστήριο δεξιοτήτων (Υλικό υπουργείου)	1	0,7%
Συνάδελφοι	7	4,9%
Τηλεόραση	3	2,1%
Τίποτα	1	0,7%

Παρατηρείται ότι το 70,4% (100)των εκπαιδευτικών είχαν ως κύρια πηγή ενημέρωσης τους για τους 17 ΣΒΑ το διαδίκτυο, 13,4% (19) έλαβαν επιμόρφωση, 4,9% (7) ενημερώθηκαν από συναδέλφους, 4,9% (7) από εφημερίδες και περιοδικά, 2,1% (3) από τα εργαστήρια δεξιοτήτων του ΙΕΠ, 2,1% (3) δεν είχαν ενημέρωση από κάποια πηγή και 2,1% (3) από την τηλεόραση.

Πίνακας 19

Οι 17 Στόχοι ΒΑ είναι	N	Ποσοστό%
Αλληλεξαρτώμενοι (η δράση για ένα στόχο περιλαμβάνει και τους υπολοίπους)	96	59,6%
Ανεξάρτητοι	10	6,2%
Δεν γνωρίζω	55	34,2%

Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα της έρευνας το 59,6% (96) του δείγματος απάντησε ότι οι 17 ΣΒΑ είναι αλληλεξαρτώμενοι, το 6,2% (10) απάντησε ότι είναι ανεξάρτητοι ενώ το 34,2% (55) δεν γνώριζαν την απάντηση.

Πίνακας 20

Οι 17 ΣΒΑ έχουν παγκόσμιο χαρακτήρα	N	Ποσοστό%
Ναι	122	74,8%
Όχι	2	1,2%
Δεν γνωρίζω	39	23,9%

Το 74,8% (122) των εκπαιδευτικών πιστεύει ότι οι 17 ΣΒΑ έχουν παγκόσμιο χαρακτήρα, 1,2% (2) πιστεύει ότι δεν έχουν παγκόσμιο χαρακτήρα ενώ το 23,9%(39) δεν γνωρίζει, σύμφωνα με τον Πίνακα 19.

Πίνακας 21

Έχετε πραγματοποιήσει στην τάξη σας/στο σχολείο σας δράσεις/δραστηριότητες με την παραπάνω στοχοθεσία;	N	Ποσοστό%
Όχι	73	44,5%
Ναι	91	55,5%

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα 55,5% (91) των εκπαιδευτικών του δείγματος έχουν πραγματοποιήσει δραστηριότητες με τη στοχοθεσία της Ατζέντας 2030 ενώ 44,5% (73) όχι.

Πίνακας 22

Πόσο συχνά πραγματοποιείτε τέτοιες δράσεις/δραστηριότητες;	N	Ποσοστό %
Ποτέ	31	18,9 %
Σπάνια	46	28,0%
Συνήθως	52	31,7%
Συχνά	28	17,1%
Πάντα	7	4,3%

Το 18,9% (31) εκπαιδευτικοί του δείγματος απάντησαν ότι ποτέ δεν πραγματοποιούν δράσεις με την συγκεκριμένη στοχοθεσία, 28,0% (46) σπάνια, 31,7% (52)των εκπαιδευτικών συνήθως, 17,1% (28) συχνά και 4,3% (7) των εκπαιδευτικών πάντα.

Πίνακας 23

Με ποιους στόχους έχετε πραγματοποιήσει δράσεις/δραστηριότητες;	mean	std
Μηδενική φτώχεια	1,80	0,77
Μηδενική πείνα	1,93	0,85
Καλή υγεία και ευημερία	2,66	0,83

Ποιοτική εκπαίδευση	2,38	0,94
Ισότητα των φύλων	2,66	0,92
Καθαρό νερό-Αποχέτευση	2,21	0,91
Φθηνή και καθαρή ενέργεια	1,99	0,85
Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική Ανάπτυξη	1,77	0,85
Βιομηχανία Καινοτομία και Υποδομές	1,47	0,66
Λιγότερες ανισότητες	2,51	0,98
Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες	1,97	0,93
Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή	2,21	0,92
Δράση για το κλίμα	2,66	0,94
Ζωή στο νερό	2,60	0,90
Ζωή στη στεριά	2,51	0,91
Ειρήνη Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί	2,52	0,96
Συνεργασία για τους Στόχους	2,25	0,99

Στον Πίνακα 23 οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να δώσουν μια απάντηση σε μορφή πλέγματος για το πόσο συχνά επιλέγουν ένα στόχο. Έγινε η εξής κωδικοποίηση ώστε να καταγραφεί η επιλογή των στόχων : Καθόλου =1, Λίγο=2, Πολύ=3, Πάρα πολύ=4. Ως μέση τιμή θεωρήθηκε η τιμή 2,5. Κατά αυτόν τον τρόπο όσοι στόχοι έφεραν αριθμούς πάνω από 2,5 ήταν και οι πιο συχνοί στη στοχοθεσία των εκπαιδευτικών ενώ όσοι έφεραν κάτω του 2,5 χρησιμοποιήθηκαν στην τάξη από σπάνια έως ελάχιστα. Από τα αποτελέσματα της ερευνάς προκύπτει ότι οι στόχοι που χρησιμοποιούνται συχνότερα για δράσεις στην τάξη από τους εκπαιδευτικούς του δείγματος είναι με σειρά προτίμησης οι εξής:

- ✓ Καλή υγεία και ευημερία
- ✓ Ισότητα των φύλων
- ✓ Δράση για το κλίμα
- ✓ Ζωή στο νερό
- ✓ Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί
- ✓ Ζωή στη στεριά
- ✓ Ποιοτική Εκπαίδευση

Στο ερώτημα : «Σε ό,τι αφορά τον 17ο στόχο: "Συνεργασία για τους στόχους" με ποιους φορείς/κοινότητες έχετε συνεργαστεί;» οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί απάντησαν 52 από αυτούς ότι δεν έχει συνεργαστεί με κανένα, 15 με οργανισμούς, 9 με αλλά σχολεία Β/μιας εκπαίδευσης, 1 με αλλά σχολεία Α/μιας ΕΚΠ/στης, 1 με κέντρο Ψυχικής Υγείας. Τέλος, υπήρχε ένας εκπαιδευτικός, ο οποίος σημείωσε ότι έχει συνεργαστεί με αλλά σχολεία, αλλά τμήματα, ΑΕΙ, Δήμο, Περιφέρεια και διάφορους οργανισμούς.

Στο ερώτημα : « Με τους Στόχους, τους οποίους δεν θέσατε στις δράσεις σας, ποιοι ήταν οι λόγοι που σας απέτρεψαν;» η πλειοψηφία του δείγματος απάντησε ότι νιώθει ότι δεν έχει επαρκή κατάρτιση. Επίσης, λιγότεροι απάντησαν ότι θεωρούν ότι δεν κεντρίζει το ενδιαφέρον των παιδιών, ότι δεν ενδιαφέρει και τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς και ελάχιστοι έδωσαν απαντήσεις όπως: δεν έτυχε, δεν έχω χρόνο, δεν το είχα κατά νου, δεν το επιλέγουν οι μαθητές μου και δεν έχω προλάβει.

Επιπρόσθετα στο ερώτημα: «Οι εκπαιδευτικοί είναι απαραίτητο να στηριχτούν για να αναπτύξουν τις δεξιότητες εκείνες που χρειάζονται ώστε να εμπλέξουν ενεργά τους μαθητές τους στους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης (Unesco, 2017). Ποια είναι η γνώμη σας για την στήριξη των εκπαιδευτικών; Με ποιους τρόπους και σε ποιους τομείς;» , οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί απάντησαν κατά πλειοψηφία επιμόρφωση/Σεμινάρια/ Ημερίδες σε όλους του τομείς, με διαζώσης και βιωματικά εργαστήρια και εφαρμογές στην πράξη. Ακόμη, υποδομές, υλικό και οικονομική στήριξη των σχολείων, ενδιαφέρον της τοπικής κοινωνίας και των τοπικών φορέων. Ανέφεραν, επίσης, τη δημιουργία κλίματος συνεργασίας στις δ/νεις των σχολικών μονάδων αλλά και ψυχολογική στήριξη των εκπαιδευτικών καθώς και διευθυντές- ηγέτες που να εμπνέουν όραμα.

Πίνακας 24

Γνωρίζετε τις συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης;	N	Ποσοστό %
Ναι	116	70,7%
Όχι	48	27,3%

Όπως παρατηρείται από τις απαντήσεις του δείγματος, το 70,7% (116) γνωρίζουν τις συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης ενώ το 27,3% (48) δεν τις γνωρίζουν.

Στο ερώτημα: «Ποια είναι η πηγή ενημέρωσής σας;» η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών 70,4% (100) απάντησε το διαδίκτυο, πολύ λιγότεροι 13,4% (19) απάντησαν ότι έλαβαν επιμόρφωση, 4,9% (7) σημείωσαν ότι ενημερωθήκαν τόσο από εφημερίδες/περιοδικά όσο και από συνάδελφους, 2,1% (3) από την τηλεόραση, 0,7% (1) από τ εργαστήρια δεξιοτήτων του ΙΕΠ και ελάχιστοι 0,7% (1) απάντησαν ότι δεν έχουν καμία ενημέρωση η δεν θυμούνται

Πίνακας 25

	Ναι	Όχι
Έχετε εφαρμόσει στην τάξη/ στο σχολείο σας συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης ;	62,7% (99)	37,3% (59)
Έχετε εφαρμόσει στην τάξη/ στο σχολείο σας συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης για τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης;	64,0% (105)	36,0% (59)

Το 62,7% (99) των εκπαιδευτικών έχουν εφαρμόσει συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης στην τάξη και το 37,3% (59) δεν έχουν εφαρμόσει.

Στην ερώτηση αν έχουν εφαρμόσει συμμετοχικές μεθόδους για τους 17 ΣΒΑ, το 64% (105) του δείγματος απάντησαν ναι ενώ 36,0% (59) απάντησαν όχι.

Πίνακας 26

	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ
Η συμμετοχική μάθηση είναι εθελοντική	50,9% (82)	17,4% (28)	31,7% (51)
Συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας εννοούμε τις διαδικασίες που εντάσσουν την ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευομένων στην εκπαιδευτική πράξη. Συμφωνείτε;	83,9% (135)	6,2% (10)	9,9% (16)
Στις συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας, οι εκπαιδευτικοί μετασχηματίζουν το ρολό τους και από μεταδότες γνώσης γίνονται υποστηρικτές και διευκόλυνες της μάθησης. Συμφωνείτε;	90,6% (144)	1,9% (3)	7,5% (12)

Στον Πίνακα 26 , παρατηρείται ότι το 50,9% (82) του δείγματος απάντησαν ότι η συμμετοχική μάθηση είναι εθελοντική και 17,4% (28) ότι δεν είναι. 31,7% (51) των εκπαιδευτικών απάντησαν ότι δεν γνώριζαν.

Επίσης, 83,9% (135) των εκπαιδευτικών συμφωνούν με την άποψη ότι ως συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας εννοούμε τις διαδικασίες που εντάσσουν την ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευομένων στην εκπαιδευτική πράξη, 6,2% (10) διαφωνούν ενώ 9,9% (16) δεν γνωρίζουν. Με την άποψη ότι οι εκπαιδευτικοί μετασχηματίζουν το ρολό τους και από μεταδότες γνώσης γίνονται υποστηρικτές της μάθησης στις συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας συμφώνησε το 90,6% (144) των εκπαιδευτικών, διαφώνησε το 1,9%(3) και δεν γνώριζε το 7,5%(12).

Στο ερώτημα : «Σε ποιους απευθύνονται οι συμμετοχικές μέθοδοι;» 78,9% (127) απάντησαν σε όλους όσοι αναφέρθηκαν παραπάνω, 3,7% (6) σε εκπαιδευτικούς, μαθητές, γονείς, τοπική κοινωνία, φορείς, 3,1% (5) σε εκπαιδευτικούς και μαθητές, 1,9% (3) σε εκπαιδευτικούς , μαθητές και γονείς, 1,2% (2) σε μαθητές αλλά και με το ίδιο ποσοστό σε εκπαιδευτικούς, μαθητές, γονείς , τοπική κοινωνία όπως και σε εκπαιδευτικούς, μαθητές, γονείς, τοπική κοινωνία, φορείς. 5% (8) των εκπαιδευτικών δεν γνωρίζουν την απάντηση.

Πίνακας 27

Οι συμμετοχικές μέθοδοι διδασκαλίας διαμορφώνουν ένα αλληλεπιδραστικό πλαίσιο μεταξύ..	N	Ποσοστό%
Εκπαίδευσης και Κοινωνίας	99	61,5%
Εκπαιδευομένων και Εκπαιδευτικών	1	0,6%
Σχολείων	1	0,6%
Σχολικής και τοπικής κοινότητας	50	31,1%
Δεν γνωρίζω	10	6,2%

Στον Πίνακα 27 από τα αποτελέσματα της ερευνάς προκύπτει ότι το 61,5 % (99) του δείγματος πιστεύουν ότι οι συμμετοχικές μέθοδοι διδασκαλίας διαμορφώνουν ένα αλληλεπιδραστικό πλακίδιο μεταξύ εκπαίδευσης και κοινωνίας, το 31,1% (50) μεταξύ σχολικής και τοπικής κοινότητας, 6,2% (10) δεν γνωρίζουν ενώ από 0,6% (1) απάντησαν μεταξύ εκπαιδευομένων και εκπαιδευτικών αλλά και μεταξύ σχολείων.

Πίνακας 28

Τσεκάρετε όσα από τα παρακάτω θεωρείτε ότι καλλιεργούνται διδάσκοντας με συμμετοχικές μεθόδους.	mean	std
Συνεργασία	2,91	0,35
Διαλλακτικότητα	2,84	0,41
Διαπραγμάτευση	2,84	0,40
Συναίνεση	2,74	0,50
Αυτοπεποίθηση και Αυτοεικόνα	2,80	0,47
Δημοκρατική Συμπεριφορά και Ήθος	2,87	0,40
Ενεργό ρολό στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων	2,83	0,42
Κριτική σκέψη	2,87	0,40
Ηθική και γνωστική αυτονομία	2,73	0,51
Ατομική και κοινωνική ταυτότητα	2,77	0,52

Στον Πίνακα 28 οι ερωτηθέντες είχαν την επιλογή να χρησιμοποιήσουν για κάθε επιλογή το Καθόλου, Λίγο, Πολύ οπότε οι επιλογές κωδικοποιήθηκαν ως εξής : Καθόλου=1, Λίγο=2, Πολύ =3. Μέση τιμή θεωρείται το 2 οπότε όσες επιλογές περνούν το 2 είναι όσες έχουν απαντηθεί ως ότι καλλιεργούνται περισσότερο .Με σειρά προτεραιότητας το δείγμα απάντησε ως εξής:

- ✓ Συνεργασία
- ✓ Κριτική Σκέψη – Δημοκρατική Συμπεριφορά και Ήθος
- ✓ Διαπραγμάτευση- Διαλλακτικότητα
- ✓ Ενεργό ρολό στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων
- ✓ Αυτοπεποίθηση και Αυτοεικόνα
- ✓ Ατομική και Κοινωνική Ταυτότητα
- ✓ Συναίνεση
- ✓ Ηθική και Γνωστική Αυτονομία

Πίνακας 29

Η εκπαίδευση διαμορφώνει πολίτες που θα συμμετάσχουν στην κοινοτική ανάπτυξη και οι κοινότητες γίνονται πεδίο μάθησης για τους εκπαιδευόμενους. Κατά πόσο συμφωνείτε με αυτό το ρόλο των συμμετοχικών διαδικασιών;	N	Ποσοστό %
Καθόλου	4	2,5%
Λίγο	13	8,2%
Πολύ	69	43,4%
Πάρα πολύ	73	45,9%

Το 45,9% (73) των εκπαιδευτικών που ερωτήθηκαν απάντησαν ότι συμφωνούν πάρα πολύ με την άποψη ότι η εκπαίδευση διαμορφώνει πολίτες που θα συμμετάσχουν στην κοινοτική ανάπτυξη και οι κοινότητες γίνονται πεδίο μάθησης για τους εκπαιδευόμενους. 43,4% (69) του δείγματος συμφωνούν πολύ, 8,2% (13) συμφωνούν λίγο ενώ 2,5% (4) δεν συμφωνούν καθόλου.

Πίνακας 30

Έχετε εφαρμόσει στην τάξη/ στο σχολείο σας συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης ;	N	Ποσοστό %
Ναι	100	62,9%
Όχι	59	37,1%

Στον Πίνακα 30, 62,9% (100) του δείγματος απάντησε ότι έχει εφαρμόσει στην τάξη/σχολείο συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης ενώ 37,1% (59) απαντήσαν όχι.

Πίνακας 31

Ποια από τις παρακάτω συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης έχετε εφαρμόσει;	N	Ποσοστό%
Το πρότζεκτ	2,59	0,91
Το ηθικό δίλημμα	1,71	0,84
Το παιχνίδι ρόλων	2,74	0,91
Το θέατρο φόρουμ	1,67	0,93
Τον εννοιολογικό χάρτη	2,46	1,02
Τη μελέτη περίπτωσης	1,93	0,97
Τον καταγισμό ιδεών	2,92	0,96
Επιτροπή πολιτών	1,34	0,64
World café	1,20	0,50
Χαρτογράφηση εννοιών	2,04	0,98
Εργαστήριο του μέλλοντος	1,40	0,68
Εφημερίδες και MME	2,05	0,96
Ομάδα μελισσών (buzz group)	1,27	0,55
Απολογισμός	2,03	1,09
Προσομοίωση	1,81	0,94
Open Space Technology(Τεχνολογία Ανοιχτού Τύπου	1,35	0,68

Στον Πίνακα 31 οι εκπαιδευτικοί ερωτήθηκαν ποιες συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης έχουν εφαρμόσει. Χρησιμοποιήθηκαν για κάθε μια από τις μεθόδους οι επιλογές Καθόλου, Λίγο, Πολύ, Πάρα πολύ και κωδικοποιήθηκαν ως εξής: Καθόλου=1, Λίγο=2, Πολύ=3, Πάρα πολύ=4. Ως μέση τιμή θεωρείται ο αριθμός 2,5. Κατά αυτόν τον τρόπο παρατηρείται ότι οι πιο συχνά εφαρμοζόμενες συμμετοχικές μέθοδοι είναι με σειρά προτεραιότητας οι εξής:

- ✓ Καταγισμός ιδεών
- ✓ Παιχνίδι ρόλων
- ✓ Το πρότζεκτ
- ✓ Τον εννοιολογικό χάρτη
- ✓ Εφημερίδες και MME
- ✓ Τη χαρτογράφηση εννοιών
- ✓ Απολογισμός
- ✓ Τη μελέτη περίπτωσης
- ✓ Προσομοίωση
- ✓ Το ηθικό δίλημμα
- ✓ Το θέατρο φόρουμ

Στο ερώτημα: «Αν ναι, με ποια στοχοθεσία/θεματολογία;» οι εκπαιδευτικοί απαντήσαν κατά πλειοψηφία ότι η θεματολογία τους ήταν η βιώσιμη ανάπτυξη, κάποιοι από τους 17 ΣΒΑ, ζητήματα που αφορούν το περιβάλλον και την κλιματικής αλλαγή αλλά και θέματα που προέκυψαν από την συμμετοχή στα εργαστήρια δεξιοτήτων. Τελος, καποια αλλα θέματα είναι η κυκλοφοριακή αγωγή, η διατροφή, το σώμα μου, αδέσποτα, εκλογές, πρόσφυγες, ενέργεια, πολιτιστικά θέματα, παγκόσμιες ημέρες, STEM, ρομποτική και φυσικές επιστήμες αλλά και σε εκκλήσεις οργανισμών και στις γιορτές.

Πίνακας 32

Συμμετείχατε ποτέ σε κάποια από τις μεθόδους εκτός σχολείου;	N	Ποσοστό%
Ναι	20	12,4%
Όχι	141	87,6%

Στον Πίνακα 32, παρατηρείται ότι το 87,6% (141) των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην ερευνά δεν συμμετείχαν σε κάποια από τις συμμετοχικές μεθόδους εκτός σχολείου ενώ το 12,4% (20) συμμετείχαν.

Στο τελευταίο ερώτημα της φόρμας οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί, που απάντησαν ότι συμμετείχαν εκτός σχολείου σε συμμετοχικές μεθόδους, καλούνται να αναφέρουν σε ποιες συμμετείχαν. Οι απαντήσεις που δοθήκαν είναι σε επιμορφωτικά σεμινάρια όπως πχ. Εκπαίδευσης ενήλικων, ΚΠΕ πρότζεκτ, σε παιχνίδι ρόλων, μελέτη περίπτωσης, καταγισμό ιδεών, εννοιολογικό χάρτη, προσομοίωση, ηθικό δίλημμα και θέατρο φόρουμ.

Συσχετίσεις

Πίνακας 1

Σχέση εργασίας	ΟΧΙ		ΝΑΙ	
	N	Ποσοστό %	N	Ποσοστό %
Αναπληρωτής δημοσίου τομέα	27	60%	18	40%
Μόνιμος δημοσίου τομέα	93	82,3%	20	17,7%
Συμβασιούχος ιδιωτικού τομέα	2	100%	0	0 %
Ωρομίσθιος δημοσίου τομέα	2	100%	0	0%

Στον παραπάνω πίνακα συσχετίστηκε το ερώτημα «Σχέση εργασίας» με το ερώτημα «Έχετε επιμορφωθεί σχετικά με τους 17 ΣΒΑ;».

Όπως προκύπτει 82,3% (93) των μονίμων εκπαιδευτικών του δημοσίου τομέα δεν έχουν επιμορφωθεί, 60% (27) των αναπληρωτών, 100% (2) τόσο των συμβασιούχων του ιδιωτικού τομέα, όσο και των ωρομίσθιων του δημοσίου τομέα, δεν επιμορφώθηκαν επίσης.

Προκύπτει, ακόμα, ότι 40% (18) αναπληρωτές έχουν επιμορφωθεί και 17,7% (20) μόνιμοι αλλά κανείς συμβασιούχος η ωρομίσθιος.

Πίνακας 2

Σχέση εργασίας- Οι γνώσεις σας πηγάζουν από τις σπουδές σας;

Σχέση εργασίας	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ
Αναπληρωτής	28 (62,2%)		3 (6,7%)

Μόνιμος	93 (82,3%)		4 (3,5%)
Συμβασιούχος ιδ. Τομέα	2 (100%)		
Ωρομίσθιος	1 (50%)		1 (50%)

Στον Πίνακα 2 των συσχετίσεων προκύπτει ότι 82,3% (93) των μόνιμων εκπαιδευτικών δεν πηγάζουν οι γνώσεις τους από τις σπουδές τους, 62,2% (28) των αναπληρωτών, 100% (2) των συμβασιούχων και 50% (1) των ωρομίσθιων, επίσης.

Δεν γνωρίζουν 6,7% (3) αναπληρωτές, 3,5 % (4) των μόνιμων, κανένας των συμβασιούχων του ιδιωτικού τομέα και 50% (1) των ωρομίσθιων.

Πίνακας 3

Ειδικότητα- Πως θα χαρακτηρίζατε τις γνώσεις σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη;

Ειδικότητα	ΑΡΙΣΤΕΣ	ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΣ	ΕΠΑΡΚΕΙΣ	ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ	ΜΗ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ
ΠΕ06	1			1	1
ΠΕ25				1	1
ΠΕ71					1
ΠΕ79,01		1			
ΠΕ11					1
ΠΕ60	1		15	34	25
ΠΕ70			11	33	23
ΠΕ71				1	2

Στον παραπάνω πίνακα προκύπτει μια συσχέτιση της ειδικότητας των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του Νομού Χανίων με το ερώτημα : «Πως θα χαρακτηρίζατε τις γνώσεις σας σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη;». Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις και τη συσχέτιση :

- ✓ Άριστες γνώσεις θεωρούν ότι έχουν 1 εκπαιδευτικός Αγγλικής κι ένας νηπιαγωγός
- ✓ Ανεπαρκείς γνώσεις θεωρεί ένας εκπαιδευτικός ΠΕ79,01
- ✓ Επαρκείς γνώσεις θεωρούν ότι έχουν 15 εκπαιδευτικοί του κλάδου Νηπιαγωγών και 11 εκπαιδευτικοί του κλάδου των δασκάλων Δημοτικής Εκπαίδευσης
- ✓ Ικανοποιητικές γνώσεις θεωρούν ότι έχουν 1 εκπαιδευτικός ΠΕ06, 1 εκπαιδευτικός ΠΕ25, 34 Νηπιαγωγοί, 33 Δάσκαλοι και 1 ΠΕ71.
- ✓ Μη ικανοποιητικές γνώσεις θεωρούν ότι έχουν 1 ΠΕ06, 1 ΠΕ25, 1 ΠΕ71, 1 ΠΕ11, 25 ΠΕ60, 23 ΠΕ70 και 2 ΠΕ71

Πίνακας 4

Ειδικότητα- Σε ό,τι αφορά τον 17ο στόχο: "Συνεργασία για τους στόχους" με ποιους φορείς/κοινότητες έχετε συνεργαστεί;

Ειδικότητα	Δήμος	Με άλλα σχολεία	Με σχολική κοινότητα/γονείς	Με κανένα	Με οργανισμούς	Με άλλα τμήματα
ΠΕ06	1		1			
ΠΕ25	1					
ΠΕ71						
ΠΕ79,01						
ΠΕ11						1
ΠΕ60	5	5	37	22	7	
ΠΕ70	5	4	29	24	7	
ΠΕ71		1				

1 εκπαιδευτικός ΠΕ60 απάντησε με όλους τους παραπάνω.

1 εκπαιδευτικός ΠΕ70 με το Κέντρο Ψυχικής Υγείας.

Όπως προκύπτει από την παραπάνω συσχέτιση :

- ✓ 1 εκπαιδευτικός ΠΕ06 έχει εφαρμόσει συμμετοχική μέθοδο με τον δήμο και άλλος ένας με τη σχολική κοινότητα/γονείς .
- ✓ 1 εκπαιδευτικός ΠΕ25 με τον Δήμο
- ✓ 5 εκπαιδευτικοί ΠΕ60 με τον Δήμο, 5 με άλλα σχολεία, 37 με σχολική κοινότητα/ γονείς, 22 με κανένα, 7 με οργανισμούς και 1 με όλους τους παραπάνω.
- ✓ 5 εκπαιδευτικοί του κλάδου ΠΕ70 με τον Δήμο, 4 με άλλα σχολεία, 29 με σχολική κοινότητα/ γονείς, 24 με κανένα, 7 με οργανισμούς και 1 με το Κέντρο Ψυχικής Υγείας
- ✓ 1 εκπαιδευτικός ΠΕ 71 με άλλα σχολεία

45. Συμπεράσματα

Από την έρευνα προκύπτουν κάποια συμπεράσματα, τα οποία καταγράφονται παρακάτω και στη συνέχεια θα γίνει μια σύγκριση με τις αρχικές υποθέσεις της ερευνήτριας.

Αρχικά, οι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του Ν. Χανίων, οι οποίοι απάντησαν στο ερωτηματολόγιο της παρούσας έρευνας, γνωρίζουν κατά πλειοψηφία σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Πιο συγκεκριμένα, γνωρίζουν τον όρο, τις διαστάσεις και γενικώς θεωρούν τις γνώσεις τους ικανοποιητικές. Σημαντικό σημείο αποτελεί ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών απαντά ότι οι γνώσεις που κατέχει για τη βιώσιμη ανάπτυξη δεν πηγάζουν από τις σπουδές τους. Οι περισσότεροι ως πηγή σημειώνουν το διαδίκτυο.

Θεωρούν την εκπαίδευση βασικό εργαλείο στη δημιουργία ενός πιο βιώσιμου κόσμου και κατέχουν γνώσεις σχετικά με την εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη όπως για παράδειγμα ότι αφορά όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα από την προσχολική εκπαίδευση μέχρι την τριτοβάθμια και ότι σε αυτή ενυπάρχει η έννοια της δια βίου μάθησης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι κοινό σημείο όλων των ορισμών για την αειφόρο ανάπτυξη είναι η ανησυχία για την ευημερία των μελλοντικών γενεών, σύμφωνα με τον Krysiak και σε αυτό συμφωνεί το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών (109 εκπαιδευτικοί). Ένα, όμως επίσης σημαντικό μέρος (45 εκπαιδευτικοί) θεωρεί κοινό σημείο την ανησυχία για την κλιματική αλλαγή και αυτό ίσως είναι και γενικότερη ανησυχία της εποχής μας.

Σχετικά με τους 17 ΣΒΑ η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δεν τους γνωρίζει αλλά και η πλειοψηφία, όπως προκύπτει από τη έρευνα, δεν έχει λάβει καμία επιμόρφωση για το θέμα. Μάλιστα, σημειώνεται ότι όσοι γνωρίζουν προκύπτει από αυτομόρφωση. Κύρια πηγή ενημέρωσης και σε αυτό το ερώτημα προκύπτει το διαδίκτυο .

Σε ό,τι αφορά τους 17 ΣΒΑ η πλειοψηφία γνωρίζει ότι είναι αλληλεξαρτώμενοι, όμως πολλοί απαντούν ότι δεν γνωρίζουν (96 και 55 εκπαιδευτικοί αντίστοιχα).

Δράσεις με τους 17 ΣΒΑ έχουν πραγματοποιήσει οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί αλλά μεγάλος αριθμός σημειώνει ότι δεν έχει πραγματοποιήσει (91 και 73 εκπαιδευτικοί αντίστοιχα). Η συχνότητα των δράσεων είναι συνήθης κατά πλειοψηφία και σπάνια.

Οι στόχοι που προτιμούνται ως επιλογή στις σχολικές τάξεις της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης Ν. Χανίων είναι οι εξής:

- ✓ Καλή υγεία και ευημερία
- ✓ Ισότητα φύλων
- ✓ Δράση για το κλίμα
- ✓ Ζωή στο νερό
- ✓ Ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί
- ✓ Ζωή στη στεριά
- ✓ Ποιοτική εκπαίδευση

Ενώ σχεδόν καθόλου δεν επιλέγονται οι εξής:

- ✓ Βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές
- ✓ Μηδενική φτώχεια και μηδενική πείνα
- ✓ Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη

Ο λόγος της μη ενασχόλησης με τους παραπάνω στόχους είναι, για τους περισσότερους εκπαιδευτικούς η ελλιπής κατάρτιση.

Αξίζει, επίσης να σημειωθεί ότι στην ερώτηση για τον 17^ο στόχο που αφορά τη συνεργασία, μόνο ένας/μία εκπαιδευτικός απάντησε ότι συνεργάστηκε με άλλα σχολεία, ΑΕΙ, Δήμο, Περιφέρεια και Οργανισμούς ενώ 52 απάντησαν ότι δεν έχουν συνεργαστεί με κανένα.

Οι συμμετοχικές μέθοδοι διδασκαλίας και μάθησης είναι γνωστές στην πλειοψηφία των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του Ν. Χανίων. Δεν τους γνώριζαν οι 48 από τους 164 ερωτηθέντες. Οι περισσότεροι από αυτούς γνωρίζουν τις μεθόδους από το διαδίκτυο.

Στην τάξη τους ή το σχολείο τους, οι περισσότεροι έχουν εφαρμόσει τις παραπάνω μεθόδους, αρκετοί είναι και αυτοί που δεν έχουν εφαρμόσει.

Επιπρόσθετα, οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης Ν. Χανίων γνωρίζουν κατά πλειοψηφία σχετικά με τις συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης. Γνωρίζουν, πιο συγκεκριμένα, ότι είναι εθελοντική, ότι οι εκπαιδευτικοί μετασχηματίζουν το ρόλο τους και γίνονται από μεταδότες της γνώσης, διευκολυντές/υποστηρικτές της μάθησης και ότι εντάσσουν την ενεργή συμμετοχή των εκπαιδευομένων στην εκπαιδευτική πράξη και ότι δημιουργούν ένα αλληλεπιδραστικό πλαίσιο μεταξύ εκπαίδευσης και κοινωνίας.

Η συνεργασία, η κριτική σκέψη, η δημοκρατική συμπεριφορά και το ήθος, η αυτοπεποίθηση και η αυτοεικόνα καλλιεργούνται σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς από την εφαρμογή των συμμετοχικών μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης. Ακόμη, συμφωνούν ότι η εκπαίδευση διαμορφώνει πολίτες που θα συμμετάσχουν στην κοινοτική ανάπτυξη.

Ο καταγισμός ιδεών, το παιχνίδι ρόλων, το πρότζεκτ, ο εννοιολογικός χάρτης, οι εφημερίδες και τα ΜΜΕ είναι οι μέθοδοι που κατά σειρά προτεραιότητας εφαρμόζονται από τους εκπαιδευτικούς. Πολύ λιγότερο εφαρμόζονται οι μέθοδοι Open Space Technology, Ομάδα μελισσών, εργαστήριο του μέλλοντος και επιτροπή πολιτών.

Στην ερώτηση με ποια θεματολογία/ στοχοθεσία χρησιμοποιούν τις συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης, οι εκπαιδευτικοί απάντησαν :

- Περιβάλλον, αειφορία και κλιματική αλλαγή
- Πειράματα φυσικής, φυσικές επιστήμες, STEM
- Εργαστήρια δεξιοτήτων
- Γιορτές και παγκόσμιες ημέρες
- Σχολική εφημερίδα, σχολικός κήπος
- Εκκλήσεις οργανισμών
- Το σώμα μας και διατροφή
- Πρόσφυγες
- Για την καλλιέργεια των δεξιοτήτων της συνεργασίας και της κριτικής σκέψης

Άλλες μέθοδοι που σημείωσαν ότι χρησιμοποίησαν οι εκπαιδευτικοί:

- ✓ Βιωματική μάθηση
- ✓ Διερευνητική μάθηση
- ✓ Padlet
- ✓ Ψηφιακή αφήγηση.

Εκτός σχολείου, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δεν συμμετείχε σε κάποια συμμετοχική μέθοδο. Έχει σημειωθεί ότι σε ετήσια επιμόρφωση έχει συμμετάσχει ένας εκπαιδευτικός σε παιχνίδι ρόλων και ηθικό δίλημμα.

Μελετώντας τη συσχέτιση της σχέσης εργασίας με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για τους 17 ΣΒΑ, προκύπτει ότι οι αναπληρωτές εκπαιδευτικοί είναι πιο επιμορφωμένοι από όλους τους ερωτηθέντες εκπαιδευτικούς, μόνιμους, ωρομισθίους και συμβασιούχους στον ιδιωτικό τομέα.

Σύμφωνα με τη δεύτερη συσχέτιση διαπιστώνεται ότι στην πλειοψηφία των εκπαιδευτικών, μόνιμων και αναπληρωτών κυρίως, δεν έχουν λάβει γνώσεις σχετικά με τους 17 ΣΒΑ από τις σπουδές τους. Είναι πολύ σημαντικό να τονιστεί με αφορμή την παρούσα έρευνα η σημασία της εισαγωγής του μαθήματος της Αειφορίας στα Πανεπιστήμια.

Στη τρίτη συσχέτιση παρατηρείται ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών έχει χαρακτηρίσει τις γνώσεις της ικανοποιητικές και μη ικανοποιητικές. Η παρούσα έρευνα θα ήταν ωφέλιμο να λειτουργήσει ως κίνητρο για τη συνεργασία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Χανίων με Πανεπιστήμια ώστε η κατάρτιση των εκπαιδευτικών που στελεχώνουν τα σχολεία να γίνει επαρκέστερη για τη διάδοση ενός αειφόρου τρόπου ζωής, τον οποίο ο πλανήτης, η κοινωνία και η οικονομία, πάντα με κοινό παρονομαστή την ευημερία των μελλοντικών γενεών, έχει απόλυτη ανάγκη.

Σε ό,τι αφορά την τέταρτη συσχέτιση, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί του κλάδου των δασκάλων και νηπιαγωγών δηλώνει προτίμηση στη συνεργασία εντός της σχολικής κοινότητας αλλά αρκετοί είναι αυτοί που δεν έχουν συνεργαστεί με κανένα. Είναι σημαντικό να τονιστεί η ανάγκη εξωστρέφειας του σχολείου, μετά από αυτό το αποτέλεσμα.

46. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

«Η Ατζέντα του 2030 στην Ατζέντα της τάξης: Δράσεις και δραστηριότητες σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Χανίων για τους 17 στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ.»

Αγαπητή/έ συνάδελφε εκπαιδευτικέ,

το παρόν ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε στο πλαίσιο του Διατμηματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Επιστήμες του Περιβάλλοντος και Εκπαίδευση για την Αειφορία» του τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων κι ερευνά τις γνώσεις των εκπαιδευτικών Α/θμιας εκπαίδευσης του Νομού Χανίων για τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης καθώς και τις δράσεις, τις δραστηριότητες και τις συμμετοχικές δράσεις που έχουν σχεδιαστεί με αυτή τη στοχοθεσία. Μπορείς να διασφαλίσεις την ανωνυμία σου καθώς δεν χρειάζεται να συμπληρώσεις τα προσωπικά σου στοιχεία. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα αξιοποιηθούν για ακαδημαϊκούς σκοπούς. Υπάρχει η δυνατότητα κοινοποίησης αν το επιθυμείς, ή να επικοινωνήσεις με τον ερευνητή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για οποιαδήποτε απορία έχεις σχετικά με το ερωτηματολόγιο.

e-mail: ppr100045@uoi.gr

* Απαιτείται

Ενότητα Α : Δημογραφικά στοιχεία

1. 1.Ειδικότητα *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

ΠΕ70

ΠΕ60

Άλλο:

2. 2. Φύλο *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Ανδρας
Γυναίκα

3. 3. Ηλικία *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

22-30
31-40
41-50
51-60
Άνω των 60 ετών

4. 4. Ανώτατο Μορφωτικό Επίπεδο *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας
Πτυχίο Πανεπιστημίου
Μεταπτυχιακός Τίτλος
Άλλο:

---

5. 5. Διδακτική Εμπειρία *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

0-10
11-20
21-30
Άνω των 30 ετών

6. 6. Σχέση εργασίας

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Μόνιμος/η στον δημόσιο τομέα
- Αναπληρωτής/τρια στον δημόσιο τομέα
- Ωρομίσθιος στον δημόσιο τομέα
- Συμβασιούχος στον ιδιωτικό τομέα

Ενότητα Β : Η Ατζέντα του 2030 στην ατζέντα του σχολείου

7. 7. Γνωρίζετε τον όρο Βιώσιμη Ανάπτυξη;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
- Όχι

8. 8. Πώς θα χαρακτηρίζατε τις γνώσεις σας σχετικά με την Βιώσιμη Ανάπτυξη;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Αριστες
- Επαρκείς
- Ικανοποιητικές
- Μη ικανοποιητικές
- Ανεπαρκείς

9. 9. Οι γνώσεις σας για την βιώσιμη ανάπτυξη πηγάζουν από τις σπουδές σας;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
- Όχι
- Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ

10. 10. Ποιες είναι οι διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Περιβαλλοντική και κοινωνική
Περιβαλλοντική και Οικονομική Περιβαλλοντική,
Οικονομική και Κοινωνική
Δεν γνωρίζω

Άλλο: _____

11. 11. Οι 17 Στόχοι για την Βιώσιμη Ανάπτυξη τοποθετούν την εκπαίδευση σε πολύ υψηλή θέση. Πιστεύετε ότι η εκπαίδευση οφείλει να αποτελέσει βασικό εργαλείο στη δημιουργία ενός πιο βιώσιμου κόσμου ;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Ναι
Όχι
Δεν γνωρίζω

12. 12. Τι θα πρέπει να κατακτήσει το κάθε άτομο ξεχωριστά από την εκπαίδευση για την βιώσιμη ανάπτυξη;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Γνώσεις
Γνώσεις και δεξιότητες
Αξίες και συμπεριφορά
Γνώσεις, δεξιότητες, αξίες και συμπεριφορά
Δεν γνωρίζω
Άλλο: _____

13. 13. Αναπτύξτε εάν έχετε επιλέξει παραπάνω την επιλογή "Άλλο"

_____

14. 14. Η εκπαίδευση για την Βιώσιμη ανάπτυξη αφορά όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα από την προσχολική ως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και από τις δομές μη τυπικής ως αυτές της τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης. Συμφωνείτε;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Ναι
Όχι
Δεν γνωρίζω

15. 15. Στην εκπαίδευση για την βιώσιμη ανάπτυξη ενυπάρχει η έννοια της δια βίου μάθησης;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Ναι
Όχι
Δεν γνωρίζω

16. 16. Η εκπαίδευση για τη ΒΑ στοχεύει στην ανάπτυξη ικανοτήτων ενός ατόμου να αναστοχάζεται τον αντίκτυπο των ενεργειών του, τωρινών και μελλοντικών, σε τοπικό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο. Συμφωνείτε;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Ναι
Όχι
Δεν γνωρίζω

17. 17. Ποιες επιπτώσεις των ενεργειών ενός ατόμου λαμβάνονται υπόψη στη εκπαίδευση για τη ΒΑ;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Οι περιβαλλοντικές
Οι οικονομικές και περιβαλλοντικές
Οι οικονομικές, περιβαλλοντικές, πολιτιστικές και κοινωνικές
Δεν γνωρίζω

18. 18. Κοινό σημείο όλων των ορισμών της αειφόρου ανάπτυξης είναι η ανησυχία για την... Παρακαλώ συμπληρώσατε (Krysiak & Krysiak, 2006)

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ευημερία των μελλοντικών γενεών
κλιματική αλλαγή
δεν γνωρίζω

19. 19. Γνωρίζετε τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης του ΟΗΕ; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
Όχι

20. 20. Έχετε επιμορφωθεί σχετικά με τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
Όχι

21. 21. Με ποιον τρόπο;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Σπουδές σε ΑΕΙ Σεμινάριο Αυτομόρφωση Μετεκπαίδευση Άλλο

22. 22. Ποια είναι η κύρια πηγή ενημέρωσής σας σχετικά με τους 17 στόχους ΒΑ;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Διαδίκτυο

Συνάδελφοι

Επιμόρφωση

Εφημερίδες/Περιοδικά Τηλεόραση

Άλλο:

---

23. 23. Οι 17 στόχοι ΒΑ είναι

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

αλληλοεξαρτώμενοι (η δράση για ένα στόχο περιλαμβάνει και τους υπόλοιπους)

ανεξάρτητοι

Δεν γνωρίζω

24. 24. Οι 17 στόχοι ΒΑ έχουν παγκόσμιο χαρακτήρα

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Ναι
Όχι
Δεν γνωρίζω

25. 25. Θα μπορούσατε να αναφέρετε μερικούς από τους στόχους αυτούς;

---

26. 26. Έχετε πραγματοποιήσει στην τάξη σας/στο σχολείο σας δράσεις/ δραστηριότητες με την παραπάνω στοχοθεσία; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Ναι
Όχι

27. 27. Πόσο συχνά πραγματοποιείτε τέτοιες δράσεις/δραστηριότητες; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Ποτέ

1

2

3

4

5

Πάντα

28. 28. Με ποιους στόχους έχετε πραγματοποιήσει δράσεις/δραστηριότητες; *

17 ΣΒΑ	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
Μηδενική φτώχεια				
Μηδενική πείνα				
Καλή υγεία και ευημερία				
Ποιοτική εκπαίδευση				
Ισότητα των φύλων				
Καθαρό νερό-- Αποχέτευση				
Φθηνή και καθαρή ενέργεια				
Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική Ανάπτυξη				
Βιομηχανία Καινοτομία και Υποδομές				
Λιγότερες ανισότητες				
Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες				
Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή				
Δράση για το κλίμα				
Ζωή στο νερό				
Ζωή στη στεριά				
Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί				
Συνεργασία για τους Στόχους				

29.

29. Σε ό,τι αφορά τον 17ο στόχο: "Συνεργασία για τους στόχους" με ποιους * φορείς/κοινότητες έχετε συνεργαστεί;

_____
Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γονείς

Με άλλα σχολεία Α/θμιας

Με άλλα σχολεία Β/θμιας

Με ΑΕΙ/ ΑΤΕΙ

Με τον Δήμο/Περιφέρεια

Με οργανισμούς

Με κανένα

Άλλο:

30. 30. Παρακαλώ απαντήσατε, αν έχετε επιλέξει "Άλλο"

_____

31. 31. Με τους Στόχους, τους οποίους δεν θέσατε στις δράσεις σας, ποιοι ήταν οι λόγοι που σας απέτρεψαν;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Δεν με ενδιαφέρει

Θεωρώ ότι δεν κεντρίζει το ενδιαφέρον των παιδιών

Νιώθω ότι δεν έχω επαρκή κατάρτιση

Άλλο: _____

32. 32. Αν έχετε επιλέξει "Άλλο" παρακαλώ, αναπτύξτε

_____

33. 33. Οι εκπαιδευτικοί είναι απαραίτητο να στηριχτούν για να αναπτύξουν τις δεξιότητες εκείνες που χρειάζονται ώστε να εμπλέξουν ενεργά τους μαθητές τους στους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης (Unesco, 2017). Ποια είναι η γνώμη σας για την στήριξη των εκπαιδευτικών; Με ποιους τρόπους και σε ποιους τομείς;

_____
_____
_____
_____
_____

Ενότητα Γ: Συμμετοχικές Μέθοδοι διδασκαλίας και μάθησης στην εκπαίδευση για τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης

34. 34. Γνωρίζετε τις συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Ναι

Όχι

35. 35. Ποια είναι η πηγή ενημέρωσής σας;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Επιμόρφωση
Διαδίκτυο
Οικείο περιβάλλον (συνάδελφοι κλπ)
Περιοδικά/εφημερίδες/ενημερωτικό υλικό
Άλλο:
-

36. 36. Η συμμετοχική μάθηση είναι εθελοντική

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Σωστό
Λάθος
Δεν γνωρίζω

37. 37. Συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας εννοούμε τις διαδικασίες που εντάσσουν την ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευομένων στην εκπαιδευτική πράξη. Συμφωνείτε;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
Όχι
Δεν γνωρίζω

38. 38. Σε ποιους απευθύνονται οι συμμετοχικές μέθοδοι;

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- Στους εκπαιδευτικούς
- Στους μαθητές
- Στους γονείς
- Στην τοπική κοινωνία
- Στους φορείς
- Σε όλους όσοι αναφέρθηκαν παραπάνω
- Δεν γνωρίζω

39. 39. Οι συμμετοχικές μέθοδοι διδασκαλίας διαμορφώνουν ένα αλληλεπιδραστικό πλαίσιο μεταξύ...

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Εκπαίδευσης και κοινωνίας
- Σχολείων
- Σχολικής και τοπικής κοινότητας
- Δεν γνωρίζω
- Άλλο:
-

40. 40. Στις συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας, οι εκπαιδευτικοί μετασχηματίζουν το ρολό τους και από μεταδότες γνώσης γίνονται υποστηρικτές και διευκολυντές της μάθησης. Συμφωνείτε;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
- Όχι
- Δεν γνωρίζω

41. 41. Τσεκάρετε όσα από τα παρακάτω θεωρείτε ότι καλλιεργούνται διδάσκοντας με συμμετοχικές μεθόδους.

	Καθόλου	Λίγο	Πολύ
Συνεργασία			
Διαλλακτικότητα			
Διαπραγμάτευση			
Συναίνεση			
Αυτοπεποίθηση και αυτοεικόνα			
Δημοκρατική συμπεριφορά και ήθος			
Ενεργό ρόλο στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων			
Κριτική σκέψη			
Ηθική και γνωστική αυτονομία			
Ατομική και κοινωνική ταυτότητα			

42. 42. Η εκπαίδευση διαμορφώνει πολίτες που θα συμμετάσχουν στην κοινοτική ανάπτυξη και οι κοινότητες γίνονται πεδίο μάθησης για τους εκπαιδευόμενους. Κατά πόσο συμφωνείτε με αυτό το ρόλο των συμμετοχικών διαδικασιών;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Καθόλου

1

2

3

4

5

Πάρα πολύ

43. 43. Έχετε εφαρμόσει στην τάξη/ στο σχολείο σας συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης ;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Ναι

Όχι

44. 44. Αν ναι, με ποια στοχοθεσία/θεματολογία;

_____

45. 45. Έχετε εφαρμόσει στην τάξη/ στο σχολείο σας συμμετοχικές μεθόδους *
διδασκαλίας και μάθησης για τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Ναι

Όχι

46. 46.Αν ναι, ποια από τις παρακάτω μεθόδους έχετε εφαρμόσει; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά.

	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
Το πρότζεκτ				
Το ηθικό δίλημμα				
Το παιχνίδι ρόλων				
Το θέατρο φόρουμ				
Τον εννοιολογικό χάρτη				
Τη μελέτη περίπτωσης				
Τον καταγισμό ιδεών				
Επιτροπή πολιτών				
World cafe				
Χαρτογράφηση εννοιών				
Εργαστήριο του μέλλοντος				
Εφημερίδες και MME				
Ομάδα μελισσών(buzz group)				
Απολογισμός Προσομοίωση				
Open Space Technology (Τεχνολογία Ανοιχτού Χώρου)				

47. 47. Άλλες μέθοδοι που εφαρμόσατε

---

48. 48. Συμμετείχατε ποτέ σε κάποια από τις μεθόδους εκτός σχολείου;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Ναι
Όχι

49. 49. Εάν ναι, μπορείτε να αναφέρετε σε ποια;

---

47. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Χρονική σήμανση	Ειδικότητα	1. Φύλο	2. Ηλικία
7/5/2022 16:32:13	ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/5/2022 16:37:13	ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/5/2022 16:59:45	ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/5/2022 17:44:03	ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/5/2022 18:24:18	ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/5/2022 18:55:35	ΠΕ60	Γυναίκα	22-30
7/5/2022 19:40:28	ΠΕ60	Γυναίκα	51-60
7/5/2022 22:54:05	ΠΕ60	Γυναίκα	51-60
7/6/2022 1:35:39	ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/6/2022 12:18:54	ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/6/2022 14:55:43	ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/7/2022 0:56:03	ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/7/2022 8:06:58	ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/7/2022 17:09:15	ΠΕ60	Γυναίκα	22-30
7/7/2022 17:25:52	ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/7/2022 20:52:22	ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/8/2022 9:47:09	ΠΕ60	Γυναίκα	22-30
7/8/2022 12:25:22	ΠΕ70	Ανδρας	41-50
7/8/2022 18:37:06	ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/8/2022 21:39:32	ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/8/2022 22:16:11	ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/8/2022 23:31:02	ΠΕ70	Γυναίκα	41-50
7/8/2022 23:50:29	ΠΕ70	Γυναίκα	41-50
7/9/2022 1:10:48	ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/9/2022 1:15:46	ΠΕ70	Γυναίκα	41-50
7/9/2022 14:01:18	ΠΕ70	Ανδρας	31-40
7/9/2022 15:46:41	ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/9/2022 19:56:19	ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/9/2022 22:47:12	ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/10/2022 10:04:19	ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/10/2022 13:31:06	ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/10/2022 21:13:26	ΠΕ70	Ανδρας	31-40
7/10/2022 21:59:45	ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/10/2022 22:20:22	ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/10/2022 23:19:53	ΠΕ70	Ανδρας	41-50
7/11/2022 11:56:12	ΠΕ60	Ανδρας	51-60
7/11/2022 12:02:46	ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/11/2022 13:16:31	ΠΕ60	Ανδρας	31-40
7/11/2022 13:51:27	ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/11/2022 14:01:42	ΠΕ60	Γυναίκα	51-60
7/11/2022 14:21:07	ΠΕ60	Γυναίκα	51-60
7/11/2022 14:38:00	ΠΕ70	Ανδρας	51-60
7/11/2022 18:15:01	ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/11/2022 18:20:04	ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/11/2022 19:52:42	ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/11/2022 20:24:42	ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/11/2022 21:03:26	ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/11/2022 21:39:24	ΠΕ60	Γυναίκα	41-50

7/12/2022 9:08:44 ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/12/2022 12:57:09 ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/12/2022 13:23:53 ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/12/2022 14:50:31 ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/12/2022 17:03:47 ΠΕ70	Γυναίκα	22-30
7/12/2022 17:51:40 ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/12/2022 20:00:19 ΠΕ70	Άνδρας	22-30
7/12/2022 20:41:24 ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/12/2022 22:02:29 ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/12/2022 22:58:07 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/12/2022 23:13:01 ΠΕ70	Άνδρας	51-60
7/13/2022 1:21:26 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/14/2022 0:13:50 ΠΕ70	Γυναίκα	22-30
7/14/2022 11:13:25 ΠΕ70	Άνδρας	31-40
7/14/2022 11:34:43 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/14/2022 11:44:01 ΠΕ70	Γυναίκα	22-30
7/14/2022 11:51:07 ΠΕ70	Γυναίκα	51-60
7/14/2022 12:04:02 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/14/2022 12:28:05 ΠΕ70	Γυναίκα	51-60
7/14/2022 17:11:37 ΠΕ70	Γυναίκα	51-60
7/14/2022 17:19:53 ΠΕ60	Γυναίκα	51-60
7/14/2022 17:22:00 ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/14/2022 22:26:08 ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/15/2022 0:11:05 ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/15/2022 5:05:37 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/15/2022 14:12:53 ΠΕ70	Γυναίκα	51-60
7/15/2022 17:19:23 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/15/2022 17:30:46 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/15/2022 17:38:24 ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/15/2022 23:31:11 ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/15/2022 23:46:30 ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/16/2022 2:33:02 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/17/2022 2:13:16 ΠΕ70	Γυναίκα	41-50
7/17/2022 9:12:40 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/17/2022 9:51:23 ΠΕ70	Άνδρας	41-50
7/17/2022 10:49:11 ΠΕ60	Γυναίκα	51-60
7/17/2022 11:07:09 ΠΕ71	Γυναίκα	31-40
7/17/2022 13:26:03 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/17/2022 16:55:55 ΠΕ 25	Γυναίκα	51-60
7/17/2022 21:52:13 ΠΕ70	Άνδρας	51-60
7/17/2022 22:37:46 ΠΕ70	Γυναίκα	41-50
7/18/2022 14:20:15 ΠΕ71	Γυναίκα	22-30
7/19/2022 1:37:02 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/19/2022 13:20:21 Καθηγητής χορού και μ	Άνδρας	41-50
7/19/2022 15:49:52 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/19/2022 22:27:01 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/20/2022 9:53:40 ΠΕ11	Γυναίκα	51-60
7/20/2022 11:33:06 ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/20/2022 15:31:49 ΠΕ60	Γυναίκα	31-40

7/20/2022 16:13:42 ΠΕ 71	Γυναίκα	31-40
7/20/2022 17:30:02 ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/20/2022 22:32:58 ΠΕ70	Ανδρας	31-40
7/21/2022 9:57:30 ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/21/2022 10:03:30 ΠΕ60	Γυναίκα	51-60
7/21/2022 10:43:27 ΠΕ70	Γυναίκα	51-60
7/21/2022 11:53:08 ΠΕ70	Γυναίκα	22-30
7/21/2022 17:01:52 ΠΕ70	Γυναίκα	22-30
7/22/2022 13:15:53 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/22/2022 13:16:51 ΠΕ71	Γυναίκα	31-40
7/22/2022 13:44:57 ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/22/2022 14:38:51 ΠΕ60	Γυναίκα	51-60
7/22/2022 17:11:16 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/23/2022 14:39:20 ΠΕ70	Γυναίκα	51-60
7/23/2022 17:45:39 ΠΕ70	Γυναίκα	41-50
7/24/2022 17:38:01 ΠΕ06	Γυναίκα	41-50
7/24/2022 20:05:11 ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/25/2022 10:14:55 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/25/2022 10:20:17 ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/25/2022 10:31:16 ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/25/2022 10:54:27 ΠΕ 06	Γυναίκα	41-50
7/25/2022 19:40:42 ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/25/2022 22:38:43 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/26/2022 16:51:39 ΠΕ70	Ανδρας	31-40
7/26/2022 22:48:06 ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/27/2022 9:21:40 ΠΕ70	Γυναίκα	41-50
7/27/2022 11:27:10 ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/27/2022 16:11:02 ΠΕ70	Γυναίκα	22-30
7/27/2022 16:39:08 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/27/2022 21:06:02 ΠΕ 79.01	Γυναίκα	31-40
7/28/2022 11:00:49 ΠΕ60	Γυναίκα	22-30
7/28/2022 12:31:04 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/28/2022 19:32:28 ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/29/2022 13:58:57 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/29/2022 15:22:39 ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
7/29/2022 15:44:50 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/29/2022 18:42:18 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/29/2022 22:27:52 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
7/30/2022 13:58:44 ΠΕ70	Γυναίκα	51-60
7/30/2022 19:27:26 ΠΕ60	Γυναίκα	51-60
7/30/2022 20:51:52 ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
7/31/2022 17:24:50 ΠΕ70	Γυναίκα	41-50
7/31/2022 18:13:19 ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
8/1/2022 10:45:11 ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
8/1/2022 10:51:20 ΠΕ70	Γυναίκα	51-60
8/1/2022 12:33:58 ΠΕ70	Γυναίκα	41-50
8/1/2022 18:01:59 ΠΕ70	Γυναίκα	22-30
8/2/2022 0:49:20 ΠΕ60	Γυναίκα	51-60
8/2/2022 11:24:26 ΠΕ60	Γυναίκα	41-50

8/2/2022 14:45:34 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
8/2/2022 15:59:10 ΠΕ60	Γυναίκα	22-30
8/2/2022 17:27:20 ΠΕ70	Γυναίκα	41-50
8/3/2022 17:42:24 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
8/3/2022 20:35:39 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
8/4/2022 13:00:46 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
8/4/2022 13:44:40 ΠΕ60	Γυναίκα	22-30
8/7/2022 15:31:01 ΠΕ70	Γυναίκα	31-40
8/8/2022 9:36:46 ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
8/8/2022 16:43:01 ΠΕ70	Γυναίκα	22-30
8/8/2022 16:43:31 ΠΕ70	Γυναίκα	22-30
8/8/2022 17:04:43 ΠΕ60	Γυναίκα	31-40
8/9/2022 18:44:09 ΠΕ70	Γυναίκα	41-50
8/16/2022 9:34:11 ΠΕ60	Γυναίκα	41-50
8/22/2022 0:43:18 ΠΕ70	Άνδρας	31-40
9/3/2022 18:07:14 ΠΕ06	Γυναίκα	22-30
9/3/2022 18:34:18 ΠΕ60	Γυναίκα	22-30
9/3/2022 21:56:05 ΠΕ60	Γυναίκα	31-40

3. Ανώτατο Μορφωτικό	4. Διδακτική Εμπειρία	5. Σχέση εργασίας	6. Γνωρίζετε τον όρο Βι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	0-10	Αναπληρωτής/τρια στο	Ναι
Πτυχίο Παιδαγωγικής Α	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	0-10	Αναπληρωτής/τρια στο	Ναι
Πτυχίο Παιδαγωγικής Α	21-30	Συμβασιούχος στον ιδι	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	21-30	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Πτυχίο Παιδαγωγικής Α	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Όχι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	0-10	Αναπληρωτής/τρια στο	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	0-10	Αναπληρωτής/τρια στο	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	0-10	Αναπληρωτής/τρια στο	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	0-10	Αναπληρωτής/τρια στο	Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	0-10	Αναπληρωτής/τρια στο	Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Διδακτορικό	0-10	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Πτυχίο Παιδαγωγικής Α	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	0-10	Αναπληρωτής/τρια στο	Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	0-10	Αναπληρωτής/τρια στο	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Διδακτορικό	21-30	Μόνιμος/η στον δημόσι	Όχι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	21-30	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	0-10	Αναπληρωτής/τρια στο	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Μετεκπαίδευση	21-30	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	21-30	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	11-20	Αναπληρωτής/τρια στο	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	11-20	Αναπληρωτής/τρια στο	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι	Ναι

Μεταπτυχιακός Τίτλος	0-10	Αναπληρωτής/τρια στο Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	0-10	Αναπληρωτής/τρια στο Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	11-20	Αναπληρωτής/τρια στο Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	0-10	Αναπληρωτής/τρια στο Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	0-10	Αναπληρωτής/τρια στο Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	0-10	Μόνιμος/η στον δημόσι Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	0-10	Μόνιμος/η στον δημόσι Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	0-10	Μόνιμος/η στον δημόσι Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	0-10	Μόνιμος/η στον δημόσι Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	21-30	Μόνιμος/η στον δημόσι Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	11-20	Μόνιμος/η στον δημόσι Ναι
Πτυχίο Πανεπιστημίου	0-10	Μόνιμος/η στον δημόσι Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	0-10	Αναπληρωτής/τρια στο Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	0-10	Αναπληρωτής/τρια στο Ναι
Μεταπτυχιακός Τίτλος	0-10	Μόνιμος/η στον δημόσι Ναι

7. Πώς θα χαρακτηρίζα	8. Οι γνώσεις σας για τ	9. Ποιες είναι οι διαστά	10. Οι 17 Στόχοι για την
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Μη ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Επαρκείς	Ναι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Μη ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Μη ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Άριστες	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Ναι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Ναι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Ναι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Μη ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική και κοιν	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Επαρκείς	Ναι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Επαρκείς	Ναι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Επαρκείς	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Μη ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Μη ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Επαρκείς	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Μη ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Επαρκείς	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Όχι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ανεπαρκείς	Δεν γνωρίζω/Δεν απαν	Περιβαλλοντική, Οικονο	Όχι
Ικανοποιητικές	Ναι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Ναι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Επαρκείς	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Επαρκείς	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Μη ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Ναι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Μη ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι

Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική και Οικ	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Επαρκείς	Ναι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Επαρκείς	Ναι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Επαρκείς	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Ναι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Επαρκείς	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Ναι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Μη ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Μη ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Ναι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Ναι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Ανεπαρκείς	Ναι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι
Μη ικανοποιητικές	Όχι	Περιβαλλοντική, Οικονο	Ναι

Ναι	Οι οικονομικές και περι ευημερία των μελλοντικ	Όχι
Ναι	Οι οικονομικές, περιβα κλιματική αλλαγή	Όχι
Ναι	Οι οικονομικές, περιβα ευημερία των μελλοντικ	Ναι
Ναι	Οι οικονομικές, περιβα ευημερία των μελλοντικ	Ναι
Ναι	Οι οικονομικές και περι ευημερία των μελλοντικ	Ναι
Ναι	Οι οικονομικές, περιβα ευημερία των μελλοντικ	Όχι
Ναι	Οι οικονομικές, περιβα ευημερία των μελλοντικ	Ναι
Ναι	Οι οικονομικές, περιβα ευημερία των μελλοντικ	Όχι
Ναι	Οι οικονομικές, περιβα κλιματική αλλαγή	Ναι
Ναι	Οι οικονομικές, περιβα κλιματική αλλαγή	Ναι
Ναι	Οι οικονομικές, περιβα δεν γνωρίζω	Ναι
Ναι	Οι οικονομικές, περιβα κλιματική αλλαγή	Όχι
Ναι	Οι οικονομικές, περιβα κλιματική αλλαγή	Όχι
Ναι	Οι οικονομικές, περιβα ευημερία των μελλοντικ	Ναι
Ναι	Οι οικονομικές, περιβα κλιματική αλλαγή	Ναι
Ναι	Οι οικονομικές, περιβα ευημερία των μελλοντικ	Όχι
Ναι	Οι οικονομικές, περιβα ευημερία των μελλοντικ	Όχι
Ναι	Οι οικονομικές, περιβα ευημερία των μελλοντικ	Όχι

18. Έχετε επιμορφωθεί	19. Με ποιον τρόπο;	20. Ποια είναι η κύρια π	21. Οι 17 στόχοι ΒΑ εί
Ναι	Σεμινάριο	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Ναι	Σπουδές σε ΑΕΙ	Επιμόρφωση	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Συνάδελφοι	ανεξάρτητοι
Ναι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Εφημερίδες/Περιοδικά	ανεξάρτητοι
Ναι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Ναι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Άλλο		Δεν γνωρίζω
Όχι	Άλλο	Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Όχι		Δεν έχω ενημέρωση γι	Δεν γνωρίζω
Όχι		Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Ναι	Σπουδές σε ΑΕΙ	Επιμόρφωση	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι			Δεν γνωρίζω
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Ναι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Ναι	Σεμινάριο	Επιμόρφωση	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Αυτομόρφωση	Συνάδελφοι	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Άλλο	Συνάδελφοι	Δεν γνωρίζω
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Όχι	Άλλο	Δε θυμάμαι	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Αυτομόρφωση	Εφημερίδες/Περιοδικά	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Άλλο	Συνάδελφοι	Δεν γνωρίζω
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Ναι	Σπουδές σε ΑΕΙ	Επιμόρφωση	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	
Όχι		Τηλεόραση	Δεν γνωρίζω
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Ναι	Σεμινάριο	Επιμόρφωση	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Όχι		Εφημερίδες/Περιοδικά	Δεν γνωρίζω
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	ανεξάρτητοι
Ναι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Άλλο	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Ναι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι			αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι			Δεν γνωρίζω
Ναι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η

Ναι	Σεμινάριο	Επιμόρφωση	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Άλλο	Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Ναι	Σπουδές σε ΑΕΙ	Επιμόρφωση	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Άλλο		Δεν γνωρίζω
Ναι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι			Δεν γνωρίζω
Όχι	Άλλο	Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Όχι	Άλλο	Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Όχι	Σπουδές σε ΑΕΙ	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Άλλο	Διαδίκτυο	ανεξάρτητοι
Ναι	Σπουδές σε ΑΕΙ	Επιμόρφωση	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Όχι		Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Όχι		Τιποτα	Δεν γνωρίζω
Όχι		Διαδίκτυο	ανεξάρτητοι
Όχι			Δεν γνωρίζω
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Σπουδές σε ΑΕΙ	Συνάδελφοι	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Ναι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Ναι	Σεμινάριο	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Ναι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Άλλο	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι			Δεν γνωρίζω
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι			Δεν γνωρίζω
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Ναι	Σπουδές σε ΑΕΙ	Επιμόρφωση	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Άλλο	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Συνάδελφοι	Δεν γνωρίζω
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Ναι	Σπουδές σε ΑΕΙ	Επιμόρφωση	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η

Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Ναι	Σπουδές σε ΑΕΙ	Επιμόρφωση	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Άλλο	Εφημερίδες/Περιοδικά	
Όχι		Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Άλλο	Εφημερίδες/Περιοδικά	ανεξάρτητοι
Ναι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Αυτομόρφωση	Επιμόρφωση	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι			Δεν γνωρίζω
Ναι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Άλλο	Τηλεόραση	Δεν γνωρίζω
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Ναι	Σπουδές σε ΑΕΙ	Επιμόρφωση	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Ναι	Άλλο	Επιμόρφωση	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Όχι		Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Ναι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Όχι			αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Άλλο	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Επιμόρφωση	Δεν γνωρίζω
Όχι			Δεν γνωρίζω
Όχι	Άλλο	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Συνάδελφοι	Δεν γνωρίζω
Όχι			Δεν γνωρίζω
Ναι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Άλλο	Καμία	Δεν γνωρίζω
Όχι		Τηλεόραση	Δεν γνωρίζω
Ναι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	ανεξάρτητοι
Ναι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι			Δεν γνωρίζω
Όχι	Άλλο	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Ναι	Σεμινάριο	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι			Δεν γνωρίζω
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Ναι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Όχι	Αυτομόρφωση	Με αφορμή την επιλογή	ανεξάρτητοι
Όχι	Αυτομόρφωση	Εφημερίδες/Περιοδικά	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι			Δεν γνωρίζω
Όχι			Δεν γνωρίζω
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Δεν έχω ενημέρωση	Δεν γνωρίζω
Όχι	Άλλο	Επιμόρφωση	Δεν γνωρίζω
Ναι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	ανεξάρτητοι
Όχι		Επιμόρφωση	Δεν γνωρίζω

Όχι	Άλλο	Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Όχι	Άλλο		αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	ανεξάρτητοι
Ναι	Σπουδές σε ΑΕΙ	Επιμόρφωση	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Ναι	Αυτομόρφωση	Εφημερίδες/Περιοδικά	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	Δεν γνωρίζω
Όχι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Ναι	Σπουδές σε ΑΕΙ	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Ναι	Αυτομόρφωση	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι		Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι			αλληλοεξαρτώμενοι (η
Ναι	Σπουδές σε ΑΕΙ	Επιμόρφωση	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Ναι	Σπουδές σε ΑΕΙ	Διαδίκτυο	αλληλοεξαρτώμενοι (η
Όχι			Δεν γνωρίζω
Όχι			Δεν γνωρίζω

22. Οι 17 στόχοι ΒΑ έχ	23. Θα μπορούσατε να	24. Έχετε πραγματοποι	25. Πόσο συχνά πραγμ
Ναι	Ποιοτική εκπαίδευση, Ι	Ναι	5
Ναι		Ναι	3
Ναι	Μηδενικη φτώχεια, μηδ	Ναι	2
Ναι	Λιγότερη φτώχεια και π	Ναι	3
Ναι	Μηδενική πείνα κ φτώχ	Ναι	1
Ναι	Μηδενική φτώχεια και	Ναι	3
Ναι		Όχι	3
Ναι	Ποιοτική εκπαίδευση, Ζ	Ναι	4
Ναι	Ποιοτική εκπαίδευση, α	Ναι	3
Δεν γνωρίζω		Ναι	4
Δεν γνωρίζω		Όχι	3
Δεν γνωρίζω		Όχι	2
Ναι	1. Εξάλειψη της φτώχει	Ναι	3
Ναι		Ναι	3
Ναι		Ναι	3
Ναι		Ναι	2
Ναι	Μηδενική πείνα, μηδενι	Ναι	4
Ναι	1. Ειρήνη, δικαιοσύνη,	Ναι	3
Ναι		Ναι	3
Ναι		Ναι	3
Ναι		Ναι	2
Δεν γνωρίζω	Καθαρότερο περιβάλλο	Όχι	2
Ναι	Καλή υγεία κ ευημερία,	Ναι	4
Ναι		Όχι	1
Ναι	Κοινωνική ευαισθητοπο	Όχι	1
Ναι	Ισότητα των φύλων, επ	Ναι	4
Δεν γνωρίζω		Όχι	1
Ναι	Μηδενική φτώχεια και	Όχι	2
Ναι	Μηδενική φτώχεια ,μηδ	Όχι	3
Δεν γνωρίζω		Ναι	2
Ναι		Όχι	2
Ναι	Ισότητα φύλων, Υγεία,	Όχι	1
Δεν γνωρίζω		Όχι	1
Ναι	Εξάλειψη πείνας, φτώχ	Ναι	3
Δεν γνωρίζω		Όχι	1
Ναι		Όχι	2
Ναι		Ναι	4
Δεν γνωρίζω		Όχι	1
Ναι		Όχι	2
Ναι	Ναι	Ναι	3
Ναι	Δράση για το κλίμα, κα	Ναι	4
Ναι		Όχι	1
Ναι		Όχι	2
Ναι	Ανισότητα, οικονομική	Ναι	2
Ναι	Ποιοτική εκπαίδευση, Δ	Ναι	3
Ναι		Ναι	2
Δεν γνωρίζω		Όχι	1
Ναι	κλιματική αλλαγή, μηδα	Ναι	4

Ναι	Προστασία του περιβαλ	Ναι	3
Δεν γνωρίζω		Όχι	1
Ναι		Όχι	2
Ναι		Όχι	3
Ναι	ισότητα οικολογική συν	Ναι	4
Ναι	δίκαιη ανάπτυξη,μηδενι	Ναι	4
Δεν γνωρίζω		Όχι	1
Ναι	Μηδενική φτώχεια, μηδ	Ναι	4
Δεν γνωρίζω		Όχι	2
Ναι		Όχι	1
Δεν γνωρίζω		Όχι	2
Δεν γνωρίζω		Όχι	1
Ναι		Ναι	2
Όχι	Ισότητα, ενεργειακή ευη	Ναι	4
Ναι	Κλιματική δράση, καθό	Ναι	3
Ναι		Ναι	3
Ναι	Δε γνώριζα του 17 στό	Όχι	3
Ναι		Όχι	2
Δεν γνωρίζω		Όχι	1
Ναι	Μηδενική φτώχεια, μηδ	Όχι	2
Δεν γνωρίζω		Όχι	1
Ναι	Ο κόσμος να γίνει πιο δ	Ναι	4
Ναι	Ποιοτική εκπαίδευση, μ	Ναι	4
Ναι	Κλιματική αλλαγήΚαθα	Ναι	4
Ναι	Η εξάλειψη της πείνας	Ναι	2
Ναι	Μηδενική φτώχεια, Δρά	Ναι	5
Ναι		Ναι	3
Ναι		Ναι	3
Ναι		Ναι	3
Δεν γνωρίζω		Όχι	1
Ναι		Ναι	3
Δεν γνωρίζω		Όχι	1
Ναι	Αειφορία, τοπικη κληρο	Όχι	2
Ναι	Δε θυμάμαι	Όχι	2
Ναι		Ναι	4
Ναι	η εξάλειψη της φτώχεια	Ναι	4
Ναι		Ναι	2
Ναι	Καθαρό νερό, υπεύθυν	Ναι	4
Ναι		Ναι	3
Δεν γνωρίζω		Όχι	2
Ναι	Όχι	Ναι	2
Ναι		Όχι	1
Ναι		Όχι	3
Ναι		Ναι	2
Ναι		Όχι	1
Δεν γνωρίζω		Όχι	1
Ναι		Ναι	2
Ναι	- Να αποκτήσουν περιβ	Ναι	5
Ναι		Ναι	3

Δεν γνωρίζω		Όχι	1
Ναι	Εξάλειψη της φτώχειας	Ναι	4
Ναι		Ναι	4
Δεν γνωρίζω		Ναι	2
Δεν γνωρίζω		Ναι	2
Ναι	Ισότητα, καθαρή ενέργει	Ναι	3
Όχι		Όχι	1
Ναι		Όχι	3
Ναι		Όχι	2
Δεν γνωρίζω		Όχι	1
Ναι		Ναι	3
Ναι	καλή υγεία, μηδενική π	Ναι	4
Ναι		Όχι	3
Ναι	Ισότητα, πείνα, νερό, κλ	Ναι	3
Ναι	Καθαρό περιβάλλον, α	Ναι	3
Ναι	Καθόλου φτώχεια, καθό	Ναι	5
Ναι		Όχι	1
Δεν γνωρίζω		Όχι	3
Δεν γνωρίζω		Όχι	3
Ναι	Ισότητα των φύλων, πε	Όχι	2
Ναι		Όχι	2
Ναι	Κοινωνική και μορφωτι	Όχι	3
Ναι		Όχι	2
Δεν γνωρίζω		Όχι	3
Δεν γνωρίζω		Ναι	2
Δεν γνωρίζω		Όχι	3
Δεν γνωρίζω		Ναι	4
Ναι		Ναι	2
Ναι	Όχι	Όχι	3
Δεν γνωρίζω		Όχι	1
Ναι	Ποιοτική εκπαίδευση ζ	Ναι	4
Ναι		Όχι	3
Ναι		Ναι	3
Ναι		Ναι	2
Δεν γνωρίζω		Όχι	2
Ναι	Οικολογία, Ισότητα,	Ναι	3
Ναι		Ναι	2
Δεν γνωρίζω		Όχι	1
Ναι		Ναι	5
Ναι	Μηδενική πείνα, μηδενι	Ναι	4
Ναι	Κλίμα, εξάλειψη ανισοτή	Ναι	5
Ναι	ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΦΤΩΧΕΙΑ	Ναι	4
Δεν γνωρίζω		Όχι	1
Δεν γνωρίζω		Όχι	3
Ναι		Όχι	2
Δεν γνωρίζω	Δεν τους γνωρίζω	Όχι	3
Ναι	Δεν τους γνωρίζω	Όχι	1
Ναι		Ναι	4
Δεν γνωρίζω		Όχι	2

Ναι		Ναι	2
Ναι		Όχι	1
Ναι		Ναι	4
Ναι	Μηδενική φτώχεια, πείν	Ναι	2
Ναι	Μείωση φτώχειας, πείν	Ναι	3
Ναι		Ναι	3
Ναι	Καθαρή ενέργεια, καθα	Ναι	3
Ναι		Όχι	2
Ναι		Ναι	5
Ναι	Να επικρατεί δικαιοσύνη	Ναι	4
Ναι		Όχι	2
Ναι		Ναι	2
Ναι		Όχι	3
Ναι		Ναι	3
Ναι		Όχι	2
		Ναι	3
Ναι		Ναι	3
Δεν γνωρίζω		Όχι	1

26. Με ποιους στόχους	26. Με ποιους στόχους	26. Με ποιους στόχους	26. Με ποιους στόχους
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Πάρα πολύ	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Πάρα πολύ	Λίγο	Πάρα πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Πάρα πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Λίγο	Πάρα πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Πάρα πολύ	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ	Πολύ

Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Καθόλου	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Καθόλου	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Λίγο

Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Καθόλου	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Λίγο	Καθόλου	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Πάρα πολύ	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Πολύ

Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Πάρα πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πάρα πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Καθόλου	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Καθόλου	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Λίγο

26. Με ποιους στόχους	26. Με ποιους στόχους	26. Με ποιους στόχους	26. Με ποιους στόχους
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο	Πάρα πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Πάρα πολύ	Λίγο	Καθόλου	Πολύ
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	Λίγο
Πάρα πολύ	Καθόλου	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο	Πάρα πολύ
Πολύ	Καθόλου	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Πάρα πολύ	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Πάρα πολύ	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Καθόλου	Καθόλου	Λίγο
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο	Πολύ

Πολύ	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Πάρα πολύ	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ	Καθόλου
Πολύ	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Καθόλου

Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Λίγο	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Πάρα πολύ	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Πάρα πολύ	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου	Πάρα πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πάρα πολύ	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ

Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Καθόλου	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πάρα πολύ	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
Πάρα πολύ	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου

26. Με ποιους στόχους	26. Με ποιους στόχους	26. Με ποιους στόχους	26. Με ποιους στόχους
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο
Πάρα πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Λίγο	Καθόλου	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Πάρα πολύ	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Πάρα πολύ	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Καθόλου	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Πάρα πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Καθόλου	Πάρα πολύ	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο

Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πάρα πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πάρα πολύ	Λίγο	Πάρα πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Πάρα πολύ	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Πάρα πολύ
Καθόλου	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου

Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πάρα πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Καθόλου	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πάρα πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Πάρα πολύ	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Πάρα πολύ	Πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Λίγο	Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Πάρα πολύ	Πολύ	Λίγο

Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Λίγο	Πάρα πολύ	Πολύ	Λίγο
Πάρα πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Λίγο	Πολύ

26. Με ποιους στόχους	26. Με ποιους στόχους	26. Με ποιους στόχους	26. Με ποιους στόχους
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ	Λίγο
Πάρα πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πάρα πολύ	Πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ
Πάρα πολύ	Πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Καθόλου	Καθόλου	Πολύ
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Πάρα πολύ

Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο	Πάρα πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Λίγο
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Πάρα πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πάρα πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Καθόλου	Πολύ
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο

Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Πάρα πολύ	Πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ
Πολύ	Καθόλου	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	Πολύ
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο	Πάρα πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πάρα πολύ	Πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ

Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Καθόλου	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ

26. Με ποιους στόχους	27. Σε ό,τι αφορά τον 1	28. Παρακαλώ απαντή	29. Με τους Στόχους, τ
Λίγο	Με άλλα σχολεία Α/θμιας		Με κάποιους έχω ασχο
Καθόλου	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πάρα πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ		Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Καθόλου	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ		Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Λίγο	Με άλλα σχολεία Α/θμιας		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γονείς		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ		Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Λίγο	Με οργανισμούς		Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Λίγο	Με τον Δήμο/Περιφέρεια		Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ		Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με τον Δήμο/Περιφέρεια		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με οργανισμούς		
Λίγο	Με κανένα		Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Πολύ	Με κανένα		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με άλλα σχολεία Α/θμιας		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ		Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Καθόλου	Με κανένα		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τον Δήμο/Περιφέρεια		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με κανένα		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πάρα πολύ	Με τα περισσότερα απ	Με τα περισσότερα από τα παραπάνω	
Λίγο	Με άλλα σχολεία Α/θμιας		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τον Δήμο/Περιφέρεια		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πάρα πολύ	Με άλλα σχολεία Α/θμιας		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με οργανισμούς		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με άλλα σχολεία Α/θμιας		Δεν το είχα κατά νου
Καθόλου	Με κανένα		Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Λίγο	Με κανένα		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ		Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Λίγο	Με κανένα		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με οργανισμούς		Δύσκολοι για μικρά παι
Καθόλου	Με κανένα		Δεν με ενδιαφέρει
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα		Η έλλειψη ώρας εργαστ
Λίγο	Με κανένα		Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με οργανισμούς		Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Λίγο	Με κανένα		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα		
Καθόλου	Με κανένα		Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πάρα πολύ	Με τον Δήμο/Περιφέρεια		Νιώθω ότι δεν έχω επα

Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Πολύ	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με οργανισμούς	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πάρα πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Πολύ	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γονείς	
Καθόλου	Με κανένα	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Λίγο	Με κανένα	Δεν είχαν επιλεγεί από
Λίγο	Με άλλα σχολεία Α/θμιας	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γονείς	
Λίγο	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανεναν	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πάρα πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πάρα πολύ	Με όλους τους παραπά	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πάρα πολύ	Με οργανισμούς	
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Δεν υπαρχει αρκετος χ
Πάρα πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Καθόλου	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με δημο, με αλλα σζολ	Με δημο, με αλλα σχολεια, με οργανισμους
Πάρα πολύ	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γονείς	
Λίγο	Με οργανισμούς	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Δεν έτυχε.
Λίγο	Με άλλα σχολεία Β/θμιας	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με κανένα	Δεν έχω επαρκή κατάρ
Λίγο	Με άλλα σχολεία Α/θμιας	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα	Δεν με ενδιαφέρει
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Πάρα πολύ	Με οργανισμούς	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα

Καθόλου	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πάρα πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Καθόλου	.	Δεν δίνεται η δυνατότητα πολλαπλής επιλογής.
Καθόλου	Με κανένα	Δεν με ενδιαφέρει
Πάρα πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πάρα πολύ	Με οργανισμούς	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Πολύ	Με οργανισμούς	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Καθόλου	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πάρα πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πάρα πολύ	Με σχολεία Αθμιας, Βθμ	Με σχολεία Αθμιας, Βθμ
Καθόλου	Με κανένα	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Λίγο	Με οργανισμούς	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τον Δήμο/Περιφέρεια	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Λίγο	Με τον Δήμο/Περιφέρεια	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με οργανισμούς	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Λίγο	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τον Δήμο/Περιφέρεια	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πάρα πολύ	Με όλα τα παραπάνω μπορούν να συντελέσου	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Πολύ	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με οργανισμούς	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με κανένα	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Πάρα πολύ	Κέντρο ψυχικής υγείας	Κέντρο ψυχικής υγείας
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πάρα πολύ	Με τον Δήμο/Περιφέρεια	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με τον Δήμο/Περιφέρεια	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με άλλα σχολεία Α/θμιας	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με σχολικη κοινοτητα,μ	Με σχολικη κοινοτητα,μ
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Καθόλου	Με κανένα	Δεν με ενδιαφέρει
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πάρα πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζε
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα

Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τον Δήμο/Περιφέρεια	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Καθόλου	Με κανένα	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζει
Πάρα πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζει
Καθόλου	Με κανένα	Δεν έχω προλάβει
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζει
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζει
Λίγο	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Θεωρώ ότι δεν κεντρίζει
Πολύ	Με τη σχολική κοινότητα: άλλα τμήματα ή/και γ	Νιώθω ότι δεν έχω επα
Λίγο	Με οργανισμούς	Νιώθω ότι δεν έχω επα

ι το ενδιαφέρον των παι	Επιμόρφωση	Ναι	Επιμόρφωση
ρική κατάρτιση	Κρίνεται πλέον αναγκαί	Όχι	Οικείο περιβάλλον (συν
ρική κατάρτιση	Συμφωνώ απόλυτα. Επ	Όχι	Οικείο περιβάλλον (συν
ρική κατάρτιση	Χρειάζονται επιμορφω	Όχι	Δε γνωρίζω
ρική κατάρτιση	μέσω σεμιναρίων και ε	Ναι	Επιμόρφωση
ρική κατάρτιση	Μέσω σεμιναρίων και ε	Όχι	Οικείο περιβάλλον (συν
ρική κατάρτιση	Επιδοτούμενη επιμόρφ	Ναι	Επιμόρφωση
ι το ενδιαφέρον των παι	Είναι απαραίτητη, χρειά	Ναι	Περιοδικά/εφημερίδες/ε
ρική κατάρτιση		Όχι	
ρική κατάρτιση	Συνεχής επιμόρφωση	Όχι	Διαδίκτυο
ρική κατάρτιση		Όχι	Διαδίκτυο
ρική κατάρτιση		Όχι	Διαδίκτυο
		Ναι	Επιμόρφωση
ι το ενδιαφέρον των παι	Να υπάρχει σωστή κατ	Ναι	Επιμόρφωση
Δεν είχαν επιλεχθεί απ	Με επιμορφώσεις που	Ναι	Διαδίκτυο
ρική κατάρτιση		Ναι	Επιμόρφωση
	Οι εκπαιδευτικοί θα πρ	Ναι	Επιμόρφωση
ρική κατάρτιση		Ναι	Οικείο περιβάλλον (συν
ρική κατάρτιση	Επιμόρφωση	Όχι	Από πουθενά
ρική κατάρτιση	Με εκπαίδευση και συν	Όχι	Διαδίκτυο
ρική κατάρτιση		Όχι	
ρική κατάρτιση	Χρειάζονται επιμόρφω	Ναι	Επιμόρφωση
ρική κατάρτιση	Επιμόρφωση, Υλικό	Ναι	Οικείο περιβάλλον (συν
ρική κατάρτιση		Ναι	Διαδίκτυο
ρική κατάρτιση	Επιμόρφωση γύρω απ	Όχι	
Δεν προέκυψε ως τώρα	Σεμινάρια, Επιμορφώσ	Ναι	Διαδίκτυο
Δεν υπάρχει αρκετος χ	Με πρακτικούς τροπου	Ναι	Διαδίκτυο
ι το ενδιαφέρον των παι	Επιμόρφωση	Ναι	Επιμόρφωση
ρική κατάρτιση	Επιμόρφωση	Ναι	Διαδίκτυο
ρική κατάρτιση		Όχι	Διαδίκτυο
ι το ενδιαφέρον των παι	διών	Ναι	Διαδίκτυο
ρική κατάρτιση	Επί του παρόντος ελλιπ	Όχι	
Ελλιπης χρονος	Επιμορφωσεις, αλλαγη	Ναι	Τα παραπανω
ρική κατάρτιση	Επιμορφωση	Ναι	Μεταπτυχιακο
ρική κατάρτιση	Οι εκπαιδευτικοί χρειάζ	Ναι	Περιοδικά/εφημερίδες/ε
λόγω πολλών προγραμ	πρέπει να στηριχθούν γ	Ναι	Επιμόρφωση
ρική κατάρτιση	Επιμόρφωση	Ναι	Διαδίκτυο
Η διδασκαλία διαφόρω	Ο δάσκαλος του ελληνι	Ναι	Επιμόρφωση
ι το ενδιαφέρον των παι	διών	Ναι	Επιμόρφωση
ρική κατάρτιση		Ναι	Οικείο περιβάλλον (συν
ρική κατάρτιση	Ναι	Ναι	Διαδίκτυο
ρική κατάρτιση		Ναι	Περιοδικά/εφημερίδες/ε
ρική κατάρτιση	Συνεργασία με ΑΕΙ	Ναι	Διαδίκτυο
Δεν έχω επαρκή κατάρ	Αμοιβή, εντάζει της δρα	Όχι	Διαδίκτυο
ρική κατάρτιση		Ναι	Διαδίκτυο
		Όχι	
ι το ενδιαφέρον των παι	Υπάρχει μικρή στήριξη	Ναι	Οικείο περιβάλλον (συν
ρική κατάρτιση	Με την καλή συνεργασ	Ναι	Επιμόρφωση
ρική κατάρτιση		Ναι	Επιμόρφωση

ρκή κατάρτιση		Όχι	
ρκή κατάρτιση	Θετικη γνώμη. Επιμόρ	Ναι	Επιμόρφωση
ρκή κατάρτιση		Ναι	
	Περιοδικά/εφημερίδες/ερκή κατάρτιση		Με επιμορφωση ως
πρ Όχι			
ι το ενδιαφέρον των παι	Με επιμορφωτικα σεμιν	Ναι	Επιμόρφωση
Δεν έτυχε.	Υλικά, παρέχοντας υλικ	Ναι	Περιοδικά/εφημερίδες/ε
		Ναι	Επιμόρφωση
ρκή κατάρτιση		Ναι	Διαδίκτυο
ρκή κατάρτιση	Επιμορφωση	Όχι	Επιμόρφωση
ρκή κατάρτιση		Όχι	Διαδίκτυο
ρκή κατάρτιση		Ναι	Διαδίκτυο
ι το ενδιαφέρον των παι	Πρακτική επιμόρφωση	Ναι	Επιμόρφωση
ι το ενδιαφέρον των παι	Συμφωνώ. Οι επιμορφ	Ναι	Επιμόρφωση
ρκή κατάρτιση	Είναι απαραίτητο να επ	Ναι	Διαδίκτυο
ρκή κατάρτιση	Επιμορφώσεις σε θεμα	Όχι	Οικείο περιβάλλον (συν
ρκή κατάρτιση	Επιμόρφωση,σεμιναρια	Ναι	
	Επιμόρφωσηι το ενδιαφέρον των παιδιών	Όχι	
ρκή κατάρτιση		Όχι	
ρκή κατάρτιση	Συνεχής στήριξη μεσω	Ναι	Επιμόρφωση
ι το ενδιαφέρον των παι	Συμφωνώ απόλυτα... Α	Ναι	
	Επιμόρφωση ρκή κατάρτιση		
		Όχι	
ι το ενδιαφέρον των παι	Επιμορφωση, μείωση τ	Ναι	
	Επιμόρφωσηρκή κατάρτιση	Όχι	
ι το ενδιαφέρον των παι	Σεμιναρια, εκπαιδευτικο	Ναι	Διαδίκτυο
ρκή κατάρτιση		Όχι	Διαδίκτυο
ρκή κατάρτιση		Όχι	Οικείο περιβάλλον (συν
ρκή κατάρτιση	Με υλικοτεχνική δομή σ	Όχι	Οικείο περιβάλλον
(συνρκή κατάρτιση		Όχι	
ρκή κατάρτιση		Όχι	Καμια
ρκή κατάρτιση		Όχι	Οικείο περιβάλλον (συν
ι το ενδιαφέρον των παι	Οι εκπαιδευτικοί πρέπει	Ναι	Διαδίκτυο
ρκή κατάρτιση	Επιμόρφωση	Ναι	Επιμόρφωση
ρκή κατάρτιση	Στήριξη μέσω Επιμόρφ	Ναι	Διαδίκτυο

ρκή κατάρτιση	Επιμορφώσεις (προϋπ	Ναι	
γίνει επιμ	Περιοδικά/εφημερίδες/ει το ενδιαφέρον των παι	Θα πρέπει να	
ι το ενδιαφέρον των παι	Υλικό, υποδομές, ουσια	Ναι	Διαδίκτυο
ρκή κατάρτιση		Ναι	Επιμόρφωση
ρκή κατάρτιση		Ναι	Επιμόρφωση
ρκή κατάρτιση	Επιμόρφωση δια ζώση	Ναι	Διαδίκτυο
ρκή κατάρτιση	Οργάνωση σχετικών επ	Ναι	Επιμόρφωση
ρκή κατάρτιση	Πρέπει να στηριχτούν μ	Ναι	Περιοδικά/εφημερίδες/ε
ι το ενδιαφέρον των παι	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞ	Ναι	Περιοδικά/εφημερίδες/ε
ι το ενδιαφέρον των παιδιών		Ναι	Επιμόρφωση
ρκή κατάρτιση		Ναι	Οικείο περιβάλλον (συν
ρκή κατάρτιση		Όχι	Διαδίκτυο
ρκή κατάρτιση		Ναι	
ρκή κατάρτιση		Ναι	Επιμόρφωση
ι το ενδιαφέρον των παι	Επιμόρφωση	Ναι	
		Ναι	Διαδίκτυο
		Όχι	ορκή κατάρτιση
			Όχι

ρκή	Σε όλους τους τομείς μ	Όχι	Οικείο περιβάλλον (συν
κατάρτιση		Όχι	
ρκή	Ενδιαφέρον τοπικής κο	Ναι	Διαδίκτυο
κατάρτιση	αι Επιμορφώσεις	Ναι	Επιμόρφωση
ρκή	αιδιών	Ναι	Επιμόρφωση
κατάρτιση	Μέσα απο εκπαιδευτές	Ναι	Επιμόρφωση
ρκή	αιδιών	Ναι	Οικείο περιβάλλον (συν
κατάρτιση	Επιμόρφωση εκπαιδευ	Ναι	Επιμόρφωση
	Μεσω επιμορφωσεων	Ναι	Διαδίκτυο
ι το ενδιαφέρον των		Ναι	Επιμόρφωση
π ι το ενδιαφέρον		Ναι	Επιμόρφωση
των π	Σεμιναρια	Ναι	Επιμόρφωση
	αιδιών	Ναι	Επιμόρφωση
	αιδιών	Όχι	
ι το ενδιαφέρον των	Δεν υπάρχουν επιμορφ	Ναι	Επιμόρφωση
πρκή κατάρτιση	Η στήριξη των εκπαιδε	Ναι	Διαδίκτυο
ρκή			
κατάρτιση			
ρκή			
κατάρτιση			
ρκή			
κατάρτιση			
ρκή			
κατάρτιση			
ι το ενδιαφέρον των			
π ι το ενδιαφέρον			
των π ρκή			
κατάρτιση			
ρκή κατάρτιση			

Δεν γνωρίζω	Ναι	Σε όλους όσοι αναφέρθ	Εκπαίδευσης και κοινο
Δεν γνωρίζω	Δεν γνωρίζω	Σε όλους όσοι αναφέρθ	Εκπαίδευσης και κοινο
Δεν γνωρίζω	Δεν γνωρίζω	Δεν γνωρίζω	Δεν γνωρίζω
Σωστό	Δεν γνωρίζω	Σε όλους όσοι αναφέρθ	Σχολικής και τοπικής κ
Σωστό	Ναι	Σε όλους όσοι αναφέρθ	Εκπαίδευσης και κοινο
Σωστό	Ναι	Στους εκπαιδευτικούς,	Εκπαίδευσης και κοινο
Λάθος	Ναι	Στους εκπαιδευτικούς,	Σχολικής και τοπικής κ
Δεν γνωρίζω	Δεν γνωρίζω	Σε όλους όσοι αναφέρθ	Εκπαίδευσης και κοινο
Λάθος	Ναι	Σε όλους όσοι αναφέρθ	Εκπαίδευσης και κοινο
Σωστό	Ναι	Σε όλους όσοι αναφέρθ	Εκπαίδευσης και κοινο
Δεν γνωρίζω	Ναι	Σε όλους όσοι αναφέρθ	Εκπαίδευσης και κοινο
Σωστό	Ναι	Σε όλους όσοι αναφέρθ	Σχολικής και τοπικής κ
Σωστό	Ναι	Στους εκπαιδευτικούς,	Εκπαίδευσης και κοινο
Σωστό	Ναι	Σε όλους όσοι αναφέρθ	Εκπαίδευσης και κοινο
Σωστό	Ναι	Στους εκπαιδευτικούς,	Εκπαίδευσης και κοινο
Δεν γνωρίζω	Δεν γνωρίζω	Σε όλους όσοι αναφέρθ	Εκπαίδευσης και κοινο
Λάθος	Ναι	Σε όλους όσοι αναφέρθ	Εκπαίδευσης και κοινο
Σωστό	Ναι	Σε όλους όσοι αναφέρθ	Σχολικής και τοπικής κ

Δεν γνωρίζω	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Δεν γνωρίζω	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Δεν γνωρίζω	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Δεν γνωρίζω	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Δεν γνωρίζω	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Ναι	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Δεν γνωρίζω	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Δεν γνωρίζω			
Ναι	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Δεν γνωρίζω	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Δεν γνωρίζω	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Ναι	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Καθόλου	Λίγο	Λίγο

Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Δεν γνωρίζω	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Λίγο
νίας	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Δεν γνωρίζω	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Ναι	Πολύ	Πολύ	Πολύ

Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Πολύ	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ

Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Λίγο

Λίγο	Καθόλου	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου

Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ		Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ

39. Τσεκάρετε όσα από	39. Τσεκάρετε όσα από	39. Τσεκάρετε όσα από	40. Η εκπαίδευση διαμ
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Λίγο	Λίγο	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	3
Πολύ	Λίγο	Λίγο	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Λίγο	Λίγο	Λίγο	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	
Πολύ	Λίγο	Πολύ	5
Λίγο	Λίγο	Λίγο	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Λίγο	Λίγο	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	2
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	3
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5

Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Λίγο	4
Πολύ	Λίγο	Πολύ	4
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	4
Πολύ	Λίγο	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
			4
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	3
Πολύ	Λίγο	Λίγο	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	3
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Λίγο	Λίγο	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	3
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Λίγο	Λίγο	Λίγο	2
Πολύ	Λίγο	Λίγο	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4

Πολύ	Λίγο	Λίγο	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Λίγο	Πολύ	4
Πολύ			5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	3
Πολύ	Λίγο	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Λίγο	Λίγο	3
Πολύ	Πολύ	Πολύ	3
Πολύ	Λίγο	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	3
Πολύ			5
Πολύ	Πολύ	Λίγο	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Λίγο	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	3
Πολύ	Λίγο	Λίγο	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Λίγο	Λίγο	5
Πολύ	Λίγο	Καθόλου	2
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Λίγο	Λίγο	Πολύ	5
			4
Λίγο	Λίγο	Λίγο	3
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Λίγο	Λίγο	Λίγο	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Λίγο	Λίγο	Λίγο	4
Πολύ	Λίγο	Πολύ	5
Λίγο	Λίγο	Πολύ	3
			4
Πολύ	Λίγο	Λίγο	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	5

Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Λίγο	Πολύ	3
Λίγο	Λίγο	Πολύ	2
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Πολύ	Πολύ	4
Πολύ	Λίγο	Πολύ	5
Λίγο	Πολύ	Πολύ	5
Πολύ	Πολύ	Πολύ	5

41. Έχετε εφαρμόσει σ	42. Αν ναι, με ποια στο	43. Έχετε εφαρμόσει σ	44. Αν ναι, ποια από τις
Ναι	Για την σύνθεση μιας σ	Ναι	Πολύ
Ναι		Όχι	Πολύ
Ναι	Στα εργαστήρια δεξιοτή	Ναι	Πολύ
Όχι		Ναι	Πολύ
Όχι		Ναι	Λίγο
Ναι		Ναι	Πολύ
Ναι	Περιβάλλον	Ναι	Λίγο
Ναι	τη μελέτη της θεματικής	Ναι	Λίγο
Όχι		Ναι	Καθόλου
Ναι	Αυτοπεποίθηση και αυτ	Ναι	Πολύ
Όχι		Ναι	Πολύ
Όχι		Όχι	Καθόλου
Ναι	Συνεργασία ,κριτική σκ	Ναι	Πολύ
Όχι		Ναι	Πολύ
Όχι		Όχι	Λίγο
Ναι		Ναι	Πολύ
Ναι		Ναι	Πάρα πολύ
Ναι	το παιχνίδι ρόλων	Ναι	Λίγο
Ναι	Ανθρώπινα δικαιώματα	Ναι	Λίγο
Όχι		Όχι	Καθόλου
Ναι		Ναι	Πολύ
Ναι	Κυκλοφοριακή αγωγή	Όχι	Πολύ
Όχι	Ζωή στο νερό,λιγότερε	Ναι	Πολύ
Ναι		Όχι	Πάρα πολύ
Όχι		Όχι	Λίγο
Ναι	Καθημερινά σε όλα τα	Ναι	Πάρα πολύ
Όχι		Ναι	Λίγο
Ναι	Εθελοντισμός	Ναι	Πάρα πολύ
Ναι	Περιβάλλον _ ανακύκλ	Ναι	Πολύ
Ναι		Ναι	Λίγο
Όχι		Όχι	Πολύ
Όχι		Όχι	Λίγο
Ναι		Όχι	Καθόλου
Ναι	Βιωσιμο περιβάλλον, ε	Ναι	Πολύ
Όχι		Όχι	Καθόλου
Ναι		Ναι	Πολύ
Ναι	Κριτική σκεψη	Ναι	Πάρα πολύ
Ναι	Αγωγή υγείας	Ναι	Πάρα πολύ
Ναι		Ναι	Πολύ
	Κλιματική αλλαγή,ενέργ	Ναι	Πολύ
Ναι	Φιλαναγνωσία, τέχνη.	Ναι	Πολύ
Ναι		Όχι	Λίγο
Ναι		Όχι	Πολύ
Ναι	Κυρίως σε μεγαλύτερες	Ναι	Πάρα πολύ
Ναι	Εθελοντισμός, ανθρώπ	Ναι	Πάρα πολύ
		Όχι	Πολύ
Όχι		Ναι	Πολύ
Ναι	Διαφορετικότητα - ρατσ	Ναι	Λίγο

Ναι	Ευ ζην	Ναι	Πολύ
Ναι		Ναι	Πάρα πολύ
Ναι	Συνεργασία, αυτοπεπο	Ναι	Πολύ
Ναι	Επαφη με τη φύση, ιστ	Όχι	Καθόλου
Ναι	για την διαφορετικότητα	Ναι	Πολύ
Όχι		Ναι	Λίγο
Όχι		Όχι	Καθόλου
Ναι	Ως μεθοδολογία εφαρμ	Ναι	Πάρα πολύ
Όχι		Όχι	Λίγο
Ναι	Ενδυνάμωση ομάδας	Ναι	Λίγο
Ναι		Ναι	Λίγο
Ναι		Όχι	Λίγο
Όχι		Όχι	Πολύ
Ναι	Περιβάλλον, πειράματα	Ναι	Πολύ
Ναι		Ναι	Λίγο
Ναι		Ναι	Πολύ
Ναι	Η θεματολογία ποικίλει	Όχι	Πάρα πολύ
Ναι		Όχι	Λίγο
Όχι		Όχι	Καθόλου
Όχι		Ναι	Λίγο
Όχι		Όχι	Λίγο
Ναι	συνεργασία, ενεργό ρό	Ναι	Λίγο
Ναι	Στις γιορτές, στις παγκ	Ναι	Πολύ
Όχι		Ναι	Πολύ
Όχι		Ναι	Λίγο
Ναι	Καθαρό Νερό, Κλιματικ	Ναι	Πάρα πολύ
Όχι		Ναι	Πολύ
Ναι	Περιβαλλον	Ναι	Πολύ
Ναι	Συνεργασία, αυτοπεπο	Ναι	Πάρα πολύ
		Όχι	Λίγο
Όχι		Ναι	Πολύ
Ναι	Σχολική εφημερίδα, γν	Όχι	Πολύ
Όχι		Ναι	Πάρα πολύ
Ναι	Στα εργαστηρια δεξιοτη	Ναι	Πολύ
Ναι	Πυρκαγιές και πλημμύρ	Ναι	Πολύ
Ναι	STEM, εκπαιδευτική ρο	Ναι	Πάρα πολύ
Ναι		Ναι	Λίγο
Ναι	Σχεδόν όλα τα θέματα	Ναι	Πολύ
Ναι		Ναι	Πολύ
Ναι	Συνεργασια	Ναι	Πολύ
Ναι		Ναι	Λίγο
Όχι		Όχι	Καθόλου
Ναι		Ναι	Λίγο
Όχι		Όχι	Καθόλου
Ναι	Ομαδοσυνεργατική μάθ	Όχι	Πολύ
Όχι		Όχι	Καθόλου
Ναι		Ναι	Καθόλου
Ναι	Πάντα χρησιμοποιώ σε	Ναι	Πάρα πολύ
Ναι		Ναι	Πάρα πολύ

Όχι		Όχι	Καθόλου
Ναι		Ναι	Πάρα πολύ
Ναι		Όχι	Πάρα πολύ
Όχι		Όχι	Καθόλου
Ναι	Σε αρκετά θεματα που	Ναι	Λίγο
Ναι	Ευρωπαϊκό πρόγραμμα	Ναι	Πολύ
Όχι		Ναι	Λίγο
Ναι	Συνεργασία	Ναι	Καθόλου
Όχι		Όχι	Καθόλου
Όχι		Όχι	Καθόλου
Όχι		Ναι	Πάρα πολύ
Ναι	Για πολλά	Ναι	Λίγο
Ναι	Με στόχο την ανάπτυξη	Όχι	Πολύ
Όχι		Ναι	Πολύ
Όχι		Ναι	Λίγο
Ναι	Περιβαλλοντική Εκπαίδ	Ναι	Πολύ
Όχι		Όχι	Λίγο
Όχι		Ναι	Πολύ
Ναι	Συνύπαρξη και συνεργ	Όχι	Πολύ
Ναι	Στα πλαίσια των εργασ	Ναι	Πολύ
Ναι		Όχι	Λίγο
Ναι	ενίσχυση συνεργασίας,	Ναι	Πολύ
Όχι		Ναι	Λίγο
Ναι		Όχι	Καθόλου
Όχι		Όχι	Πολύ
Ναι		Όχι	Λίγο
Όχι		Όχι	Λίγο
Όχι		Όχι	Λίγο
Όχι		Όχι	Πολύ
Όχι		Όχι	Καθόλου
Όχι		Ναι	Πάρα πολύ
Ναι	Συνεργασία Κριτική σκε	Ναι	Πολύ
Ναι		Όχι	Πολύ
Ναι	Κλιματική αλλαγή, ισότ	Ναι	Πολύ
Όχι		Όχι	Λίγο
Ναι	Φροντίζω και προστατε	Όχι	Πολύ
Όχι		Ναι	Πολύ
Όχι		Ναι	Λίγο
Ναι		Ναι	Πολύ
		Ναι	Πολύ
Ναι	Ευαισθητοποίηση για τ	Ναι	Πολύ
Ναι	ΣΤΗ ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΤΝ	Ναι	Πάρα πολύ
Όχι		Όχι	Καθόλου
Ναι		Ναι	Πολύ
Όχι		Όχι	Καθόλου
		Ναι	Πολύ
Ναι		Όχι	Πολύ
Ναι	Σε διάφορες θεματικές	Όχι	Πολύ
Ναι		Ναι	Πολύ

Ναι	Φροντίδα των αδέσποτ	Ναι	Καθόλου
Όχι		Όχι	Πολύ
Όχι		Όχι	Καθόλου
Ναι	Διερεύνηση και εμπάθυ	Όχι	Πολύ
Ναι	Βιώσιμη ανάπτυξη	Ναι	Πολύ
Ναι	Αειφόρος ανάπτυξη	Ναι	Πάρα πολύ
Ναι	Με τους στόχους της βι	Ναι	Πολύ
Όχι		Ναι	Λίγο
Ναι	Μειωση απορριμμάτων	Ναι	Πολύ
Όχι		Ναι	Καθόλου
Ναι	Επίλυση προβλημάτων	Ναι	Πολύ
Ναι	Αειφόρος ανάπτυξη	Ναι	Λίγο
Όχι		Όχι	Πολύ
Όχι		Ναι	Πολύ
Όχι		Όχι	Πάρα πολύ
Όχι		Όχι	Πολύ
Ναι	Πρότζεκτ με θέμα τη δι	Όχι	Πολύ
Ναι	Εργαστηρια Δεξιότητων	Ναι	Λίγο

44.Αν ναι, ποια από τις	44.Αν ναι, ποια από τις	44.Αν ναι, ποια από τις	44.Αν ναι, ποια από τις
Πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο	Πάρα πολύ
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο	Πάρα πολύ
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Πάρα πολύ
Λίγο	Πάρα πολύ	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Πάρα πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Πάρα πολύ	Πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Πάρα πολύ
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Πάρα πολύ
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Καθόλου	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πάρα πολύ	Καθόλου	Πάρα πολύ
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Πάρα πολύ
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Πάρα πολύ
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ

Λίγο	Λίγο	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο	Πάρα πολύ
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Πάρα πολύ
Καθόλου	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο	Πάρα πολύ
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Πάρα πολύ	Καθόλου	Πάρα πολύ
Πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Πάρα πολύ
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Πάρα πολύ
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Πάρα πολύ
Λίγο	Λίγο	Καθόλου	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πάρα πολύ	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Λίγο

Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Λίγο	Καθόλου	Πάρα πολύ
Καθόλου	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Πάρα πολύ	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πάρα πολύ	Λίγο	Πάρα πολύ
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Καθόλου	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πάρα πολύ	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ	Καθόλου

Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Πάρα πολύ
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Πάρα πολύ	Καθόλου	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Πάρα πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ
Καθόλου	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Πάρα πολύ

44.Αν ναι, ποια από τις	44.Αν ναι, ποια από τις	44.Αν ναι, ποια από τις	44.Αν ναι, ποια από τις
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Λίγο
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο	Πάρα πολύ
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πάρα πολύ	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου

Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου

44.Αν ναι, ποια από τις	44.Αν ναι, ποια από τις	44.Αν ναι, ποια από τις	44.Αν ναι, ποια από τις
Πάρα πολύ	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Πολύ	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πολύ	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	Λίγο
Πάρα πολύ	Πολύ	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Πάρα πολύ	Λίγο	Πάρα πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Λίγο	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Καθόλου	Καθόλου	Λίγο
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Λίγο	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Πολύ
Πολύ	Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Καθόλου	Πάρα πολύ	Καθόλου
Πολύ	Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Πολύ	Καθόλου

Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Πάρα πολύ	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Πολύ	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Πολύ	Λίγο
Πολύ	Λίγο	Πάρα πολύ	Λίγο
Λίγο	Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Καθόλου	Καθόλου	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Πάρα πολύ	Καθόλου

44.Αν ναι, ποια από τις	44.Αν ναι, ποια από τις	44.Αν ναι, ποια από τις	45. Άλλες μέθοδοι που
Πάρα πολύ	Πολύ	Πολύ	Κριτική διδασκαλία , πε
Πολύ	Λίγο	Καθόλου	-
Πολύ	Λίγο	Λίγο	
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου	
Καθόλου	Λίγο	Λίγο	
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	
Λίγο	Λίγο	Λίγο	
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	
Πολύ	Πολύ	Λίγο	
Λίγο	Λίγο	Πολύ	
Λίγο	Καθόλου	Λίγο	
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	
Πολύ	Καθόλου	Καθόλου	Ψηφιακή αφήγηση
Λίγο	Λίγο	Λίγο	στο νηπιαγωγείο προσ
Πολύ	Λίγο	Λίγο	
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	
Καθόλου	Πάρα πολύ	Καθόλου	
Πολύ	Λίγο	Καθόλου	
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο	
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου	Καμία άλλη
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	
Πολύ	Λίγο	Καθόλου	
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	
Λίγο	Λίγο	Λίγο	
Λίγο	Λίγο	Πολύ	
Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου	Αυτοσχεδιασμοί, δραμα
Λίγο	Λίγο	Καθόλου	
Πάρα πολύ	Πολύ	Λίγο	
Πολύ	Πολύ	Καθόλου	
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου	
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Καθόλου	
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Καθόλου	Γράψιμο στον τοίχο,
Πολύ	Πολύ	Πολύ	
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου	
Πάρα πολύ	Πολύ	Λίγο	Αφήγηση ιστοριών και

Λίγο	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Καθόλου	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Καθόλου	Λίγο
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Λίγο
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πολύ
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Λίγο
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πάρα πολύ	Πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πολύ	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Πάρα πολύ	Λίγο	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Λίγο

Padlet με άλλα σχολεί
Δεν εφάρμοσαν κάτι άλ

Διερευνητική μάθηση μ

Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Πολύ	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Καθόλου	Λίγο
Πολύ	Πολύ	Λίγο
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Πάρα πολύ
Καθόλου	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Καθόλου	Λίγο
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Πάρα πολύ	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Πάρα πολύ	Καθόλου	Καθόλου

Όχι

Λίγο	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο
Πάρα πολύ	Καθόλου	Πολύ
Πολύ	Πολύ	Πολύ
Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Πολύ	Πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Λίγο
Λίγο	Πολύ	Καθόλου
Λίγο	Λίγο	Καθόλου
Πάρα πολύ	Πάρα πολύ	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου
Καθόλου	Καθόλου	Καθόλου

Βιωματική μάθηση

46. Συμμετείχατε ποτέ

Ναι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Ναι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Όχι

Ναι

47. Εάν ναι, μπορείτε να αναφέρετε σε ποια;

Σε παιχνίδι ρόλων και ηθικό δίλημμα στο πλαίσιο ετήσιας επιμορφωση

Σε ένα εργαστήριο μουσικοθεραπείας μας έκαναν buzz group

Στα προγράμματα του Δήμου Χανίων για την εθελοντική αιμοδοσία και

Όχι
Όχι
Όχι
Όχι
Όχι
Όχι
Όχι
Όχι
Όχι
Ναι
Όχι
Όχι
Όχι
Όχι
Όχι
Όχι

τις εναλλακτικές μορφές μετακίνησης

ρτη, προσομοίωση,

μορφούμενη

πενταχρονα παιδιά και ασχοληθήκαμε συγκεκριμένα με το νησί της Μήλου σε περίοδο διακοπών.

48. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση

Alderson, P. (2008). Children as researchers: Participation rights and research methods. *Research with Children : Prespectives and Practices* (pp 276-90).Abingdon, Oxon : Routledge.

Agenda 21. (2020, 01 09). Sustainable Development.un.org. Ανάκτηση από <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>

Arvola, O. , Lastikka, A. L., & Reunamo, J. (2017). Increasing immigrant children’s participation in the Finnish early childhood education contest. *The European Journal of Social and Behavioural Sciences*, 20 (3), 2538-2548.

Breathnach, H. , Danby, S., & O’ Gorman, L., (2017). ‘Are you working or playing ?’ Investigating young children’s perspectives of classroom activities. *International Journal of Early Years Education*, 25 (4), 439-454.

Brown, L. , Flavin, Cr. , & Postel, S. (1990). “Picturing a sustainable society”. In : L. Brown (ed.), *State of the World: 1990*. Chapter 10. New York : W.W. Norton

Elfstorm – Pettersson, K. (2015). Children’s Participation in Preschool Documentation Practices. *Childhood*, 22 (2), 231-247.

Fien, J. & Tilbury, D. (2002). “The global challenge of sustainability. In : D. Tilbury, R. Stevenson, J. Fien, & D. Schreuder (eds), *Education and Sustainability. Responding to the Global Challenge* (pp 1- 12). Gland : IUCN

Goffin, L. (1997). L’education relative a l’enviroment, un defi pour le 2 siecle. Papier de reference: Forum Planet’ERE, Montreal, 6-10 Novembre 1997.

Hart, R. G. (1992). Children’s participation : from tokenism to citizenship. *Innocent Essays*, No. 4. Florence : UNICEF International Child Development Center.

Jakobs, M. (1999). Sustainable Development: A Contested Concept”. In : A. Dobson (ed.) *Fairness and Futurity : Essays on Enviromental Sustainability and Social Justice* (pp. 21-45). Oxford : Oxford University Press.

James, A. , & James, A. (2012). Keyconcepts in childhood studies. London : SAGE Publications.

Karabel, J. & Halsey, A.H. (1997). Power and Ideology in Education. New York: Oxford University Press.

Kultti, A. & Pramling Samuelsson, I. (2016). Investing in home- preschool collaboration for understanding social words of multilingual children. *Journal of Early Childhood Education Research*, 5 (1), 69-91.

Noce, T. , Paradowski, P., (2001), Elaborer un Projet

Orr, D. (1992). Ecological Literacy: *Education and the Transition to a Postmodern World*. Albany : SUNY Press.

Rogoff, B. (2003). The cultural nature of human Development. Oxford: Oxford Univesrity Press.

UNECE (2005). UNECE strategy of ESD. Cep/ac. 13/2005.

Sauve, L. (1994). Pour une education relative a l' environnement. Montreal: Guerin, Paris : Eska.

Sterling, S. (2002). Sustainable Education. Schumacher Briefings No 6. Bristol : Green Books.

WCED, (1987) “ Our Common Future” Report of the World Commission on Environment and Development, Brundtland Report, United Nations, 1987.

Ελληνόγλωσση

Αθανασάκης, Μ. Α. (2000). Οικοπεριβαλλοντική Ψυχολογία και Εκπαίδευση. Δαρδανός Χρήστος.

Βασάλα, Π., (2011). Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Σχολικά Περιβαλλοντικά Προγράμματα. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Βασάλα, Π.& Φλογαίτη, Ε. (2002) « Η διδακτική τεχνική: Εργαστήριο για το μέλλον». Θέματα στην Εκπαίδευση, 3, 1, 97-110.

Δημητρίου, Α., (2005α). Η περιβαλλοντική εκπαίδευση ως μέσο για την ανάπτυξη των λαών, την κοινωνική δικαιοσύνη, την ειρήνη και τον πολιτισμό. Στο Α.Δ. Γεωργόπουλος (επιμ.), Περιβαλλοντική εκπαίδευση: Ο νέος πολιτισμός που αναδύεται. Αθήνα: Gutenberg.

Δημητρίου, Α., (2014). Εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία και ενεργός πολίτης . Διαπιστώσεις, επιδιώξεις, προοπτικές.

Ζαχαρίου, Α, Καίλα, Μ. , Κατσίκης, Α. (2009). Αειφορο Σχολείο : Διαπιστώσεις, Επιδιώξεις και Προοπτικές. Κλειδάριθμος.

Καραμάνου, Χ. (2018). Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για την Αειφορία στο σύγχρονο σχολείο: Αντιλήψεις και πρακτικές εκπαιδευτικών. Η περίπτωση των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στον Ν.Ιωαννίνων.

Λιαράκου, Γ. (2002). «Περιβαλλοντική εκπαίδευση. Ένα εργαλείο για την ένταξη των παιδιών με ειδικές ανάγκες στη γενική εκπαίδευση».

- Παπαδημητρίου, Β. (2010). Σχολική κουλτούρα, σχολικό κλίμα και αειφόρο σχολείο.
- Παπανδρέου, Μ. (2020). Συμμετοχική μάθηση στην προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία. Κατανοώντας τις γλώσσες των παιδιών και ενισχύοντας τη συμμετοχή τους σε διαδικασίες μάθησης και έρευνας. Σοφία.
- Πουρνάρας, Ι. (2019). Η προώθηση της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, μέσα από τις εγκυκλίους σχολικών δραστηριοτήτων: Η περίπτωση του νομού Ροδόπης.
- Ρούμπα, Μ. (2020). Οι απόψεις των γονέων της πόλης των Ιωαννίνων για την εκπόνηση Περιβαλλοντικών Προγραμμάτων στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.
- Σφακιανιάκη, Ν. Διερεύνηση των απόψεων και των επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ως προς την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη. Η περίπτωση των Εκπαιδευτικών του Ν. Ηρακλείου.
- Τίγκας, Ι. (2016). Από την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη: Η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική.
- Τσιώλης, Γ. (2013): Η σχέση ποιοτικής και ποσοτικής προσέγγισης στην κοινωνική έρευνα: από τη θέση περί 'ριζικής ασυμβατότητας' στο συνδυασμό ή τη συμπληρωματικότητα των προσεγγίσεων. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.) Δυνατότητες και όρια της μείξης των μεθοδολογιών στην κοινωνική και εκπαιδευτική έρευνα. Ίων. 2013.
- Φλογαΐτη, Ε., & Δασκολιά, Μ. (2004). Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Σχεδιάζοντας ένα αειφόρο σχολείο. Στο Π. Αγγελίδης, & Γ. Μαυροειδής, Εκπαιδευτικές Καινοτομίες για το Σχολείο του Μέλλοντος. Αθήνα: Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός.
- Φλογαΐτη, Ε. Λιαράκου, Γ., Γαβριλάκης, Κ. (2021). Συμμετοχικές Μέθοδοι Διδασκαλίας και Μάθησης, Εφαρμογές στην Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία. Πεδίο.
- Χρυσάφιδης, Κ. (2002). Βιωματική- Επικοινωνιακή Διδασκαλία. Η Εισαγωγή της Μεθόδου Project στο Σχολείο. Αθήνα: Gutenberg.
- <https://inactionforabetterworld.com/>
- School for Future Youth, Μέθοδοι Συμμετοχικής Μάθησης
https://www.sfyouth.eu/images/toolkit/global_citizenship_education/ParticipatoryLearningMethods_gr.pdf
- Υπουργική Απόφαση Αριθμ. 66152/ΓΔ4/2022. ΦΕΚ 2820/Β/6-6-2022. Πρόγραμμα Σπουδών "Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη" του Νηπιαγωγείου, των Α' - ΣΤ' τάξεων Δημοτικού και των Α', Β' και Γ' τάξεων Γυμνασίου.
- Bell, J. (1997), Μεθοδολογικός Σχεδιασμός Παιδαγωγικής και Κοινωνικής Έρευνας. Οδηγός για Φοιτητές κι Υποψήφιους Διδάκτορες. Μετάφραση: Ρήγα Βαλεντίνη- Αναστασία. Αθήνα Gutenberg.

